This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

THE FRANK J. MARSHALL
COLLECTION OF CHESS BOOKS
PRESENTED TO
THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
BY GUSTAVUS A. PFEIFFER
1932

BEKWAME HANDLEIDING

TOT HET EDELE

SCHAAKSPEL.

MZE
Philidor

BEKWAME HANDLEIDING TOT HET EDELE SCHAAKSPEL,

OF

BEREDENEERDE VERHANDELINGEN,

om dit spel niet alleen op eene gemakkelijke wijze, zonder onderrigting, in den grond te leeren; maar zelfs tot een rigtsnoer te dienen voor de genen, die, reeds verre daarin gevorderd zijnde, binnen korten tijd tot meerdere volkomenheid zouden willen geraken; als mede, om het met elkanderen door briefwisseling, en zelfs met levendige menschen, te kunnen spelen:

gevolgd naar het Fransch van den Heere,

A. D. PHILIDOR:

zijnde dit werkje, onder anderen, ten hoogsten nuttig voor INGENIEURS en alle klassen van militaire personen, en vermeerderd met eene noodzakelijke INLEIDING, noodige aanmerkingen, voorbeeldige en stelregelige betogingen en aanwijzingen, welke men, van den *leerling* tot het *meesterschap*, benoodigd heeft te weten;

DOOR,

PETRUS LIEVENS KERSTEMAN:

opgehelderd met een fraai stel van

NEGEN PLATEN.

Nieuwe, veel verbeterde uitgave.

Te AMSTERDAM, bij

J. B. ELWE,

1808.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
639703 A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1933 L

VOORBERIGT
VAN DEN
SCHRIJVER.

Over den oorſprong van het ſchaakſpel hebben vele geleerden hunne naſporingen bekend gemaakt. Ik wil niet beſliſſen, of dit ſpel met de latrunculi *der oude* Romeinen *overeenkomt. De* Chineſen *ſpelen ook ſchaak; hun ſpel echter heeft geheel geene overeenkomst met het onze, noch ten aanzien van den loop der boeren, noch wegens de waardij en kracht der andere ſtukken. Waarſchijnlijk hebben de* Arabieren *dit ſpel in* Europa *ingevoerd, en hunne ſchrijvers eigenen deszelfs uitvinding den* Indianen *toe. Offchoon het ſchaakſpel, ſedert vele eeuwen, lieden van zeer verheven' rang ten tijdverdrijve geſtrekt hebbe, ſchijnen toch de* Spaanſchen *en* Engelſchen *zich daarmede voornaamlijk bezig gehouden te hebben; vermits de eerſte verhandelingen over dit ſpel in de talen dier volken vervat zijn. Intuſſchen heeft* Italiër, *ten aanzien van het getal der over hetzelve geſchrevene boeken, boven de evengemelden den voorrang. Het voornaamſte 't welk* Duitschland *over deze ſtoffe geleverd heeft, zijn de vier boeken* vom ſchach und

koningsſpiel, *door den Hertog* AUGUST *van* Brunswijk, *onder den verdigten naam van* GUSTAV SILENUS *bekend gemaakt.* — Frankrijk *heeft, ten allen tijde, voortreffelijke ſchaakſpelers gehad, welke echter van hunne uitvindingen niets openbaar gemaakt hebben: ik ben derhalve onder mijne natie de eerſte, die eene beſpiegeling en echte beoefening van dit ſpel in 't licht gebragt heeft. Dit werk beſtaat in,* 1.) *eene vernieuwde uitgave van hetgeen 't eerst daarvan in 't licht is verſchenen, in 't jaar 1749, verrijkt met verbeteringen en aanmerkingen:* 2.) *een vervolg van vaste zetten, welke ieder ſpeler nuttig en noodig zijn; benevens eenige nieuw aanvangende ſpellen.* — *Daar ik nu de goedkeuring van de eerſte uitgave toeſchrijve aan de aanmerkingen, bij den tekst gevoegd, uit welke de algemeene regelen getrokken kunnen worden, zoo heb ik, in het tegenwoordig bijgevoegd vervolg, die zelfde wijze gehouden, en meen zeer veel te hebben toegebragt tot volmaking der beſpiegeling van een ſpel, hetwelk van vele beroemde ſchrijvers, onder anderen van* LEIBNITZ, *als eene wetenſchap behandeld is.*

AANMERKING

VAN DEN

VERTALER,

OP HET VOORGAANDE

VOORBERIGT.

Van de Spaanſche Schrijvers meldt de Heer PHILIDOR, *in de voorrede voor de eerſte uitgave van zijn boek, alleenlijk,* Don PETER CARERA, *die in 't jaar* 1617 *een tamelijk wijdloopig werk, van den oorſprong en voortgang van het ſchaakſpel, uitgaf. — Onder de* Italianen *heeft, onder anderen, de beroemden* VIDA, *een zeer voortreffelijk* Latijnsch leerdicht *over het ſchaakſpel, tegen het midden der zestiende eeuw, geſchreven; en* GEORG DUCCHI, *zulk een in het* Italiaansch, *'t welk in* 1607, *te* Bicenza, *in quarto, gedrukt is: ook heeft de bekende* BOCCAZ, *die in het midden der veertiende eeuw leefde, eene tamelijke partij ſchaakſpellen in zijnen* filocolo *ingevoegd, welke* MARINO, *in zijn gedicht, nagevolgd heeft.*

Dewijl ik den tijtel van het originele werk, Analyſe &c. *niet overeenkomstig met de wijze, daarin gehouden, heb bevonden, zoo heb ik er een voegelijker voor geſteld: en in de overzetting de witte ſtukken in den tweeden perſoon, en de zwarten in den derden benoemd.*

De tegenwoordige uitgever voegt hierbij de verzekering, en welke de liefhebbers van het edele ſchaak-

ſpel ook bewaarheid zullen vinden, dat deze nieuwe uitgave ongemeen zeer verbeterd is, voornamelijk door dezelve van een aantal drukfeilen gezuiverd te hebben; welke zuivering bovenal voor den leerling in dezen van ongemeen groot belang is, dewijl het toch niet dan zeer hinderlijk kan wezen, als men in een werk, hetwelk ten meester zal verſtrekken, misſtellingen vindt, die het bevatten van 't geen geleerd wordt onmogelijk maken.

De uitgever voornoemd vleit zich derhalve, met de tegenwoordige uitgave van 't beroemde werk van den Heere PHILIDOR, *zijnen tijdgenooten een' dienst gedaan te hebben.*

BERIGT VOOR DEN BINDER.

Het ſtel platen moet, van één tot negen elkanderen volgende, achter het werk gevoegd worden.

INLEIDING

TOT HET

SCHAAKSPEL.

Van al het gene er tot hiertoe over het ſchaakſpel geſchreven en in 't licht gekomen is, heeft nimmer nog iets aan het oogmerk voldaan gehad, dat wij daarmede in deze onze voorafrede bedoelen; te weten, eene bekwame *handleiding*, waardoor een ieder, offchoon hij zich nooit geen het minſte denkbeeld van het *ſchaakſpel* heeft kunnen vormen, echter hetzelve, zonder eenig onderwijs, zal kunnen leeren, door hem in de eerſte plaats te doen begrijpen; *wat eigenlijk* ſchaken *is*; *met welke ſoort van ſtukken het geſpeeld wordt*; *hoe ze genoemd worden*; *op hoedanige wijze men ze plaatst op het bord*, *en welke onderſcheidene werkingen zij komen te doen*; alles zeer verſchillende van het *dammen*, dat, in vergelijking van het *ſchaken*, maar een kinderſpel is, gelijk onwederſprekelijk zal blijken, wanneer men acht geeft, op de menigvuldige verwisſelingen die in het *ſchaakſpel* voorkomen, en iemand uitnoodigen, om zijn verſtand en gezond oordeel te ſcherpen; terwijl het tevens tot een rigtſnoer en ladder van vatbaarheid kan dienen, ja zelfs een doorſtralend licht geven, in de doorwrochte kennisſe, die de beoefenaars daaromtrent zullen willen verwerven: overzulks het zoo wel voor geheel onkundigen als vergevorderden, moet aangemerkt worden, als een zeer nuttig *handboek*, om dit loffelijk ſpel uit den grond tot den allerhoogſten trap van volkomenheid te leeren; waartoe de voorbeeldig geſchetſte ſtelregelige ſpellen, in dit *tractaatje* voorkomende, aan het bedoelde oogmerk, ontwijfelbaar zullen voldoen en beantwoorden.

Eer wij iets handelen van de ſtukken, met welke men dit ſpel ſpeelt, is het noodig, vooraf een vatbaar denkbeeld te geven, hoedanig de beheering van hetzelve is aangelegd. Het bord, waarop men *ſchaakt*, is gelijkerwijze een dambord; met dit onderſcheid evenwel, dat een dambord uit 100 en een *ſchaakbord* maar uit 64 ruiten beſtaat, en dus 8 ruiten in 't vierkant heeft; zoo als Pl. II. ons betoogt. De ſtukken van 't *ſchaakſpel*, zijn eveneens van kleur als de ſchijven van een dambord; doch doorgaans meest zwart en wit, gelijk de ruiten zijn. De twee ſpeelers hebben ieder hunne bijzondere 16 ſtukken, beſtaande in één *koning*, één *koningin*, twee *raadsheeren*, twee *cavaliers* of *paarden*, twee *kasteelen* en agt *piomiers* of *ſoldaten:* derzelver figuurtjes of afbeeldſels zijn verſchillende; dan, de liefhebbers die er keurig op zijn, laten ze op 't natuurlijkst in paarlemoer of ievoor affchetſen, elk in zijne kennelijke gedaante, gelijk op Pl. I. te zien is, hoewel dit anders weinig of niets ter zake doet, als zij maar genoegzaam bij den ſpeler te onderſcheiden zijn.

Het *ſchaakbord* wordt zoodanig geſteld, dat er een *witte ruit* aan de regterhand van den ſpeler komt, van welk algemeen gebruik verſchillende redenen worden gegeven; dit is echter zeker, dat de *Grieken* zoo krachtdadig geſteld waren, van op deze wijze het bord te plaatſen, dat zij buiten die ſchikking nimmer zouden geſpeeld hebben, houdende het *wit* onder hen in zulk eene hooge waarde, en van zoo'n goed voorteeken, dat een ieder der twee ſpelers, zich van de overwinning, door toedoen van deze aan hunne regterhand geplaatste *witte ruit*, volkomen verzekerd hielden.

Het bord op de voorgemelde wijze gezet zijnde, rangeert of ſchaart men de opgenoemde ſtukken, volgender maniere, op 't zelve, te weten: op de rij aan den rand van 't bord voor den ſpeler, op ieder hoekruit één *kasteel*, naast ieder kasteel één *paard*, vervolgens naast ieder paard één *raadsheer*, weshalve dan nog de twee middenſte ruiten overſchieten, welke door den *koning* en de *koningin* bezet

moeten worden, invoegen, de twee *koningen*, gelijk ook de twee *koninginnen* der beide ſpelers, regt tegen elkanderen over komen te ſtaan; waarbij voornamelijk ſtaat te letten, dat de geen die met de zwarte ſtukken ſpeelt, zijne koningin op een *zwarte*, en die, ſpelende met de witte ſtukken, zijne koningin op een *witte* ruit doe komen: waaruit dan van zelf volgt, dat de *zwarte koning* altoos aan de linkerzijde van de *koningin*, en de *witte koning* aan de regterzijde van deszelfs *koningin* te ſtaan komt; ten ware het bord anders dan op de gezegde wijze geſteld wierde, 't welk verandering zoude geven, hoewel het geheel en al buiten gebruik is. Voor 't overige worden de *pionnen* naast elkanderen voor de andere acht ſtukken, in éene lijn gerangeerd, ieder op een bijzondere ruit, zoo als uit de natuur der zaak onbetwistbaar volgt; dus het opgezette ſpel, niet oneigenlijk de gedaante heeft van een leger, dat in ſlagorde is geſchaard, zoo als Pl. II. ons vertoont.

Wat de *eigenſchappen* en *loop* der ſtukken betreft: ſchoon men dit beiden, bij oogluiking, onder éene benaming, zoude kunnen laten doorſlippen, is er echter eenig onderſcheid in optemerken. De *eigenſchappen* bepaalt men aan het wegnemen of het winnen van eens anders ſtukken, mitsgaders de wijze op welke zulks moet geſchieden, waaromtrent alle de ſtukken een bijzonder vermogen oefenen; middelerwijl men hunnen *loop* alleen bepaalt aan den enkelen weg dien zij op het bord afleggen: daarom is het noodig, van ieder derzelve in 't onderſcheiden te handelen.

De *pionnen* hebben genen anderen loop, dan regtuit voorwaarts op het bord, telkens éene ruit, tot zij aan *dam*, of den rand der tegenpartij ſtuiten, ten ware zij vóór dien tijd genomen wierden, 't welk den meestentijd gebeurt; doch wanneer men voor de eerſtemaal een' *pion* van zijne plaats ſpeelt, heeft men het voorregt, denzelven twee ruiten te gelijk te mogen voortzetten (Zie Pl. III. *Fig.* 1. A. en B.) Dan eer men er toe overgaat, van een' *pion* twee ruiten op een-

maal voort te ſchuiven, dient men met de omſtandigheden van 't ſpel, alvorens te hebben geraadpleegd.

De *kasteelen* houden hunnen loop in 't vierkant van 't bord, dat is te zeggen, men kan ze zoo vele ruiten te gelijk voortzetten, als men wil of noodig oordeelt, zoo wel regts als links, mits er geene ſtukken in den weg ſtaan. Een voorbeeld van derzelver loop, kan men zien op Pl. III. *Fig.* 2. C. D. E. F. en G. waarbij wordt aangetoond, dat een *kasteel* zoo wel rug- en voorwaarts als van ter zijde ſpeelt, doch altijd in 't vierkant van 't bord, tegenſtrijdig met den loop der *paarden* en *raadsheeren*, zoo als men oogenblikkelijk zal zien.

De *paarden* loopen *triangulair*, dat is driehoekig over 't bord, en ſpringen op die wijze, over alle andere ſtukken heen, 't welk geene ſtukken, hoe genaamd, kunnen doen; terwijl een *paard* bovendien ook telkens van ruit verwisſelt, ſpringende van een zwarte op een witte, en van een witte op een zwarte ruit, werkende op dusdanige driehoekige wijze, het geheele bord voor- en rugwaarts over, mits dezelve op ledige of vrije ruiten gezet worde; gelijk een algemeene regel voor alle ſtukken is: zie deswegen Pl. III. *Fig.* 3. H. I. K. L. en M.

Betreffende den loop der *raadsheeren*; deze werken kruis- of ſchuinswijze over 't bord, invoege, een zwarte *raadsheer*, altoos op zwarte, en een witte van gelijken op witte ruiten blijft; waarom zij door de wandeling, de *zwarte raadsheer* en de *witte raadsheer* genoemd worden. Ondertuſſchen kan men dezelven zoovele ruiten te gelijk laten afleggen, als het bord of de gelegenheid van het ſpel toelaat, werkende zoo wel rug- als voorwaarts, zonder echter van de zwarte of witte linie af te gaan; hebbende bij gevolg een' bepaalden loop, buiten alle andere ſtukken, op het bord: men zie hier van een voorbeeld Pl. III. *Fig.* 4. N. O. P. Q. en R.

Wat den loop der *koninginne* aanbelangt; men zou ze met regt onbepaald kunnen noemen, bij aldien ze die *triangulaire* of driehoekige ſprongen der

paarden mogt doen, maar dit voorregt heeft zij niet, zij werkt gelijk de *kasteelen*, *raadsheeren* en *pionnen*, voor- en achterwaarts, zoo wel in de schuinte als vierkant van 't bord, en mag op éénmaal zoo vele ruiten worden voortgezet, als 't goeddunken van den speler of de omstandigheid van 't spel, noodzakelijk maakt: zie dienaangaande het bewijs, Pl. III. *Fig.* 5. S. T. U. V. en W.

De *koning*, die als het hoofd en de *bewegende oorzaak* van 't ganssche spel moet worden aangemerkt, heeft een' vrijen loop over 't geheele bord, en werkt in eenigerlei opzigte gelijk de *koninginnen*; namelijk, dat hij zoo wel in de schuinte als vierkant van 't bord mag voor- en achterwaarts gaan, edoch met die bepaling, van niet meêr dan eene ruit teffens te mogen voortzetten, uitgezonderd alleen in 't stuk van *roqueeren*, (waarvan wij in 't vervolg zullen handelen) als wanneer hij twee en drie ruiten te gelijk uitschuift, hoewel maar van ter zijden. Eene kleine aanwijzing van den loop des *konings*, kan men vinden op Pl. III. *Fig.* 6 X. Y. en Z.

Vervolgens overgaande tot de *eigenschappen* der stukken van dit spel, dient opgemerkt, dat de *pionnen*, die, gelijk ze in hunnen *loop* slechts één ruit telkens mogen voortschuiven, ook in het wegnemen of vermeesteren van des tegenpartijders stukken, zulks maar ten opzigte van eene ruite tevens mogen doen; te weten, in de schuinte van 't bord, van zwart op zwart, en wit op wit; zoo als ons Pl. IV. *Fig.* 1. A en B. duidelijk aantoont, wordende zulk een *pion* op de plaats of ruit van 't veroverde stuk gezet; bepalende zich deze *eigenschap* des *pions*, alleen in 't voorwaarts oploopen van 't bord, daar de andere stukken, (zoo als wij dadelijk zullen zien) zoo wel rug- als voorwaarts, de stukken hunner wederpartij kunnen vermeesteren, kunnende echter een *pion* ook allerhande stukken, van de *koninginne* af tot de *pionnen* incluis, op dusdanige voorwaarts gaande wijze, van zijne tegenpartij veroveren, en de *koning*, in zulk een geval, zelf schaak gezet

en tot den aftogt genoodzaakt worden, wanneer een zoodanig voorttrekkende *pion*, mits dezelve door andere *pionnen* of ſtukken genoegzaam ondersteund zijnde, met geen voordeel of in 't geheel niet kan weggenomen of vermeesterd worden.

Met betrekking tot de *kasteelen*: deze hunnen *loop* in 't vierkant van 't bord hebbende, houden dezelfde *eigenſchappen* (en gene andere) in de verovering van de ſtukken der tegenpartij, zoowel voor- ter zijden uit, als achterwaarts op 't bord, het zij de vijandelijke ſtukken, één ofte meerder ruiten daarvan af zijn, of niet; zoo als blijkt Pl. IV. *Fig.* 2. C. D en E.

Een evengelijke *eigenſchap* kan men toeſchrijven aan de *paarden*, *raadsheeren*, en *koninginnen*; te weten ingevolge hunnen loop, door ons hier voren beſchreven; als de *paarden*, *triangulair*, *de raadsheeren* kruiswijze over 't bord, en de *koninginnen* in ſtare onafhankelijkheid van één ofte meerder ruiten, zoo voor- ter zijden, achterwaarts, vierkant als ſchuinte van 't bord; weshalve het onnoodig is, daar van een nadere opheldering door een aanwijzing op Pl. IV. te geven, mits men in 't algemeen van alle ſtukken vaſtſtelle, dat het ſtuk, 't welk een vijandelijk ſtuk komt te vermeesteren, in deszelfs plaats op de zelfde ruit wordt nedergezet. Terwijl men ten opzigte van de verovering, door een *paard* geſchiedende, in 't bijzonder moet verſtaan, dat zij aan dezelfde bepaaldheid als de *pionnen* gebonden zijn, namelijk, van het alleen bij een *triangulairen* ſprong in de vermeestering te laten berusten, evengelijk het in hunnen loop plaats heeft (Zie pl. IV. *Fig.* 3. F.): daar integendeel, de *raadsheeren*, *kasteelen* en *koninginnen*, aan geene hoeveelheid van ruiten, in het af-of oploopen van 't bord, gehouden zijn.

De *eigenſchap* welke de *koning* in 't veroveren heeft, bepaalt zich bij één enkele ruit, gelijk de *pionnen*; doch met dit groot onderſcheid, dat, zoodanig als zijn loop is, hij ook zoo voor-achterwaarts, van ter zijden, als in de ſchuinte, de vijandelijke ſtukken kan vermeesteren; waarvan op

Pl. IV. *Fig.* 4. G. H. I. K. en L. de voorbeelden te zien zijn, veroverende de *koning* aldaar in 't bijzonder, een vijandelijk *kasteel*, *raadsheer*, *paard* en *pion*, met dit begrip, dat geen ſtuk, hoe genaamd, telkens meer dan één ſtuk te gelijk kan wegnemen of vermeesteren, en dat zoodanige ſtukken ontbloot van onderſtand, of ongedekt zijn, dewijl de *koning* anders onbevoegd zoude wezen, dien weg te nemen, om redenen, van daardoor zich zelven ſchaak te zetten, dat niet *kan* noch *mag* geſchieden.

Nu gaan wij over, tot het beſchrijven van de *kracht* der ſtukken; waarbij de *pionnen* hoofdzakelijk in aanmerking komen. Dezelve zijn de ziel van 't ſpel, en van hunne goede of kwade ſchikking en gebruik, hangt de *winst* en *verlies* van 't ſpel, of de partij geheellijk af. Dit is eene waarheid, die alle kundige *ſchakers* zullen billijken; mogende men met regt zeggen; dat de geen die een' *pion* ſpeelt, zonder daarmede eenig voordeel te bedoelen of een wezenlijk vooruitzigt te hebben, te vergelijken is bij een' veldheer, die veel moed doch weinig beleid bezit. De *pionnen* op zich zelven dan zooveel mogelijk geſpaard, omzigtiglijk in acht genomen, en behoorelijk onderſteund of gedekt door de andere ſtukken, naar mate zij opwaarts tegen die der tegenpartij aantrekken, zal den goeden uitſlag van 't ſpel welhaast ten gevolg hebben; deels, door het naauw inprangen en in werkeloosheid brengen der vijandelijke ſtukken; deels, door de voordeelen in 't vermeesteren van dezelve; en deels door de groote uitvoeringen, die door middel van de *pionnen*, met onderſtand der andere ſtukken, tegen den vijandelijken *koning*, kunnen bewerkſtelligd worden.

De bijzondere *kracht* der *pionnen*, dus op zichzelven aangetoond hebbende, kunnen wij hoofdzakelijk van de *koninginnen* zeggen, dat zij in eenigerlei opzigte in *kracht*, als het halve ſpel kan aangemerkt worden, uit hoofde van hare verſcheidenlijke werking over het bord; dan, wat van naderbij ingezien, beſtaat hare wezenlijke *kracht* of ſterkte, alleen in de medehulp der andere ſtukken,

ten minsten, voor zoo verre de overmagt van 't ſpel aangaat, als wanneer zij volſtrekt één of meerder ſtukken tot hare onderſtand benodigd heeft om het ſpel te winnen, ſchoon een eenige *pion*, of wel de *koning*, dikwijls volſtaande is, om met de *koningin* de tegenpartij *ſchaakmat* te zetten; waarvan men op Pl. V. *Fig.* 1. A. het bewijs kan zien.

Naast de *koningin*, kan men de *kasteelen* als de voornaamſte ſtukken van het ſchaakſpel aanmerken, naardienze zoo wel als de *koningin*, den tegenpartijdigen *koning* beletten kan, over eenige *linie* van het bord te komen, en dus door dit middel heel zeer in 't naauw kan brengen; vooral, wanneer men op 't laatst van 't ſpel, de twee *kasteelen* nog overig heeft, die dan elkanderen kunnen onderſteunen, om de tegenpartij het ſpel te doen verliezen; welk verlies, voor zoo verre men maar eenige wetenſchap van 't ſpel heeft, onvermijdelijk vast gaat; mits men geene *bevuën* of miszetten doet: hiervan zie een voorbeeld Pl. V. *Fig.* 2. B en C.: weshalve dan de *kasteelen* in kracht en vermogen, geenzins voor de *koningin* behoeven te zwigten, en beide de *kasteelen* alzoo met meerder gronds, in *kracht* voor het halve ſpel gehouden worden, dan de *koningin* op zich zelve alléén; hoewel een enkel *kasteel* met een' *raadsheer* of *paard* verzeld, zoo wiskunſtig niet gaat om het ſpel te winnen, inzonderheid met een *paard*; ja zelfs zoude men kunnen zeggen, dat het een doorſlepen en rijkelijk ervaren ſpeler moet wezen, die in zulk een geval, de overwinning op zijne tegenpartij behaalt.

Met nog veel minder grond kunnen twee *paarden*, noch ook twee *raadsheeren*, hoeveel voorregten de *paarden* anderszins door hunnen *triangulairen* loop over het bord hebben, de tegenpartij, al is het dat deze met den blooten *koning* blijft zitten, tot het verliezen van 't ſpel noodzaken, noch ook niet, wanneer een *raadsheer* met een *paard* verzeld is, al het welk bij de kenners voor eene vastgaande ondoenlijke zaak wordt gehouden; dus de *kracht* dezer ſtukken, geenszins in vergelijking te ſtellen is, met de *koninginne* of de *kasteelen*. En nog

tans hebben de *paarden* op hun zelven een groot vermogen, dewijl ze te gelijk vele ſtukken in 't naauw kunnen brengen, van dewelke er doorgaans maar een eenig den dans ontſpringen kan; zoo als Pl. V. *Fig.* 3. D. E. F. en G. komt aanteduiden: alwaar een enkel *paard*, den vijandelijken *koning* ſchaakt en tevens de vijandelijke *koningin*, een *raadsheer* en een *kasteel en priſe* brengt, waardoor men noodwendige voordeelen bekomt, zijnde er niet altijd in voorzien, dat alle zoodanige ſtukken behoorelijk gedekt zijn.

De *kracht* en 't vermogen der *raadsheeren* op zich zelven genomen, is mede zoo gering niet te achten, als men mogelijk zal meenen; want behalve dat zij dikwijls tot dekking van den *koning* en de *koningin* en andere ſtukken verſtrekken, kan men zich van dezelve ſomtijds met veel vrucht bedienen, wanneer men daarmede den *koning* der vijandelijke partij *ſchaak* en deszelfs *koningin*, te gelijk *en priſe* kan brengen; waarvan op Pl. V. *Fig.* 4. H. en I. het voorbeeld wordt aangetoond, mits dat zulk een *raadsheer* door een' *pion* of ander ſtuk, behoorlijk onderſteund of gedekt zij. Voor 't overige, kan met betrekking tot de *raadsheeren*, hier nog bijgevoegd worden, dat zij insgelijks tot een' grooten onderſtand voor de *pionnen* zijn, 't zij om dezelve van achteren te dekken, of, om te beletten, dat de vijandelijke ſtukken er niet tusſchen indringen; daarom is het noodzakelijk, zegt een ervaren *ſchaakſpeler*, dat, als men een' *zwarten raadsheer* overig heeft, men de *pionnen* op witte ruiten, en een' *witten raadsheer* overig hebbende, de *pionnen* op zwarte ruiten ziet te brengen; door welk middel men den vijandelijken *koning*, of andere ſtukken, die er zouden willen tusſchen dringen, het hoofd kan bieden en verjagen.

Wij hebben bereids eenig gewag gemaakt van het *ſchaak-* en *matzetten*; dan dewijl zulks maar alleen oppervlakkig is geſchied, dienen wij, alvoorens tot aangelegener zaken over te gaan, daarvan een klaarder en vatbaarder denkbeeld te geven, ten einde de beoefenaars van dit ſpel, op geen losſe gronden te laten bouwen, en alzoo vele mankgaande en kreupele kunstenaars voorttebrengen, gelijk

hedendaags in 't ſtuk van wetenſchappen, door een al te grote achteloosheid in 't onderwijzen, maar al te veel geſchiedt.

Het *ſchaakzetten*, heeft in dit ſpel alleen betrekking tot den *koning*, hoewel ſommige *autheuren* en ſpeeleren, beweeren, dat zulks ten aanzien der *koninginne* mede moet plaats hebben; dan, wij hebben vele, ons dunkens, gegronde redenen daar tegen. Om eenige weinige daarvan aan te roeren, moet men vooreerst aanmerken, dat door de gedurige ontſchaking en behouding der *koninginne*, twee ongelijke ſpelers geen netelig ſpel kunnen te weeg brengen; maar, integendeel, de partij zeer ras doen eindigen; ten anderen, kan door de verovering der *koninginne*, eene groote verandering in het wederzijdſche ſpel voorvallen, en ſomtijds door het *damhaalen* van een' *pion*, (als wanneer men vrijheid heeft de *koningin*, zoo men die bij *ſurpriſe*, verraſſing of verzuim mogt zijn kwijt geraakt, wederom op het bord te brengen) een ſlecht vervallen ſpel opgehaald en dikwijls gewonnen worden; en aan zoodanige ſpellen is het, dat men de groote *ſchakers* leert kennen. Daarboven; waarom geſchiedt het, dat wij veeltijds de tegenpartij, de *koningin*, een *kasteel* of ander ſtuk op het ſpel voorgeven, zoo het niet is, om onze kunde in 't zelve te beproeven en onze ervarenheid aantetoonen? derhalve dunkt ons, dat het *ſchaakzetten* geene betrekking tot de *koningin*, maar alleen tot den *koning* moet hebben, dewijl het *ſchaakzetten* des *konings*, alleen de bewegende oorzaak en 't bedoelde oogmerk is, waar door men het ſpel tracht te winnen, en er ook de grondſlag van is. Echter laten wij aan de liefhebbers van het *ſchaken*, de vrijheid, bij den aanvang van het ſpel, zoodanige voorwaarden te maken, als zij onderling zullen goedvinden, zijnde buiten ons beſtek.

Het *ſchaakzetten* des *konings*, aanmerkende als eene vervolging om hem tot de nederlaag te brengen, kan met alle ſtukken, zonder onderſcheid, geſchieden, ieder ingevolge zijnen *loop* in de beſtrijking over het bord, en zijne *eigenſchappen*

in de verovering. Om een klaar begrip van 't *ſchaakzetten* te bekomen, zie Pl. VI. *Fig.* 1. 2. 3. 4 en 5. alwaar de *koning* ſtaat ſchaakgezet door de *koningin* een *kasteel*, *raadsheer*, *paard* en *pion*, hoewel men moet begrijpen, dat alle ſtukken te gelijk geen *ſchaak* zetten, dewijl men telkens maar één ſtuk ſpeelt, en de *koning* zelden meer dan van één ſtuk teffens, komt *ſchaak* te ſtaan; zijnde het een bijzonder voorregt voor eenen ſpeler, bijaldien hij den vijandelijken *koning* door twee ſtukken te gelijk kan *ſchaakzetten*, uit hoofde van de voordeelen, die door 't vermeesteren van gewigtige ſtukken, daaruit kunnen voortvloeijen.

De *koning* aldus ſchaakgezet zijnde door één der voorgemelde ſtukken, op Pl. VI. aangewezen, en die ſchaakzettende ſtukken door anderen behorelijk gedekt, dat dezelve noch door den *koning* noch door andere ſtukken der tegenpartij, *kunnen* weggenomen of veroverd worden, is de ſchaakgezette *koning* verpligt, zich zelven te *ontſchaken*, en best mogelijk voor verdere vervolging te dekken. In zulk een geval, dient dezelve een ſtuk tot zijn onderſtand en dekking, 't zij vóór, ter zijden of van achteren, althans aan dien kant daar de partij *ſchaak* geeft, bij te brengen, en op de naaste ruit bij den ſchaakgezetten *koning*, of zulk een bekwaame *diſtantie* van andere ruiten, te plaatſen, daar dat ſtuk geen gevaar kan loopen van weggenomen te worden. Zie Pl. VI. *Fig.* 6. A. en B. Edoch de *ontſchaking* op dusdanige wijze niet kunnende geſchieden, of wel de *koning* zoodanig *ſchaak* gezet zijnde, dat dezelve geen ſtuk daar tusſchen kan brengen om zich te ontſchaken of te dekken, is verpligt, in zulk een geval, van zijne ruit af te gaan om zich te beveiligen; waarvan op Pl. VI. drie bijzondere voorbeelden door *Fig.* 7. 8 en 9, worden gegeven; alwaar de ſchaakgevende ſtukken, met hunne behoorelijke dekking, benevens de *retraite* of aftogt des konings, met C en D. bij ieder *Fig.* of *ſchaak-poſitie*, ſtaan aangewezen.

Het *ſchaakzetten* afgehandeld hebbende, zullen wij beknoptelijk overgaan tot het *matzetten*, de eigenlijke

betekenis van den winst of 't verlies der partij; zijnde de gene die *mat* zet, de winner, en de gene die *mat* gezet wordt, den verliezer van 't ſpel. Het *matzetten*, geſchiedt doorgaans na vele herhaalde en achtervolgende *ſchaakgevingen* aan den *koning*: ook wel bij *ſurpriſe* of verraſſing; hoewel in zulk een geval, het ſpel van de tegenpartij gansch niet voordelig moet ſtaan, of wel den ſpeler zeer onbedreven, of nog een nieuweling in het *ſchaken* zijn. De *koning*, *mat* gezet wordende, moet verſtaan worden, als hij zich niet meer kan *ónt ſchaken*, noch door zich zelven, noch door onderſtand van eenige ſtukken. Wij zouden menigvuldige voorbeelden kunnen geven van 't *matzetten*, doch drie onderſcheidenen zullen, ons dunkens, volſtaande zijn, op Pl. VII. aan te wijzen, door *Fig.* 1. 2 en 3. alwaar wij den *matzetter* in 't bijzonder met letter A. hebben aangeteekend, ten einde de beoefenaars van dit ſpel kunnen zien, welk ſtuk eigenlijk de winner van de partij is.

Opzigtelijk het *damhalen*, moet men aanmerken, dat zulks even op de zelfde wijze geſchiedt, als in het *damſpel*, namelijk, wanneer men met één der *pionnen* tot aan den rand der tegenpartij gekomen is, voor welken *damhaler* men vrijheid heeft, een zoodanig ſtuk weder op het bord te brengen, als men bevorens mogt zijn kwijtgeraakt, 't zelve zettende op de plaats of ruit daar men den *dam* heeft gehaald; waarvoor men doorgaans het aangelegenſte ſtuk bezigt, dat van ons is veroverd geworden, ten ware men eenige toegevenheid voor de zwakte des tegenſpelers wilde gebruiken, als wanneer men zich van een minder ſtuk bedient; te meer, dewijl het zelden gebeurt, dat men komt *dam* te halen, of het ſpel is reeds meer dan twee derde, of drie vierdepart verlopen; men zie hiervan een klein voorbeeld op Pl. VII. *Fig.* 4. daar men moet onderſtellen, dat de *koningin* of een *kasteel*, de plaats van den *damhaler* betreedt, om den vijandelijken *koning* dus wederom *ſchaak* te zetten.

Het woord *roqueeren*, door ons hier voren maar i. 't voorbijgaan aangeroerd, zullen wij thans vol-

ledig ontcijferen. *Roqueeren* heeft eeniglijk betrekking op den *koning* en de *kasteelen*, en geſchiedt gemeenlijk, 't zij regts of links, met één van beiden derzelven; wèl te verſtaan, zoodra de naaſtſtaande ſtukken van hunne ruiten zijn afgetreden, en de *koning* hierdoor de vrijheid bekomen heeft, om met één van deszelfs *kasteelen* te kunnen verwisſelen. Vele *ſchaakſpelers*, wier gevoelens men niet geheel en al kan verwerpen, houden het voor een zaak van de uitterſte aangelegenheid, om den *koning* zoo ſchielijk te doen *roqueeren* als mogelijk is, dewijl hij hierdoor min of meer voor alle overrompelingen en onvoorziene toevallen gedekt is, naardien bij afwezigheid der andere ſtukken, wijd en zijd over het bord verſpreid zijnde, en de *koning*, *ſchaak* gezet wordende, hij zich door dit toedoen, ſomtijds onmogelijk kan *ontſchaken*, en dus veeltijds genoodzaakt *is*, *van zijne* ruit aftegaan om zich in veiligheid te begeven; waarna dezelve dan geene vrijheid meer heeft, om te mogen *roqueeren*, en gevolglijk geduurende de partij aan onophoudelijke *ſchakingen* bloot ſtaat. — Het *roqueeren* beſtaat ondertuſſchen in het verwisſelen des *konings* met één der *kasteelen*, te weten, dat de *koning* met het *kasteel* aan zijnen kant, doorgaans 's *konings-kasteel* genaamd, *roqueerende*, tot op één ruit van den hoek ter zijden uitſchuift, en het *kasteel* van den hoek, twee ruiten naar de binnenzijde van het bord, waardoor de *koning* naast dat *kasteel* te ſtaan komt, gelijk op Pl. VII. *Fig.* B. en C. te zien is; en welke *roqueeringen* met het andere *kasteel*, het *kasteel der koninginne* genaamd, op de zelfde wijze plaats heeft, zoo als op gemelde Pl. *Fig.* 5. D. en E. wordt aangetoond. Nogtans zijn er *ſchaakſpelers* die den *koning*, wanneer hij met het *kasteel* der *koninginne* komt te *roqueeren*, twee ruiten van den hoek doen afblijven, en maar twee ruiten ter zijde laten nitſchuiven, zoo als met het *kasteel* des *konings* geſchiedt. Of dit niet even zoo verwerpelijk is, als dat van de zulken, die volſtrekt beweren, dat de *koning* maar alleen bevoegd

zoude zijn, met 's *konings kasteel* te *roqueeren*, en niet met dat der *koninginne*, laten wij aan oordeelkundige *schakers* ter beslissing over, middelerwijl wij ons houden bij de algemeene wijze van *roqueeren*, tusschen den *koning* met één der *kasteelen*, dat hij naar de omstandigheid van 't spel, best noodig verkiest, en waarvan wij de voorbeelden op Pl. VII. als een wezenlijke *basis*, hebben ter neder gesteld; overmits wij anders op wankelbare gronden zouden bouwen, en tot meerder misslagen vervallen, waarin de wisselvalligheden van dit spel, ons zouden komen te wikkelen, en wij alzoo geheel buiten den waren grond van ons onderwerp heen geleid worden. Bij voorbeeld, gelijk men *schakers* aantreft, die, wanneer zij den *koning* doen *roqueeren* te gelijk den *pion* aan den hoek één ruit voortschuiven, en dus niet alleen dubbel spelen, maar ook dubbel voordeel doen; terwijl anderen, bij het *roqueeren* van den *koning*, denzelven een ruit doen overgaan, waartegen over een vijandelijk stuk geplaatst is, door 't welk de *koning* zich zelven in 't voorbijgaan *schaak* geeft, en dus het regt van *schaking* vióleert en overtreedt; een zaak, die, schoon zij bij velen over 't hoofd worde gezien, echter niet behoorde geleden te worden; en nog meer andere misbruiken, te veel om hier te noemen.

Overgaande tot het *doubleeren* der *pionnen*, een zaak van de uiterste opmerkzaamheid voor kundige spelers. Dit geschiedt, wanneer ons een vijandelijke *pion*, of ander veel gewigtiger stuk, om verborgene of bedekte inzigten, met willens, ter verovering wordt aangeboden, en wij ons door den schijn van winst en voordeel laten verblinden; of dat zulk een stuk, ons bij *bevue* of verzuim, in handen valt. Van welk *doubleeren*, op Pl. VII. *Fig.* 6. en 7. twee bijzondere voorbeelden te vinden zijn; alwaar twee en drie *pionnen*, gedoubleerd, voorkomen.

Het *dekken der stukken*, 't welk hier en daar al eens is aangeroerd, oordeelen wij, tot meerder bevattelijdheid van dit spel, door een plaat te moeten ophelderen, als zijnde een onderwerp, dat niet al-

leen zeer naauw luistert, maar waarvan hoofdzakelijk veel afhangt voor den winst of 't verlies van de partij. Wij hebben daartoe in 't bijzonder Pl. VIII. verkozen, om de minstkundigsten in hunne grondleidingen behulpzaam te zijn; verbeeldende die Pl. een volledig spel, van 't welke verscheidene stukken reeds zijn gespeeld, en dewelke altemaal met hunne behoorelijke *dekking*, door *figuuren* zijn aangewezen, en die wij onderstellen zullen, door de tegenpartij *geattaqueerd* te worden, blj voorbeeld. —— De vijandelijke *koningin*, *Fig.* 1. A. B. C. en D. der tegenpartij beide *kasteelen*, benevens deszelfs *witten raadsheer* en een der *paarden* zullende *attaqueeren*, vinden zich dezelve, elk voor hun bijzonder, gedekt, door de stukken, met *Fig.* 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, en 9, geteekend, en dus niet alleen dubbel beschermd, maar zelfs door stukken van geringer *waarde*, als *door* welke ze werden aangevallen; het welk algemeenlijk in 't oog gehouden moet worden, op dat door de beroving van evenredige en gelijkwaardige stukken, de verdediger of *defensive* partij, niet al te veel verzwakt en buiten staat gesteld worde, om de *offensive* partij met vrucht het hoofd te kunnen bieden; gelijk menigmalen voorbedachtelijk geschiedt, om hierdoor een verstrooid spel te veroorzaken, en daaruit den winst van het zelve te beoogen; hoewel het bij ervaren en kundige speelers niet gebruikelijk is, om elkanderen zonder voordeel van eenig stuk of stukken te beroven, al ware het zelfs maar *pion* voor *pion*, ten zij de aanvaller daarmede bij vervolg een' klaarblijkelijken winst bedoelde.

Dit tot een' algemeenen regel gesteld hebbende, zullen wij ten besluit nog iets aanroeren, omtrent het geen een *gedepoilleerde* partij moet *buteeren*, om zijn' overwinnaar in een *pad*, of zoogenaamde *blindmat*, te wikkelen; benevens het *matzetten* met den *koning* en één *kasteel*; als mede, wegens het *quitte-jeu*, waarin de wederzijdsche partijen, geen van beiden het spel komen te winnen.

Betrekkelijk de zoogenaamde *blindmat* of *pad*, zie daarvan Pl. IX. *Fig.* 1. A. en B. waarbij de

koning en één *kasteel*, den vijandelijken *koning* die maar alleen overgebleven is, beletten op zijn beurt voortteſpelen, zonder dat hij *ſchaak* ſtaat, en dus zich zelven de partij doen verliezen; waarvan een tweede voorbeeld, *Fig.* 2 C. en D. wordt gegeven, met den *koning* en één *kaard*, hoewel deze laatſte *pad*, zoo niet onmogelijk, ten minſten zelden of nooit gebeurt, en zelf de *pad* in 't algemeen van een doorzigtig ſpeler, altoos wordt vermijd.

Wat op het einde van 't ſpel, het *matzetten* met den *koning* en een eenig overgebleven *kasteel*, betreft, zie hiervan op gemelde Pl. IX. een voorbeeld, door *Fig.* 3. E. en F. aangewezen; waaruit blijkt, dat de vijandelijke *koning* het nergens meer kunnende ontwijken, gevolgelijk *ſchaakmat* is en het ſpel verliest; gelijk zulks ſhier voor onder het *artikel* van 't *matzetten*, breeder is aangetoond.

Aangaande het *quitte-jeu ſpel*, waardoor de een noch andere partij zich met de overwinning ken vleijen. Dit geſchiedt, wanneer de wederzijdſche *koningen* alleen overblijven, of één van dezelve, met een' *pion*, *raadsheer* of *paard* blijft zitten; waardoor het niet wel mogelijk is, de overwinning te verkrijgen, ten zij in 't geval van den *pion*, hoewel de *koning* dan zijn best moet doen, om met dien *pion* tot *dam* te loopen, als wanneer het wel eens gebeurt, dat de partij gewonnen wordt; doch anders loopt het op *quitte-jeu* uit.

Dit een en ander bijgebragte, volſtaande zijnde, om de genen die zich in 't *ſchaakſpelen* willen oefenen, een vatbaar begrip te geven van dit edel ſpel, wijzen wij hen vervolgens tot het werk zelf, door den Heer PHILIDOR, in verſcheidene ſpellen afgedeeld en uitgewerkt, ten einde zich daarin verder te volleeren, zonder nogtans die ſtelregelen voor vaste gronden aantenemen, maar enkel de kern, het nuttige en meest voordeelige daaruit, te trekken, en 't zelve te paren met een ſcherp vooruitzigt, oordeelkundig verruft, maar inzonderheid met rijkheid van vindingen en wiskundige zetten, om alzoo het meesterſchap daarin te bekomen.

BE-

BEKWAME HANDLEIDING TOT HET EDELE SCHAAKSPEL.

Alhoewel de meeste ſpellen, bij menſchen van een gezond oordeel, veracht, en de ſpelers, niet ten onregte, voor ongelukzoekers en tijdvermoorders worden verſleten, moet men nogtans hiervan het *edele ſchaakſpel* uitzonderen, naardien het, over 't algemeen genomen, een zeer *vernuftig, leerzaam* en *nuttig* ſpel is, ſcherpende de geesten en 't verſtand. De historie van KAREL DEN XII. koning van *Zweden*, levert er een volſlagen bewijs van op: die vorst, in wien deugd en dapperheid even zeer uitblonken, was, zonder onderſcheid, een hater van alle ſpellen, verbiedende dezelve op zware ſtraffen aan zijn volk en onderdanen; edoch, met uitſluiting van het *ſchaakſpel*, ter aanmoediging van 't welke hij groote beloóningen ſtelde; ſcheppende, volgens het zeggen van VOLTAIRE, een ongemeen behagen in het zelf te ſpeelen, inzonderheid, gedurende zijn verblijf te *Bender*.

Behalve dit bijgebragte, leest men in de aloude geſchiedboeken, dat het *ſchaakſpel* reeds in voorgaande eeuwen, tot een aangename bezigheid aan de vermaardſte helden van dien tijd verſtrekte; waarvan, onder eene menigte andere beroemde ſchrijveren, HERODOTES, EURIPIDES, SOPHOCLES, PHILOSTRATES, HOMERUS, VIRGILIUS, ARISTOTELES, SENECA, PLATO, OVIDIUS, en HORATIUS getuigen; wier gevoelens eenpaarig hierop uitkomen, dat PALAMEDES de uitvinder van dit

voortreffelijk *ſpel* is, ſchoon veele ſchrijvers zulks betwisten, met te zeggen, dat de wijsgeer SERSUS dit Spel uitdacht, om AMMOLIN, koning van *Babyloniën*, door iets nieuws, vermakelijks en oplettenswaardigs, van zijne natuurlijke zucht tot wreedheid, afteleiden. Wat hiervan zij, en hoe moeijelijk het is, den regten uitvinder van dit ſpel te bepalen, dit is ten minſten zeker, dat het eene reeks van eeuwen is bekend geweest, doordien men nog hedendaags in *Frankrijk*, in de abdij van *St. Denys*, het ſchaakbord vindt, waarmede, in de 8ſte eeuw, de onverwinnelijke KAREL DE GROOTE, zich van zijne ongemakken verledigde. *Don* PIETRO CARRERA, die ons in den jare 1617. een breedvoerig *tractaat* over den oorſprong en de voortgangen van dit ſpel heeft medegedeeld, is, zoo wel als zijne navolgers, onder welke de beruchte CALABROIS en BERTIN voornamelijk uitmunten, tot hiertoe nog zoo onvolkomen geweest, dat, welverre van eenig licht aan de onkundigen te geven, zij dezelve volſtrekt van het regte pad afhelpen, en in een' maalſtroom van vertwijfelingen doen vervallen, waaruit zij zich onmogelijk kunnen redden.

Om dit wat nader optehelderen, behoeft men ſlechts het oog te ſlaan op het menigvuldig aantal hunner voorbeeldige ſpellen, die, als men ze wèl beſchouwt, van geen het minſte nut of onderwijs voor een' leerling, veel min voor een' kenner, zijn; ten zij men alles letterlijk kome te volgen. Dan van deze voorſtellingen afgaande, is het te twijfelen, of zoodanige ſpellen, als de bovengemelde ſchrijvers ons opgeven, ééns in de duizend jaren zouden voorvallen: en van welk vruchtgebruik zijn zij dan? — Bij voorbeeld; men onderſtelle eens, dat iemand dit ſpel

ſpelende, de voorſchriften der voornoemde ſchrijveren woordelijk zoude willen volgen, dan ben ik verzekerd, dat de tegenpartij, door het ondermijnen van deszelfs ſterkte, hem welhaast het ſpel zoude doen verliezen: dit is althans zeker, dat ons vernuft in dit ſpel het meest werkzaam moet zijn, en dat de menigvuldigheid van verwisſelende gedachten, benevens een doordringend oordeel, gepaard met een ſcherp vooruitzigt, alléén het geene moet wezen, dat wij tot het maken van groote vorderingen in 't zelve moeten beoogen, zonder op eenige bepaalde regelen te ſteunen, die ons ſlechts in onberadenheid en verwarring helpen; om welke reden wij onze voorſchriften met de noodige verwisſelingen, aanmerkingen en wederleggingen, hebben opgehelderd; gelijk bij elk van dien overtuigend zal blijken.

Waaruit dan ter gevolgtrekkinge is afteleiden, dat er bij mogelijkheid geene wiskundige regelen van dit ſpel kunnen gegeven worden, gelijk velen ons zoeken diets te maken; wèl te verſtaan, wanneer twee kundige ſchakers zich tegen elkanderen vinden overgeſteld: want door ongelijkheid van ſpelers, zou men ligt in hunne voorſchriften kunnen vervallen en daarmede ons voordeel doen, dat ten opzigte van twee egale of gelijkſterke ſpelers, geen plaats heeft, alzoo dezen, in zulk een geval, hunne onderlinge gedachten zouden ondermijnen, en dus een volſtrekte ongelijkheid in 't ſpel te weeg brengen, weshalve alle voorgewende wiskunst in 't *ſchaakſpel*, een loutere herſenſchim is, en niet bewezen kan worden.

Dat wijders dit voortreffelijke ſpel niet alleen een edel, maar alomme geoorloofd en bovendien een zeer nuttig ſpel is, zal niemand, des

kundig: kunnen betwisten: — *edel*, naardien het niet alleen zoo wel in de vroegere als latere eeuwen, tot eene opmerkzame tijdverlediging aan vele doorluchtige helden en beroemde mannen heeft verſtrekt gehad, en thans nog zoo ſterk als ooit, de aandacht van voorname en aanzienlijke lieden verdient. — *Geöorloofd*, dewijl het niet alleen van de hooge overigheid geleden, maar zelfs ook van de geeſtelijkheid in 't bijzonder aangeprezen en geoefend wordt, overmits het een ſpel is, waaruit geen twist of moeijelijkheid kan ontſtaan, alzoo *winst* en *verlies*, aan elks eigen wetenſchap of onkunde, of wel aan wederzijdſche ervarenheid of verzuim, moet toegeſchreven worden. — *Nuttig*, doordien het een ſpel is, waarin de geest en 't vernuft volkomen werkzaam moeten zijn, zonder 't welke onze vorderingen daarin zeer gering zouden wezen: daarom is het niet alleen aanprijzenswaardig aan perſonen van allerleien ſtand en ſtaat, maar inzonderheid aan militaire krijsbedienden, die, in naarvolging der aloude *Grieken*, dit ſpel bij een *bataille* of veldſlag vergelijkende, daaruit de ſchikking, de aanvoering, de verdediging en verdere verrigtingen van een leger, kunnen leeren; en behalve dat, niet minder dienſtig voor *ingenieurs*, of de zoodanigen, die met de belegering of verweering eener veſting gelast zijn; welke omſtandigheid men in 't bijzonder kan vergelijken bij die, wanneer men in dit ſpel den koning *ſchaakmat* poogt te zetten; waaromtrent de aanval of *attaque*, met zeer veel beleid en voorzigtigheid moet worden bewerkſtelligd, en de *defenſie* of afweering, met geen minder overleg en kundigheid dient te geſchieden, en derhalve eene volſtrekte leerzaamheid en bevinding aan den beoefenaar geeft.

Om verder te oordeelen van de aangelegenheid van dit ſpel, behoeft men ſlechts te letten, dat het zelfs door briefwisſelingen kan geſpeeld worden, al waren de perſonen tot in de vèrgelegenſte werelddeelen afwezig, of duizend mijlen van elkanderen afgeſcheiden; hebbende zich telkens maar met een' brief te berigten, welken zet zij tot hunnent op het *ſchaakbord* komen te doen; gelijk wij, buiten alle tegenſpraak, durven verzekeren, dat menigmalen geſchied is, en ook nog dagelijks, onder de liefhebberen van dit ſpel, plaats heeft: daarenboven is het niet minder aanmerkelijk, hoe de oude *Grieken* het zelve, op hunne feesten en hoogtijden, met levende *menſchen* op den grond plagten *te ſpelen*, en zich daarmede zoo voldoende te vermaken, als men thans op de ſaletten en in de gezelſchappen met kaart- en dobbelſteenen doet: zij hielden daartoe bijzondere vertrekken beſtemd, en kleedden zich naar evenredigheid van de voorwerpen of perſonagiën, die zij in dit ſpel moesten verbeelden, om volkomen kenbaar te zijn; niet oneigenlijk de overëenkomst hebbende met eene *maskerade*. Men zegt zelfs, dat de *Egyptenaren*, dit ſpel onder het getal der grootſte wetenſchappen ſtelden, zekerlijk, om dat niemand buiten hen, toemaals de kunst bezat, van het te kunnen ſpeelen.

Ondertusſchen moet men onder de voornaamſte ſtelregelen van het *ſchaakſpel*, hoofdzakelijk, begrijpen, het leeren kennen van de kracht der ſtukken, en welke de bekwaamſten zijn, om de overwinning te behalen; hoe men zich op gedurige nieuwe vindingen en listen zal toeleggen, om de tegenpartij te misleiden; hoe men deszelfs ſterkte door allerhande beproevingen zal trachten

te ondermijnen, en de onzen door geſtadige verwisſelingen pogen te bedekken; en meer andere waarnemingen en bevoorregtingen, die in acht genomen dienen te worden, om de overmagt te bekomen; waartoe, bovenal, een ver vooruitzigt, een der gewigtigſte drijveeren is.

Wij zullen ons niet ophouden met de verminking, welke in ſommige oorden van *Duitſchland*, en zelfs in *Frankrijk*, aan dit ſpel is toegebragt, voornamelijk ten opzigte der *boeren* of *pionnen*, en het dubbel ſpelen door één en dezelfde partij, 't zij bij den aanvang van het ſpel, het *roqueren* des konings, of het damloopen: hij die zulke kwade gebruiken heeft ingevoerd, is, naar alle waarſchijnlijkheid, geen *ſchaker* maar *damſpeler* geweest, die deze beide ſpellen over ééne kam heeft willen ſcheren, en weinig van het *ſchaakſpel* moet hebben geweten.

In mijne vier eerſte opgegevene ſpellen, zal men van den beginne af tot het einde toe, eenen geregelden *aanval* en *verwering* van wederzijden, kunnen gewaar worden. De aanmerkingen die ik omtrent de voornaamſte zetten kom te maken, en het minſt bevattelijk ſchijnen, zullen te kennen geven, de redenen, waarom men dus verpligt is te ſpelen.

Dit weinige oordeelen wij, zal genoeg zijn, om een volledig denkbeeld van de wezenlijke waarde van dit uitmuntend ſpel in te boezemen; welks lof en aanprijzing onnoodig is hier verder uittebreiden: weshalve wij tot de zaken zelven overgaan, beginnende trapswijze tot die voorſchriften, welke vooraf een' goeden grond in 't geheugen der ſpelers kunnen leggen, ten einde hierna met zooveel te meerder zekerheid, op hunne vorderingen te kunnen bouwen.

EERSTE SPEL,

Waarin twee veranderingen voorkomen; de eene op den twaalfden en de andere op den zeven en dertigſten zet.

1.

Witte. De boer des konings doet twee treden.
Zwarte. Desgelijks.

2.

W. De raadsheer des konings gaat op de vierde ruit van *den raadsheer der* koningin.
Z. Desgelijks.

3.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.
Z. Het paard des konings gaat op de derde ruit van zijnen raadsheer.

4.

W. De boer der koningin twee treden. (*a*)
Z. De boer neemt den boer.

5.

W. De boer neemt den boer weder. (*b*)

(*a*) Deze boer gaat om twee redenen twee treden: voor eerst om den raadsheer van den vijandelijken koning te beletten, op den boer van den raadsheer uws konings in te dringen: ten tweeden om de kracht uwer boeren in het middenpunt van 't bord te brengen.

(*b*) Wanneer gij u in deze gelegenheid bevindt, dat uwe twee boeren op de beide vierde ruiten van uwe koning en koningin ſtaan; zoo moet gij u wachten een van beide boeren te zetten, voor en aleer uwe partij

Z. De raadsheer des konings rukt op de derde ruit van het paard zijner koningin. (c)

6.

W. Het paard der koningin gaat op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. De koning verplaatst.

7.

W. Het paard des konings rukt op de tweede ruit van zijnen koning. (d)

Z. De boer van den raadsheer zijner koningin doet éene treê.

8.

W. De raadsheer des konings gaat op de derde ruit zijner koningin. (e)

u gelegenheid geeft, den eenen tegen den ander' te verwisselen: dit kunt gij daardoor verhinderen, als gij den aangegrepen boer verder voortzet.

(c) Als echter deze zwarte raadsheer in plaats van zich terug te zetten, schaak biedt, zoo moet gij dat schaak met uwen witten raadsheer dekken; en als hij uwen raadsheer neemt, zoo moet gij den zwarten raadsheer met uw paard nemen die daardoor tevens den boer uwes konings verdedigt. (*)

(*) In de vorige uitgaaf vond de Auteur goed, niet altoos den regten zet te laten doen, om gelegenheid te bekomen, dikwijler een voorbeeld te kunnen geven, hoe de boeren goed gezet moeten worden.

(d) Men neme wel in acht, dit witte paard niet op de derde ruit van zijnen raadsheer te stellen, vóór dat de boer van dezen raadsheer twee treden gedaan heeft, wijl anders de voortgang van het paard zoude kunnen verhinderd worden. (*)

(*) De zwarten konden, op dezen zet, den boer des witten konings nemen, en dus den boer der zwarte koningin twee treden gaan; waardoor het centrum van de witten gebroken wordt.

(e) De raadsheer zet zich te rug, om niet van de vijandelijke koningin genomen te worden; want gij zoudt, zoo gij hem staan liet, genoodzaakt zijn, den zwarten boer met den boer uws konings te nemen, en daardoor eene scheuring maken onder uwe boeren.

Z. De boer der koningin doet twee treden.

9.

W. De boer des konings doet ééne treê.
Z. Het paard des konings ſpringt op de ruit van zijnen koning.

10.

W. De raadsheer der koningin neemt de derde ruit des konings in.
Z. De boer van den raadsheer des konings doet ééne treê. (*f*)

11.

W. De koningin gaat op haar tweede ruit. (*g*)
Z. De boer van den raadsheer des konings, neemt den boer. (*h*)

12.

W. De boer der koningin neemt dezen boer weder.
Z. De raadsheer der koningin ſtelt zich op de derde ruit zijns konings. (*i*)

(*f*) Uwe partij zet dezen boer, om opening te maken voor zijn kaſteel, en zulks kan hem niet miſſen, 't zij gij zijnen boer, of hij den uwen neemt.

(*g*) Gij durft den boer, die u uwe partij voorgezet heeft niet nemen, wijl anders de boer uws konings uit zijne linie raakt: wordt echter uwen boer genomen, zoo kunt gij den vijandelijken boer, die den uwen nam, met den boer uwer koningin wedernemen, en hem door den boer van den raadsheer uws konings ondersteunen: van deze beide zoo verbondene boeren, kan het winnen van het ſpel afhangen.

(*h*) Hij neemt den boer, om, volgens zijn plan, plaats voor zijn kaſteel te maken.

(*i*) Hij zet dezen raadsheer, om in 't vervolg den boer van den raadsheer zijner koningin te kunnen zetten: gij kunt hem wel een' boer verdubbelen laten, indien gij hem den raadsheer zijns konings met den raadsheer

13.

W. Het paard des konings rukt op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings. (*k*)

Z. De koningin ſtelt zich op de tweede ruit haars konings.

14.

W. De raadsheer der koningin, neemt den zwarten raadsheer. (*l*)

Z. De boer neemt den witten raadsheer.

15.

W. De koning verwisſelt met zijn kaſteel. (*m*)

Z. Het paard der koningin gaat op de tweede ruit der koningin.

16.

W. Het paard des konings neemt den zwarten raadsheer.

uwer koningin wegnaam; doch dit zoude ook het kaſteel zijner koningin lucht maken. Bovendien is ook een verdubbelde boer, als hij met anderen verbonden is, ganſch niet nadeelig: des niettegenſtaande maak ik bij dezen zet eene VERANDERING, dewijl ik hem met den raadsheer zijns konings den raadsheer uwer koningin nemen laat.

(*k*) Dewijl de boer uws konings niet meer in gevaar is, zoo gaat uw paard onmiddelijk op den vijandelijken raadsheer los, om hem of terug te drijven of wegtenemen.

(*l*) Het is altoos ſchadelijk den raadsheer des vijandelijken konings, op de regte linie, alwaar hij over den boer van den raadsheer uws konings ſtaat, te laten ſtaan; en als de boer uwer koningin deze rigting niet verhinderen kan, zoo moet gij uw paard den raadsheer uwer koningin tegen ſtellen, en hem zijnen raadsheer bij de eerſte gelegenheid, tegen verlies van een ander ſtuk, wegnemen.

(*m*) Gij verwisſelt op deze zijde, om den boer van den raadsheer uws konings, die gij, in geval de boer uws konings wordt aangetast, twee treden doen laat, des te beter te ondersteunen.

Z. De koningin neemt het witte paard.

17.

W. De boer van den raadsheer des konings doet twee treden.

Z. Het paard des konings gaat op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

18.

W. Het kasteel der koningin op de ruit des konings.

Z. De boer van het paard des konings doet ééne treê. (n)

19.

W. De boer van het kasteel des konings doet ééne treê. (o)

Z. De boer der koningin ééne treê.

20.

W. Het paard gaat op de vierde ruit van zijnen koning.

Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê. (p)

21.

W. De boer van het paard der koningin, gaat ééne treê.

(n) Hij is genoodzaakt dezen boer voort te zetten, op dat de boer van den raadsheer uws konings niet op zijne koningin mogte indringen; in welk geval uwe twee boeren regt nevens elkanderen zouden komen te staan, en tegen zijn terrein front maken.

(o) Gij zet dezen boer, om den boer van het paard uws konings te kunnen voortrukken.

(p) Uwe partij zet dezen boer, om uw paard te beletten in zijn spel in te rukken, en zijne koningin van hare plaats te verdringen, waar door uwe boeren terstond een vrij veld zouden behouden.

Z. De boer van 't kaſteel der koningin déne treê.

22.

W. De boer van 't paard des konings gaat twee treden.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit zijner koningin.

23.

W. Het paard der koningin, rukt op de derde ruit van het paard zijns konings. (*q*)

Z. Het paard des konings op de derde ruit van den tegenſtaanden koning. (*r*)

24.

W. Het kaſteel der koningin neemt het paard.

Z. De boer neemt het kaſteel.

25.

W. De koningin neemt den boer.

Z. Het kaſteel der koningin, neemt den boer van 't vijandelijk kaſteel.

26.

W. Het kaſteel wordt op de ruit van zijnen koning geſteld. (*s*)

(*q*) Gij zet dit paard, om den boer van den raadsheer uws konings te laten voortrukken. Wanneer gij dezen boer hierop déne treê doen laat, is hij op eenmaal door drie ſtukken gedekt, door het kaſteel, den raadsheer en het paard.

(*r*) De partij zet dit paard, om de communicatie tusſchen uwe ſtukken afteſnijden en uwe boeren te verſtrooijen; 't welk ook gewis geſchieden zoude, als hij den boer van het paard zijns konings voorzettede; doch wijl gij uw kaſteel prijs geeft, zoo verhindert gij hem in de uitvoering van zijn voornemen.

(*s*) Gij ſtelt dit kaſteel op de ruit uws konings om den boer uws konings te onderſteunen; want hij zoude in gevaar ſtaan van genomen te worden, als gij den boer van den raadsheer uws konings voorzettedet.

Z. De koningin neemt den boer van 't paard der vijandelijke koningin.

27.

W. De koningin rukt, op de vierde ruit van haren koning.

Z. De koningin op de derde ruit van haren koning. (*t*)

28.

W. De boer van den raadsheer des konings doet éénè treê.

Z. De boer neemt den boer.

29.

W. De boer neemt den boer weder.

Z. De koningin gaat op hare vierde ruit. (*u*)

30.

W. De koningin neemt de koningin.

Z. De boer neemt de koningin weder.

31.

W. De raadsheer ſlaat den boer.

Z. Het paard ſpringt op zijne derde ruit.

32.

W. De boer van den raadsheer des konings doet éène treê. (*v*)

(*t*) De koningin zet zich weder op deze ruit terug, om het ſchaakmat te verhinderen, waar de toeleg op gemaakt wordt.

(*u*) Uwe partij wil dat gij zijne koningin met de uwe nemen zult, op dat hij uwe koningin, met den boer van het paard zijner koningin, weder nemen konde: hij zoekt daardoor uw plan, om hem door uwen raadsheer en uwe koningin ſchaakmat te zetten, te vernietigen.

(*v*) Men moet opmerken, dat wanneer men een' raadsheer op witte ruiten heeft, men zijne boeren op zwarte ruiten; en als de raadsheer op zwarte ſtaat,

Z. Het kasteel der koningin rukt op de tweede ruit van 't paard der vijandelijke koningin.

33.

W. De raadsheer gaat op de derde ruit zijner koningin,

Z. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

34.

W. De raadsheer gaat op de vierde ruit van den raadsheer des zwarten konings. (*w*)

Z. Het paard op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

35.

W. Het paard springt op de vierde ruit van het kasteel des vyandelijken konings.

Z. Het kasteel des konings biedt schaak.

36.

W. De raadsheer dekt het schaak.

Z. Het paard gaat op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

de boeren op witte ruiten brengen moet; om reden, dat als dan de raadsheer de overstaande stukken verhinderr, om tusschen uwe boeren in te sluipen. Deze regel is in alle gevallen, als men aanvalt, en als men over de vijandelijke boeren, voortgedrongene boeren heeft, naauwkeurig te betrachten, en men kan noch durft daar niet van afwijken; dan, daar en tegen, als men zich slechts verdedigt, is het juist omgekeerd; want dan moeten de boeren op dezelfde kleur van den raadsheer gezet worden.

(*w*) Deze zet geeft een voorbeeld van de voorgaande aanmerking. Stondé uw raadsheer op eene zwarte ruit, dan konde zich de vijandelijke koning tusschen uwe beide boeren zetten.

37.

W. De boer des konings biedt ſchaak.

Z. De koning gaat op de derde ruit van zijn paard. (*x*)

38.

W. De boer van den raadsheer des konings gaat éene treê.

Z. Het kaſteel op de ruit van den raadsheer zijns konings.

39.

W. Het paard biedt, op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings, ſchaak.

Z. De koning gaat op de tweede ruit van zijn paard.

40.

W De raadsheer gaat op de vierde ruit van het kasteel des vijandelijken konings.

Z. Men mag zetten wat men wille, de witte rukt in dam.

EERSTE VERANDERING,

van het eerſte ſpel, dat bij den twaalfden zet der zwarten kan gemaakt worden.

12.

Z. De raadsheer des konings neemt den raadsheer der vijandelijke koningin.

13.

W. De koningin neemt daar en tegen den raadsheer,

(*x*) Wil de koning ook op de ruit van zijnen raadsheer kan geſteld worden, geeft dit gelegenheid tot nog eene VERANDERING.

Z. De raadsheer der koningin gaat op de derde ruit haars konings.

14.

W. Het paard des konings neemt de vierde ruit van den raadsheer zijns konings in.

Z. De koningin gaat op de tweede ruit haars konings.

15.

W. Het paard neemt den raadsheer.

Z. De koningin neemt daar en tegen het paard.

16.

W. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel.

Z. Het paard der koningin gaat op de tweede ruit van zijne koningin.

17.

W. De boer van den raadsheer des konings gaat twee treden.

Z. De boer van 't paard des konings ééne treê.

18.

W. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

Z. Het paard des konings op zijn eigen tweede ruit.

19.

W. De boer van 't paard des konings doet twee treden.

Z. De boer van den raadsheeer der koningin ééne treê.

20.

W. Het paard gaat op de tweede ruit van zijnen koning.

Z. De boer der koningin ééne treê.

21.

21.

W. De koningin gaat op haar tweede ruit.
Z. Het paard der koningin op zijn derde ruit.

22.

W. Het paard op de derde ruit van het paard des konings.
Z. Het paard der koningin op de vierde ruit der koningin.

23.

W. Het kasteel der koningin gaat op de ruit haars konings.
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van den vijandelijken koning.

24.

W. Het kasteel neemt het paard.
Z. De boer neemt het kasteel.

25.

W. De koningin neemt den boer.
Z. De koningin neemt den boer van 't kasteel der vijandelijke koningin.

26.

W. De boer van den raadsheer des konings doet ééne treê.
Z. De koningin neemt den boer van het paard der vijandelijke koningin.

27.

W. De boer van den raadsheer des konings gaat ééne treê.
Z. Het paard op de ruit van zijnen koning.

28.

W. De boer van 't paard des konings gaat ééne treê.

Z. De koningin op de vierde ruit van de vijandelijke koningin.

29.

W. De koningin neemt de koningin.
Z. De boer neemt de witte koningin weder.

30.

W. De boer des konings doet éene treê.
Z. Het paard gaat op de derde ruit zijner koningin.

31.

W. Het paard gaat op de vierde ruit zijns konings.
Z. Het paard gaat op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.

32.

W. Het kasteel neemt het paard.
Z. De boer neemt het kasteel weder.

33.

W. Het paard gaat op de derde ruit van de vijandelijke koningin.
Z. De boer van den raadsheer des konings doet éene treê; of men zette wat men wille het verlies van 't spel is onvermijdelijk.

34.

W. De boer des konings doet éene treê.
Z. Het kasteel op de ruit van het paard zijner koningin.

35.

W. De raadsheer biedt schaak.
Z. De koning gaat terug: hij heeft maar een eenige ruit waar hij gaan kan.

36.

W. Het paard zet ſchaak.
Z. De koning gaat waar hij kan.

37.

W. Het paard gaat op de ruit der vijandelijke koningin, en biedt een ongedekt ſchaak.
Z. De koning waar bij kan.

38.

W. Zet den boer des konings op dam en biedt ſchaakmat.

TWEEDE VERANDERING,

van het eerſte ſpel, die bij den zevenendertigſten zet begint.

37.

W. De boer des konings biedt ſchaak.
Z. De koning gaat op de ruit van zijnen raadsheer.

38.

W. Het kaſteel gaat op de ruit van 't kaſteel zijner koningin.
Z. Het kaſteel biedt, op de ruit van 't paard der overſtaande koningin, ſchaak.

39.

W. Het kaſteel neemt het zwarte kaſteel.
Z. Het paard neemt het witte kaſteel.

40.

W. De koning gaat op de tweede ruit van zijn kaſteel.
Z. Het paard op de derde ruit van den raadsheer der witte koningin.

41.

W. Het paard gaat op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.

Z. Het paard op de vierde ruit van den overſtaanden koning.

42.

W. Het paard neemt den boer.

Z. Het kaſteel gaat op de vierde ruit van het paard zijns konings.

43.

W. De boer des konings gaat ééne treê, en biedt ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

44.

W. De raadsheer biedt ſchaak, op de derde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De koning neemt den raadsheer.

45.

W. De boer des konings gaat op dam, en wint het ſpel.

TWEEDE SPEL,

waarin drie veranderingen voorkomen; de eerſte bij den derden, de tweede bij den agtſten, en de derde bij den zesentwintigſten zet.

1.

Witten. De boer des konings doet twee treden.

Zwarten. Desgelijks.

2.

W. De raadsheer des konings, op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De boer van den raadsheer der koningin gaat ééne treê.

3.

W. De boer der koningin gaat twee treden. (*a*)
Z. De boer neemt den boer. (*b*)

4.

W. De koningin slaat den boer.
Z. De boer der koningin gaat ééne treê.

5.

W. De boer van den raadsheer des konings gaat twee schreden.
Z. De raadsheer der koningin gaat op de derde ruit haars konings. (*c*)

6.

W. De raadsheer des konings gaat op de derde ruit van zijne koningin.
Z. De boer der koningin ééne treê.

(*a*) Het is onvermijdelijk noodwendig, dezen boer twee treden te laten doen, om uwe partij te beletten, zijne boeren in het midden voorttezetten; het welk hij doen konde, als hij den boer zijner koningin twee treden voortrukte, en daarmede uwen raadsheer aangreep; waardoor hij u het voordeel van den zet zoude afwinnen.

(*b*) Wanneer hij in plaats van uwen boer te nemen, den boer zijner koningin twee treden voortgezet hadde, zoude zulks het spel geheel veranderd hebben: dit geeft gelegenheid tot de eerste VERANDERING die hier achter zal worden uitgevoerd.

(*c*) Hij zet dezen raadsheer om twee redenen: voor eerst om den boer zijner koningin voort te kunnen zetten, en daardoor den raadsheer zijns konings plaatst te maken; ten tweeden om zich den raadsheer uws konings tegen te zetten, en dezen, bij gelegenheid, volgens den in 't eerste spel voorgeschreven' regel, u afhandig te maken.

7.

W. De boer des konings gaat één treê.
Z. De boer van den raadsheer der koningin één treê.

8.

W. De koningin op de tweede ruit van den raadsheer haars konings.
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van den raadsheer der koningin. (*d*)

9.

W. De boer van den raadsheer der koningin doet één treê.
Z. De boer van het paard des konings één treê.

10.

W. De boer van 't kasteel des konings gaat één treê.
Z. De boer van 't kasteel des konings twee treden. (*e*)

(*d*) Wanneer hij in plaats van zijne stukken voort te zetten, zoo als hij met zijn paard gedaan heeft, voortginge met zijne boeren voort te laaten trekken, zoo konde hij zeer ligt het spel verliezen; want men moet opmerken, dat een boer, of wel twee, wanneer zij zoo ver voortrukken, zoo goed als verloren zijn; ten ware dat alle stukken vrijen loop hadden om hen te ondersteunen, of dat de gemelde boeren door anderen verdedigd of vervangen konden worden: dit geval zal het onderwerp der tweede VERANDERING zijn, die hier onder voorkomen zal, en waardoor men overtuigd wordt, dat twee boeren die op de vierde ruit van het schaakbord nevens elkanderen front maken, veel meer waardig zijn dan die op de zesde ruit staan.

(*e*) Hij rukt dezen boer twee treden voort om het indringen uwer boeren in de zijnen te beletten. Het is opmerkelijk, dat in deze tegenwoordige gesteldheid zich twee gelijke partijen van boeren op het bord bevinden. Gij hebt vier van uwe boeren op de zijde uws konings tegen drie van de zijnen; en uwe partij ook weder

11.

W. De boer van 't paard des konings gaat ééne treê. (*f*)

Z. Het paard des konings ſpringt op de derde ruit van zijn kaſteel.

12.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.

13.

W. De boer van 't kaſteel der koningin doet twee treden.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van zijnen raadsheer.

14.

W. De Koning gaat op de ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer van 't kaſteel des konings doet ééne treê.

15.

W. De boer van 't paard des konings gaat ééne treê

vier van zijne boeren op de zijde zijner koningin tegen drie van uwe boeren ſtaan: wie van beiden het eerst de boeren van zijne partij, daar zij het ſterkſte zijn, uit elkanderen rukken kan, moet zeer waarſchijnlijk het ſpel winnen.

(*f*) Deze zet is zeer noodwendig, vermits wanneer hij den boer van 't kaſteel zijns konings ééne treê voortzette, hij de communicatie onder uwe boeren afſnijden konde: de boer van 't paard uws konings was dan niet in ſtaat, om zich met den boer uws raadsheers te vereenigen, zonder zich in gevaar te ſtellen van door den boer van zijn kaſteel genomen te worden.

Z. Het paard geeft den koning en het kasteel schaak.

16.

W. De koning gaat op de tweede ruit van zijn paard.

Z. Het paard neemt het kasteel.

17.

W. De koning neemt het paard. (*g*)

Z. De koningin gaat op haar tweede ruit.

18.

W. De koningin gaat op de ruit van het paard haars konings. (*h*)

Z. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

19.

W. De raadsheer der koningin gaat op de derde ruit haars konings. (*i*)

Z. De boer van 't paard der koningin één treê.

(*g*) Offchoon het kasteel een wigtiger ſtuk zij dan het paard, is echter veelligt uw ſpel beter dan het zijne; vermits, niet tegenſtaande dit verlies, uw koning in zekerheid is, en gij in ſtaat zijt, uwen aanval naar de eene of de andere zijde te doen, op welke de vijandelijke koning zich verplaatſen mogte.

(*h*) Het is noodwendig dat gij uwe koningin zet om den boer van het paard uws konings te dekken, en daardoor te beletten, dat uwe partij zijnen raadsheer voor uwe twee boeren opoffere; 't welk hij anders buiten twijfel doen zoude; want daar de kracht van uw ſpel thans op uwe boeren berust, is het hem voordeelig die te verſtrooijen, te meer wijl hij door dat middel u een' aanval zoude afwinnen, die u het verlies van 't ſpel kosten konde.

(*i*) Gij zet dezen raadsheer, in verwachting dat uwe partij den boer van den raadsheer zijner koningin zetten zal, waardoor gij in weinige zetten het ſpel winnen zou: want uwe paarden verkregen op deze wijze eenen vrijen weg.

20.

W. Het paard der koningin gaat op de derde ruit van haar kaſteel.

Z. De koning verwisſelt op de zijde der koningin. (*k*)

21.

W. De raadsheer des konings geeft ſchaak.

Z. De koning gaat op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

22.

W. Het paard der koningin gaat op de tweede ruit van zijnen raadsheer. (*l*)

Z. Het kaſteel der koningin op zijne ruit.

23.

W. De raadsheer des konings gaat op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

Z. De koningin op hare ruit. (*m*)

24.

W. De boer van 't paard der koningin gaat twee treden.

Z. De koningin op de ruit van den raadsheer haars konings.

(*k*) De partij verplaatst op de zijde zijner koningin om de kracht uwer boeren op de zijde zijns konings te ontwijken; te meer, wijl uwe boeren op die zijde veel verder voortgedrongen zijn, dan die op de zijde uwer koningin.

(*l*) Wanneer gij met dit paard den vijandelijken koning ſchaak geboden haddet, zoo haddet gij uwen raadsheer in gevaar geſteld, en vele zetten verloren; gij deed daarom beter dat gij hem terug trokt.

(*m*) Hij zet de koningin weder op hare ruit, om haar naderhand op de ruit van den raadsheer van haar koning te kunnen zetten, en de boer van den raadsheer zijner koningin beter te ondersteunen.

25.

W. De boer van 't paard der koningin, neemt den boer van den raadsheer der zwarte koningin.

Z. De boer van 't paard der koningin neemt den boer weder.

26.

W. Het paard des konings gaat op de tweede ruit zijner koningin. (*n*)

Z. De boer op de vierde ruit van den raadsheer der koningin gaat één treê. (*o*)

27.

W. Het paard des konings gaat op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer van den raadsheer des konings één treê. (*p*)

28.

W. De raadsheer des konings biedt schaak.

Z. De koning gaat op de tweede ruit van het paard zijner koningin.

29.

W. De raadsheer neemt het paard en geeft schaak.

Z. De koning neemt den raadsheer.

(*n*) Gij zet dit paard om uwen aanval op zijne boeren te vervolgen.

(*o*) Hij zet dezen boer, om u eenen zet voor te komen, het paard uws konings afstehouden, en zich op de derde ruit van het paard uwer koningin te zetten: wijl echter deze zet nog op eene andere wijze kan geschieden, geeft dit gelegenheid tot de derde VERANDERING, die hieronder uitgevoerd zal worden.

(*p*) Uwe partij mag zetten wat hij wille, hij verliest het spel, wijl uw paard eenen vrijen inruk in zijn spel heeft.

30.

W. Het paard des konings biedt ſchaak.
Z. De koning gaat op de tweede ruit zijner koningin. (*q*)

31.

W. De boer van den raadsheer des konings gaat één treê.
Z. De raadsheer des konings op de ruit van het paard zijns konings.

32.

W. De boer des konings geeft ſchaak.
Z. De koning gaat op zijne ruit.

33.

W. Het paar des konings op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.
Z. De raadsheer des konings gaat op de derde ruit zijner koningin.

34.

W. De koningin op haar vierde ruit. (*r*)
Z. Verloren.

EERSTE VERANDERING,

van het tweede ſpel, bij den derden zet der zwarten.

3.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. Desgelijks.

(*q*) Wanneer de zwarte koning den raadsheer uwer koningin name, verloor hij zijne koningin, door een ongedekt ſchaak; en wanneer hij zynen koning op eene andere ruit bragte, verloor hij den raadsheer zijner koningin.

(*r*) De koningin heemt hierop den boer der vijandelijke koningin, brengt alle ſtukken onder hare magt, en wint het ſpel.

4.

W. De boer des konings neemt den boer.
Z. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer weder.

5.

W. De raadsheer geeft ſchaak.
Z. De raadsheer dekt het ſchaak.

6.

W. De raadsheer neemt den raadsheer.
Z. Het paard neemt den raadsheer weder.

7.

W. De boer der koningin neemt den boer.
Z. Het paard neemt den boer weder.

8.

W. De koningin gaat op de tweede ruit haars konings.
Z. Desgelijks.

9.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.
Z. De koning verplaatst.

10.

W. De raadsheer op de vier ruit van den raadsheer zijns konings.
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

11.

W. De koning verplaatst.
Z. De koningin neemt de koningin.

12.

W. Het paard des konings neemt de koningin weder.

Z. De boer der koningin gaat ééne treê.

13.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit haars konings.

Z. De boer van den raadsheer des konings gaat ééne treê.

14.

W. De boer van 't kasteel des konings twee treden.

Z. De boer van 't kasteel des konings ook twee treden.

15.

W. Het kasteel des konings op zijne derde ruit.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

16.

W. De raadsheer neemt het paard.

Z. Het kasteel neemt den raadsheer weder.

17.

W. Het kasteel des konings gaat op de derde ruit zijner koningin.

Z. Het kasteel der koningin, op de ruit haars konings.

18.

W. Het paard des konings neemt den boer.

Z. Het paard gaat op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

19.

W. Het kasteel des konings gaat op de derde ruit zijns konings.

Z. Het paard neemt den boer van 't kaſteel en geeft ſchaak.

20.

W. De koning gaat op de ruit van het paard zijner koningin.

Z. Het paard zet zich terug.

21.

W. Het paard geeft den koning SCHAAK, enz.

TWEEDE VERANDERING,

bij dan agtſten zet der zwarten.

8.

W. De koningin gaat op de tweede ruit van den raadsheer haars konings.

Z. De boer van den raadsheer der koningin éénè treê.

9.

W. De raadsheer des konings gaat op de tweede ruit zijns konings.

Z. De boer der koningin ééne treê.

10.

W. De boer van den raadsheer der koningin gaat ééne treê.

Z. De boer der koningin ééne treê.

11.

W. De raadsheer des konings op zijne derde ruit.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit zijner koningin.

12.

W. De boer van 't paard der koningin gaat ééne treê.

Z. De boer van 't paard der koningin twee ſchreden.

13.

W. De boer van 't kaſteel der koningin twee treden.

Z. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.

14.

W. De boer van 't kaſteel der koningin neemt den boer weder

Z. De raadsheer der koningin neemt den vijandelijken raadsheer.

15.

W. Het paard des konings neemt den raadsheer.

Z. Het paar der koningin, gaat op de tweede ruit zijner koningin.

16.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

Z. Het Kaſteel der koningin, op de ruit van het paard zijner koningin.

17.

W. De boer van den raadsheer der koningin, gaat ééne treê.

Z. Het paard der koningin op zijne derde ruit.

18.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit van zijne koningin.

Z. De raadsheer des konings op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

19.

W. De koning verplaatst, en moet het ſpel winnen, wijl alle zijne boeren op de regter zijde ondersteund zijn, en de twee boeren zijner partij verſtrooid ſtaande, verloren moeten gaan.

DERDE EN LAASTE VERANDERING,

van het tweede ſpel, die bij den zesentwintigſten zet begint.

26.

W. Het paard des konings gaat op de tweede ruit zijner koningin.

Z. De boer van den raadsheer des konings ééne treê.

27.

W. Het paard des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

28.

W. De raadsheer der koningin geeft ſchaak.

Z. De koningin gaat op de tweede ruit van het paard der koningin.

29.

W. Het paard des konings geeft op de vierde ruit van den raadsheer der zwarte koningin ſchaak.

Z. De raadsheer des konings neemt het paard.

30.

W. De raadsheer der koningin neemt den raadsheer.

Z. De koningin op de ruit van haren raadsheer.

31.

W. Het kaſteel op de ruit van het paard zijner koningin.

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer der koningin.

32.

W. De raadsheer der koningin geeft, op de derde ruit der overſtaande koningin, ſchaak.

Z. De koningin gaat op de ruit zijner koningin.

33.

33.

W. De koningin biedt op de derde ruit van 't paard der vijandelijke koningin ſchaak.

Z. De koning gaat op zijn ruit, of op de andere, en verliest het ſpel.

DERDE SPEL,

waarin de zwarten beginnen.

Dit ſpel is niet volkomen regelmatig; doch de eerſte zetten zijn zeer goed, vooral wanneer men den anderen voorgeeft.

1.

Zwarten. De boer des konings gaat twee treden.
Witten. Desgelijks.

2.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.
W. De boer der koningin ééne treê.

3.

Z. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
W. De boer van den raadsheer des konings twee treden. (*a*) 4.
Z. De boer der koningin ééne treê.

(*a*) Het is altoos voordeelig wanneer gij den boer van den raadsheer uws konings tegen den boer van den overſtaanden koning verruilt; wijl op deze wijze de boeren uws konings en uwer koningin, zich op het midden van het bord ſtellen kunnen: bovendien is ook uw kaſteel, als gij ten regten verwisſelt, daardoor vrij en in ſtaat om van het begin des ſpels af te ageeren, gelijk men zulks uit de VERANDERING bij dezen derden zet zien zal.

W. De boer van den raadsheer der koningin ook ééne treê.

5.

Z. De boer des konings neemt den boer. (*b*)
W. De raadsheer der koningin neemt den boer weder.

6.

Z. De raadsheer der koningin gaat op de vierde ruit van het paard des witten konings.
W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer. (*c*)

7.

Z. Het paard der koningin op hare tweede ruit.
W. De boer der koningin ééne treê.

8.

Z. De raadsheer zet zich terug.
W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin. (*d*)

(*b*) Wanneer uwe partij den boer des raadsheers niet nemen wil, zoo moet gij hem echter laten ſtaan, en hem niet verder voortzetten voor dat hij verwisſeld heeft: doch als dan moet gij ook met uwe boeren, op den regten vleugel zijner boeren, die zijnen koning bedekken, aanvallen, gelijk zulks in de tweede VERANDERING hier achter verklaard zal worden. Men moet ook opmerken en als een' hoofdregel betrachten, dat men niet ligt beſluiten moet, de boeren op den regter- of linkervleugel te zetten, voor en al eer de vijandelijke koning verwisſeld heeft; wijl bij alzoos naar die zijde zal geplaatst worden, daar uwe boeren minst voortgerukt zijn, en dus het minſte in ſtaat zijn, hem ſchade toe te brengen.

(*c*) Indien hij het paard met zijnen raadsheer name, zoo moest gij dezen weder met uwen boer nemen, om de kracht uwer boeren tegen het centrum van het ſchaakbord te brengen.

(*d*) Deze ruit is na de vierde ruit van den raadsheer uwer koningin, de beste plaats die de raadsheer

9.

Z. De koningin op de tweede ruit haars konings.
W. Desgelijks.

10.

Z. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel. (*e*)
W. Het paard der koningin op de tweede ruit derzelve.

11.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van zijn kasteel. (*f*)
W. De koningin op de derde ruit haars konings.

12.

Z. Het paard des konings neemt den raadsheer. (*g*)
W. De koningin neemt het paard.

uws konings innemen kan: hier kan u deze raadsheer ook dienen, om den aanval op den boer van 't kasteel zijns konings te doen, in gevalle deze op de linker zijde verwisselt.

(*e*) Hadde hij op de zijde zijner koningin verwisseld, zoo moest gij noodwendig op de zijde uws konings verwisselen, om vervolgens voegelijker met uwe boeren, ter linkerzijde, te kunnen aanvallen: — nog is alhier als een hoofdregel aantemerken, dat, daar het dikwijls gevaarlijk is, zijne partij te vroegtijdig aantevallen, gij u, in uwen aanval, niet overhaasten moet, voor en aleer uwe boeren allen zoowel door zich zelven, als door uwe andere stukken wèl ondersteund zijn: zonder deze voorzorg zijn dergelijke aanvallen ten eenenmale vruchteloos, gelijk men hieronder uit de derde VERANDERING, die bij dezen zet kan gemaakt worden, zien zal

(*f*) Hij zet het paard, om den boer van den raadsheer zijns konings plaats te maken, en denzelven hierna, met oogmerk om de linie uwer boeren doortebreken, twee treden te laten voortrukken.

(*g*) Wanneer hij, in plaats van uwen raadsheer te nemen, den boer zijns konings twee treden voortgezet

13.

Z. De raadsheer der koningin neemt het paard. (*h*)

W. De boer neemt den raadsheer.

14.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

W. De koningin op de derde ruit van het paard haars konings.

15.

Z. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.

W. De boer van den raadsheer des konings neemt hem weder.

16.

Z. Het kasteel des konings gaat op de derde ruit van den raadsheer zijns konings. (*i*)

W. De boer van 't kasteel des konings gaat twee treden. (*k*)

hadde, zoo haddet gij zijne koningin met den raadsheer uwer koningin moeten aangrijpen, en hierna bij uwen volgenden zet den boer van het kasteel uws konings op zijnen raadsheer laten aanrukken, om hem te noodzaken uw paard te nemen: in welk geval uw voordeel zoude medebrengen, zijn' raadsheer weder met den boer te nemen, om den boer uws konings des te nadrukkelijker te ondersteunen, en hem in gevalle hij genomen mogte worden, wederom te kunnen vervangen.

(*h*) Wanneer hij dit paard niet name, zonde zijn raadsheer van uwe boeren ingesloten worden; waardoor hij drie vergeefsche zetten zoude moeten doen, die de ganschе ruine van zijn spel konden veroorzaken.

(*i*) Hij zet dit kasteel, om uwe koningin aantevallen en te verjagen, of om zijn kasteel, des noods, met zijn andere kasteel te verdubbelen.

(*k*) Gij zet dezen boer twee treden, om uwe koningin plaats te maken, in gevalle uwe partij die met het kasteel zijns konings wilde aanvallen.

17.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit van den raadsheer haars konings.

W. De koning verwisselt op de zijde zijner koningin.

18.

Z. De boer van den raadsheer der koningin gaat twee treden.

W. De boer des konings één treê. (*l*)

(*l*) Deze zet is zwaar om te begrijpen en te verklaren: — voor alles is noodig optemerken, dat wanneer men eene rei boeren heeft die achter elkanderen op de ruiten van eenerlei kleur staan, men trachten moet den genen die vooraan staat op zijn' post te behouden. Daar de boer uws konings niet op dezelfde kleur of in eene zelfde linie met de overigen staat, zoo zet uwe *partij* den boer van den raadsheer zijner koningin, om eene *dubbelde reden*: voor eerst om u te noodzaken, den boer uwer koningin voort te zetten, die anders door den boer zijner koningin afgehouden zoude worden, en daardoor veroorzaken dat de boer uws konings, die terug gebleven ware, u gansch onnut en onbruikbaar bleef: — ten anderen, om te gelijk den raadsheer uws konings te verhinderen, op den boer van 't kasteel zijns konings te stooten: om dieswille moet gij den boer uws konings op het kasteel zetten, en hem dus geheel opofferen, wijl uwe partij, indien hij hem neemt, den boer uwer koningin eenen vrijen weg opent: dezen boer moet gij hierop verder voortrukken, en door uwe andere boeren laten ondersteunen, om hem in 't vervolg op dam te voeren, of eenig ander voordeel van hem te trekken, 't welk genoegzaam is om het spel te winnen: — 't is waar, de boer zijner koningin heeft, naar allen aanzien, zeer veel kans om op dam te kunnen geraken, zonder van uwe boeren daarin verhinderd te worden; doch het onderscheid is dan nog groot, vermits zijn boer, dewijl hij afgesneden is, en met genen van zyne overige boeren weder vereenigd, noch door een derzelve ondersteund kan worden, altoos in gevaar staat, in het voortrukken, door ieder uwer stukken, die op hem los gaan, genomen te worden. Deze zet is, zoo als ik reeds heb aangemerkt, zeer zwaar, en het moet een goed spelen zijn, die denzelven regt beoordeelen zal.

19.

Z. De boer der koningin neemt den boer.
W. De boer der koningin éene treê.

20.

Z. De raadsheer gaat op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.
W. Het paard op de vierde ruit van zijnen koning. (*m*)

21.

Z. Het kaſteel des konings op de derde ruit van den raadsheer des witten konings.
W. De koningin op de tweede ruit van het paard haars konings.

22.

Z. De koningin op de tweede ruit van den raadsheer haars konings. (*n*)
W. Het paard op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

23.

Z. De koningin biedt ſchaak.
W. De koning gaat op de ruit van het paard zijner koningin.

24.

Z. Het kaſteel neemt den raadsheer. (*o*)

(*m*) Het was noodig dit paard te zetten om den boer zijns konings het voortrukken te verhinderen, terwijl deze boer, op deszelfs tegenwoordige plaats, zijnen raadsheer, en tevens zijn paard, den weg ſluit.

(*n*) De partij zet de koningin om bij den volgenden zet ſchaak te bieden: als hij echter in plaats van dezen zet, den boer van 't kaſteel zijns konings gezet hadde, om den zet van uw paard te verhinderen, dan haddet gij daar en tegen den boer uwer koningin eene trede moeten laten doen, en gij zoudt, door dezen zet, het ſpel gewonnen hebben.

(*o*) Hij neemt dezen raadsheer, om den boer van 't kaſteel zijns konings te behouden, als mede en voornamelijk, om dat deze raadsheer hem van alle uwe ſtuk-

W. Het kasteel neemt het kasteel weder.

25.

Z. De koningin gaat op de vierde ruit van den raadsheer haars konings.

W. De koningin op de vierde ruit haars konings. (*p*)

26.

Z. De koningin neemt de koningin.

W. Het paard neemt de koningin.

27.

Z. Het kasteel gaat op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

W. Het paard op de vierde ruit van het paard des zwarten konings.

28.

Z. De boer van den raadsheer der koningin gaat één treê.

W. Het kasteel der koningin op de derde ruit van het paard haars konings.

29.

Z. Het paard op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

W. Het paard op de derde ruit des zwarten konings.

30.

Z. Het paard neemt het paard.

W. De boer neemt het paard.

ken het meest in den weg staat, en dewijl hij ook door dezen zet het kasteel uwer koningin in schaak houden kan.

(*p*) Wanneer gij op het einde van 't spel een kasteel voor een' raadsheer bekomen hebt, zoo verzuimt uw voordeel, koningin tegen koningin om te zetten, wijl de zijne u in uwe tegenwoordige gesteldheid hinderlijk is; hij is ook genoodzaakt haar te nemen, om schaakmat te vermijden.

31.

Z. Het kaſteel op de derde ruit van den raadsheer zijns konings.

W. Het kaſteel des konings op de ruit zijner koningin. (*q*)

32.

Z. Het kaſteel neemt den boer.

W. Het kaſteel des konings gaat op de tweede ruit der zwarte koningin, en wint het ſpel.

EERSTE VERANDERING;

in het derde ſpel, die bij den derden zet der zwarten aanvang neemt.

3.

Z. De boer der koningin gaat twee treden.

W. De boer van den raadsheer des konings ook twee treden.

4.

Z. De boer der koningin neemt den boer.

W. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.

5.

Z. Het paard des konings gaat op de vierde ruit van het paard des witten konings.

W. De boer der koningin één treê.

6.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

(*q*) Men moet zich van de openingen meeſter maken, om het kaſteel in beweging te brengen, voornamelijk aan het einde van 't ſpel.

W. De raadsheer des konings gaat op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

7.

Z. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

8.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

W. Het paard des konings op de tweede ruit van zijnen koning.

9.

Z. De boer van 't kasteel des konings twee treden.

W. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

10.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

W. De koning verplaatst.

11.

Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van haar kasteel.

W. De raadsheer geeft schaak.

12.

Z. De raadsheer dekt het schaak.

W. De raadsheer neemt den raadsheer.

13.

Z. De koningin neemt den raadsheer weder.

W. De boer der koningin doet ééne treê.

14.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê

W. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

31.

Z. Het kaſteel op de derde ruit van den raadsheer zijns konings.

W. Het kaſteel des konings op de ruit zijner koningin. (*q*)

32.

Z. Het kaſteel neemt den boer.

W. Het kaſteel des konings gaat op de tweede ruit der zwarte koningin, en wint het ſpel.

EERSTE VERANDERING;

in het derde ſpel, die bij den derden zet der zwarten aanvang neemt.

3.

Z. De boer der koningin gaat twee treden.

W. De boer van den raadsheer des konings ook twee treden.

4.

Z. De boer der koningin neemt den boer.

W. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.

5.

Z. Het paard des konings gaat op de vierde ruit van het paard des witten konings.

W. De boer der koningin één treê.

6.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

(*q*) Men moet zich van de openingen meeſter maken, om het kaſteel in beweging te brengen, voornamelijk aan het einde van 't ſpel.

W. De raadsheer des konings gaat op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

7.

Z. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

8.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

W. Het paard des konings op de tweede ruit van zijnen koning.

9.

Z. De boer van 't kasteel des konings twee treden.

W. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

10.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

W. De koning verplaatst.

11.

Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van haar kasteel.

W. De raadsheer geeft schaak.

12.

Z. De raadsheer dekt het schaak.

W. De raadsheer neemt den raadsheer.

13.

Z. De koningin neemt den raadsheer weder.

W. De boer der koningin doet ééne treê.

14.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê

W. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

15.

Z. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.

W. De boer van 't kasteel neemt den boer weder.

16.

Z. De boer van 't paard der koningin doet ééne treê.

W. De raadsheer der koningin gaat op de derde ruit haars konings.

17.

Z. De raadsheer op de tweede ruit zijns konings.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.

18.

Z. Het paard des konings op zijne ruit.

W. Het paard des konings op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.

19.

Z. Het kasteel des konings op zijne tweede ruit.

W. De boer des konings ééne treê.

20.

Z. De koningin op de tweede ruit van haar paard.

W. De boer der koningin ééne treê.

21.

Z. De raadsheer des konings op zijne derde ruit.

W. Het kasteel des konings neemt den boer.

22.

Z. De koning verplaatst.

W. Het kasteel des konings neemt het paard der zwarte koningin.

23.

Z. De boer neemt het kasteel.

W. Het kasteel der koningin neemt den boer.

24

Z. De boer van 't kasteel der koningin ééne treê.

W. Het kasteel biedt schaak.

25.

Z. De koningin plaatst zich achter de koningin.
W. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

26.

Z. De koningin op de vierde ruit van haar paard.
W. Het paard der koningin op de derde ruit van haar kasteel.

27.

Z. De koningin op de vierde ruit van den raadsheer haars konings.
W. Het paard der koningin op de vierde ruit haars raadsheers.

28.

Z. De koningin neemt het paard dewijl ze niets beters doen kan.
W. De raadsheer biedt schaak.

29.

Z. De koning zet zich op de ruit van 't kasteel zijner koningin terug.
W. Het paard geeft SCHAAK en MAT.

TWEEDE VERANDERING,

die bij den vijfden zet der zwarten begint.

5.

Z. De koning verwisselt.
W. De boer van den raadsheer des konings gaat één treê.

6.

Z. De boer der koningin één treê.
W. De koningin op de derde ruit van den raadsheer haars konings.

7.

Z. De boer der koningin neemt den boer.
W. De boer der koningin neemt den boer weder.

8.

Z. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.
W. De boer van 't paard des konings twee treden.

9.

Z. De koningin op haar derde ruit.
W. De boer van 't paard des konings één treê.

10.

Z. Het paard des konings op de ruit zijns konings.
W. De raadsheer des konings, op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

11.

Z. De boer van den raadsheer der koningin één treê.
W. De koningin op de vierde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.

12.

Z. De boer van 't paard der koningin twee treden.
W. De boer van 't paard des konings één treê.

13.

Z. De boer van 't kasteel des konings één treê.
W. De raadsheer des konings neemt den boer van den raadsheer des zwarten konings.

14.

Z. De koning gaat op de ruit van zijn kasteel.
W. De raadsheer der koningin neemt den boer van 't kasteel des vijandelijken konings.

15.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

W. De koningin gaat op de vierde ruit van 't kasteel haars konings, en wint derhalve het SPEL.

DERDE VERANDERING,

die bij den tienden zet der zwarten begint.

10.

Z. De koning verwisselt op de zijde zijner koningin.

W. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel.

11.

Z. De boer van 't kasteel des konings gaat ééne treê.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit der koningin.

12.

Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

13.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit van het paard haars konings.

W. De boer van 't paard der koningin twee treden.

14.

Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

W. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

15.

Z. De raadsheer neemt het paard.

W. De koningin neemt den raadsheer.

16.

Z. De boer van 't paard des konings gaat ééne treê.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

17.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.
W. De boer van 't kasteel der koningin ééne treê.

18.

Z. De raadsheer op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.
W. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

19.

Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.
W. Het kasteel der koningin op de ruit van 't paard zijner koningin.

20.

Z. Het kasteel des konings op zijne vierde ruit.
W. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

21.

Z. De boer der koningin ééne treê.
W. De boer des konings ééne treê.

22.

Z. Het paard des konings op de ruit zijns konings.
W. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

23.

Z. De boer neemt den boer.
W. Het kasteel der koningin neemt den boer.

24.

Z. De boer van 't kasteel der koningin ééne treê.
W. Het kasteel der koningin op de vierde ruit van haar paard.

25.

Z. De boer van den raadsheer des konings één treê

W. De raadsheer des konings neemt den boer van 't kaſteel der koningin.

26.

Z. De boer neemt den raadsheer.

W. De koningin neemt den boer en geeft ſchaak.

27.

Z. De koning zet zich terug.

W. De koningin biedt ſchaak.

28.

Z. Het paard dekt het ſchaak.

W. De boer van 't kaſteel der koningin gaat één treê.

29.

Z. De koning op de tweede ruit zijner koningin.

W. De koningin neemt den boer der vijandelijke koningin en geeft ſchaak.

30.

Z. De koning zet zich terug.

W. De boer van 't kaſteel der koningin gaat één treê, en wint zigtbaar het ſpel, zonder verder voort te rukken.

VIERDE SPEL,

waarin twee veranderingen voorkomen; de eerſte bij den vijfden, en de tweede bij den zesden zet.

1.

Zwarten. De boer des konings gaat twee treden.

Witten. Desgelijks.

2.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê. (*a*)
W. De boer der koningin twee treden.

3.

Z. De boer neemt den boer.
W. De koningin neemt den boer weder.

4.

Z. De boer der koningin ééne treê. (*b*)
W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

5.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden. (*c*)
W. De boer des konings ééne treê. (*d*)

6.

(*a*) Het is slecht gespeeld als men op den tweeden zet dezen boer voortrukt; want zoo gij den boer uwer koningin, twee treden laat voortgaan, wint gij het voordeel van den aanval op uwe partij.

(*b*) Indien hij, in plaats van dezen boer te zetten, het paard des konings op de tweede ruit zijns konings gezet hadde, zoo haddet gij den boer uws konings terstond moeten voortzetten, en hem daarna door den boer van den raadsheer uws konings ondersteunen.

(*c*) Zoo hij, in plaatse van dezen boer te spelen, den raadsheer zijner koningin op de derde ruit zijns konings gezet hadde, zoo haddet gij den raadsheer uws konings op de derde ruit zijner koningin moeten zetten; en op deze wijze zoude het spel, even als bij den zesden zet van het tweede spel, gestaan hebben: zoo hij echter uwe koningin met den raadsheer zijner koningin hadde aangevallen, zoude hij slecht gespeeld hebben; wijl de boer die voor de beide anderen, op de zijde zijner koningin, vooraan staat, zoude terug blijven. — Men zie over dit point de aanmerking (*l*) op den agttienden zet van het derde spel. Eene VERANDERING die wij bij dezen zet hieronder geven zullen, zal de zaak nog meer lichts bijzetten.

(*d*) Het is een hoofdregel, dat gij altoos vermijden moet den boer uws konings tegen den boer van den raadsheer des vijandelijken konings om te zetten: de-

6.

Z. De boer der koningin ééne treê. (e)

W. De koningin op de tweede ruit van den raadsheer haars konings.

7.

Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

8.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit der koningin.

W. Het paard des konings op de vierde ruit zijner koningin.

9.

Z. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

W. De boer van den raadsheer der koningin gaat ééne treê.

10.

Z. De koningin op de derde ruit van haar paard.

zelfde regel geldt ook ten aanzien van den boer der koningin, die even zoo min tegen den boer van den raadsheer der koningin mag uitgewisseld worden, wijl reeds bewezen is, dat de boeren des konings en der koningin van veel meer belang zijn dan alle de overigen; want wanneer dezen het midden van 't bord bezetten, verhinderen zij de stukken der partij voordeelige stellingen te nemen.

(e) Wanneer de zwarte, in plaats van dezen boer te zetten, den boer uws konings genomen hadde, zoo haddet gij zijne koningin en vervolgens zijnen boer moeten nemen. Dewijl gij hem het verwisselen belet, zoo behoudt gij het voordeel van den aanval over hem: wijl hij echter ook zijne koningin op de tweede ruit haars raadsheers konde zetten, geeft zulks gelegenheid tot nog eene VERANDERING.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

11.

Z. De raadsheer des konings neemt het paard.
W. De boer neemt den raadsheer. (*f*)

12.

Z. Het paard des konings gaat op de tweede ruit zijns konings.
W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.

13.

Z. De koning verwisselt naar de zijde van zijn kasteel.
W. De boer van 't kasteel des konings één treê.

14.

Z. De koningin op de tweede ruit haars raadsheers. (*g*)
W. De boer van 't paard des konings twee treden.

15.

Z. De boer van 't paard des konings één treê.
W. De boer van 't paard des konings één treê. (*h*)

16.

Z. De boer van 't paard der koningin één treê.

(*f*) Wanneer men vanden geschiedene boeren heeft, moet men altoos trachten de sterkste partij te vermeerderen, op dat men zoo veel boeren als mogelijk zij op het midden van 't bord brenge.

(*g*) Wijl de koningin, ter plaatse daar ze staat, geen nut doet, zoo zet hijze terug, ten einde zijne boeren plaats te maken, om tegen u aanterukken.

(*h*) Door het voortzetten van dezen boer, verstroit gij zeer het spel; gij zult echter altoos in staat zijn om met den boer van 't kasteel uws konings eene opening te maken, zoo ras uwe stukken gereed zijn om den aanval te doen, en dezelve te ondersteunen.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haar' raadsheer.

17.

Z. De boer van den raadsheer der koningin éene treê.

W. De koning verwisselt op de zijde zijner koningin. (*i*)

18.

Z. De boer neemt den boer.

W. De raadsheer neemt den boer wederom.

19.

Z. Het paard der koningin gaat op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

W. De boer van 't kasteel des konings éene treê. (*k*)

20.

Z. Het paard neemt den raadsheer des konings.

W. Het kasteel neemt het paard weder.

21.

Z. De raadsheer der koningin op de tweede ruit der koningin. (*l*)

W. De boer van 't kasteel des konings éene treê.

(*i*) Gij verwisselt op de zijde uwer koningin, om op uwe regter zijde vrijer te kunnen aanvallen: naamt gij echter in plaatse van te verwisselen, den u aangebodenen boer, zoo zouden de boeren van uwe partij zich terstond in 't midden vereenigen, en uwe stukken den vrijen loop beletten.

(*k*) Hadde gij het paard met den raadsheer uwer koningin genomen, zoo zoudet gij den even gemeenen misslag begaan, en daardoor wederom veroorzaakt hebben, dat zijne boeren zich in 't midden van het bord vereenigden.

(*l*) Hij zet dezen raadsheer, met oogmerk om den boer van het paard zijns konings weder te vervangen, in gevalle deze zoude genomen worden.

22.

Z. De boer van 't paard der koningin ééne treê. (*m*)
W. Het kasteel der koningin op de derde ruit van 't kasteel haars konings.

23.

Z. De boer van 't paard der koningin ééne treê.
W. De boer des konings ééne treê.

24.

Z. De raadsheer op de ruit zijns konings. (*n*)
W. De boer van 't kasteel des konings neemt den boer.

25.

Z. De raadsheer neemt den boer weder. (*o*)
W. Het kasteel neemt den boer van 't kasteel des zwarten konings.

26.

Z. De raadsheer neemt het kasteel.
W. Het kasteel des konings neemt den raadsheer.

27.

Z. De koning neemt het kasteel.
W. De koningin geeft op de vierde ruit van 't kasteel des konings schaak.

28.

Z. De koning op de ruit van zijn paard, wijl hij geene andere plaats heeft.
W. De koningin zet SCHAAK en MAT.

(*m*) Hij zet dezen boer om het paard aantevallen, dat uwen koning dekt; dewijl hij niets beters doen kan; doch hij zoude het even zoo goed verliezen, indien hij ook den boer name.

(*n*) Hij verloor het evenwel, indien hij uwen boer met zijnen raadsheer name.

(*o*) Het is optemerken, dat wanneer het gelukt met twee of drie boeren eene opening te maken, het spel onvermijdelijk gewonnen is.

EERSTE VERANDERING,

in het vierde ſpel bij den vijfden zet der zwarten.

5.

Z. De boer van den raadsheer der koningin gaat één treê.
W. De raadsheer des konings biedt ſchaak.

6.

Z. De raadsheer dekt het ſchaak.
W. De raadsheer neemt den raadsheer.

7.

Z. De koningin neemt den raadsheer weder.
W. De koningin op hare derde ruit.

8.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.
W. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

9.

Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.
W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

10.

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.
W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

11.

Z. De raadsheer des konings op zijne derde ruit.
W. Het paard der koningin op de vierde ruit van de vijandelijke koningin.

12.

Z. Het paard der koningin neemt het paard.
W. De boer des konings neemt het paard weder.

13.

Z. Het paard op de tweede ruit zijns konings.
W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

14.

Z. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel.
W. De koningin gaat op hare derde ruit.

15.

Z. Het kasteel des konings op de ruit zijns konings.
W. De koning op tweede ruit van zijnen raadsheer.

16.

Z. Het paard op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.
W. De boer van 't kasteel des konings twee treden.

17.

Z. Het paard op de vierde ruit der vijandelijke koningin.
W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

18.

Z. Het paard neemt het paard.
W. De koning neemt het paard weder.

19.

Z. De raadsheer neemt den boer van 't paard der koningin.
W. Het kasteel der koningin op de ruit van het paard.

20.

Z. De raadsheer ontwijkt op zijne derde ruit.
W. De boer van 't paard des konings twee treden.

21.

Z. De boer van 't paard des konings één tree.
W. Desgelijks.

22.

Z. De raadsheer op de tweede ruit van het paard zijns konings.
W. De boer van 't kasteel des konings één tree.

23.

Z. Het kasteel des konings op de tweede ruit zijns konings.
W. Het kasteel des konings op zijne vierde ruit.

24.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit der koningin.
W. De raadsheer op de tweede ruit zijner koningin.

25.

Z. Het kasteel des konings op de ruit zijns konings.
W. De boer van 't kasteel neemt den boer.

26.

Z. De boer van 't kasteel neemt den boer.
W. Het kasteel der koningin op de ruit van kasteel haars konings.

27.

Z. De boer van 't paard der koningin gaat twee treden.
W. De raadsheer op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

28.

Z. Het kasteel geeft schaak.
W. De koning op de tweede ruit zijns raadsheers.

29.

Z. Het kasteel neemt de koningin.
W. Het kasteel geeft op de ruit van 't kasteel des vijandelijken konings SCHAAK, en daarna MAT.

TWEEDE VERANDERING,

in het vierde spel, bij den zesden zet der zwarten.

6.

Z. De koningin gaat op de tweede ruit van haren raadsheer.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

7.

Z. De boer der koningin neemt den boer.

W. De boer slaat den boer weder.

8.

Z. De boer van den raadsheer der koningin één treê.

W. De koningin op de vierde ruit van de vijandelijke koningin.

9.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

10.

Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

W. De koningin op hare ruit.

11.

Z. De boer van 't kasteel der koningin één treê.

W. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

12.

Z. Het paard des konings op de tweede ruit zijns konings.

W. De koning verwisselt.

13.

Z. De boer van 't paard des konings één treê.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

14.

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijn paard.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

15.

Z. Het paard des konings op zijne ruit.

W. De raadsheer der koningin neemt den raadsheer.

16.

Z. De koningin neemt den raadsheer weder.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

17.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

18.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

W. De koningin op de vierde ruit der vijandelijke koningin.

19.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit haars konings.

W. De koningin op de derde ruit van de vijandelijke koningin.

20.

Z. De raadsheer der koningin op de tweede ruit der koningin.

W. De boer des konings gaat één tree.

21.

Z. De raadsheer der koningin op zijne derde ruit.
W. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin.

22.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings.
W. De koningin biedt, op de tweede ruit der vijandelijke koningin, schaak.

23.

Z. De raadsheer neemt de koningin.
W. De boer neemt den raadsheer en biedt te gelijk schaak.

24.

Z. De koning gaat op de ruit zijner koningin.
W. Het paard biedt, op de derde ruit van den vijandelijken koning, SCHAAK en MAT.

EERSTE GAMBIT,

waarin zeven veranderingen voorkomen; twee op den vierden, één op den vijfden, één op den zesden, twee op den zevenden, en de laatste op den agtsten zet.

1.

Witten. De boer des konings gaat twee treden.
Zwarten. Desgelijks.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer des konings neemt den boer.

3.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer van het paard des konings twee treden.

4.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin. (a)

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijn paard. (b)

5.

W. De boer van 't kasteel des konings twee treden. (c)

Z. De boer van 't kasteel des konings één treê. (d)

6.

W. De boer der koningin twee treden.

(a) 'Gij hadder in plaats van dezen zet, den boer van 't kasteel uws konings kunnen zetten, waardoor het spel eene andere wendig hadde genomen: dit geeft aanleiding tot de volgende eerste VERANDERING.

(b) Indien hij in de plaats van dezen raadsheer voortgezetten, den boer van het paard zijns konings had laten voortrukken, zoude deze zet een nieuw spel veroorzaakt hebben; gelijk in de tweede VERANDERING zal getoond worden.

(c) Dewijl gij dezen boer zet, noodzaakt gij uwe partij den boer van 't paard zijns konings met den boer van zijn kasteel te verdedigen; en door dezen zet houdt gij het paard zijns konings ingesloten, dat niet verder kan voortspringen, zonder zijne boeren in gevaar te stellen, van genomen te worden.

(d) Hij konde dezen zet op tweederlei wijzen doen: voorerst, zoo hij den boer van den raadsheer zijns konings één treê voortgezet had; in welk geval gij uw paard hadt moeten prijs geven, dewijl gij hem daarmede den boer van 't paard zijns konings genomen haddet, om met uwe koningin zijnen koning schaak te kunnen bieden, waardoor gij ook het spel zoudt gewonnen hebben. — Ten tweeden kon hij ook den boer van 't paard zijns konings één treê tegen uw paard voortzetten; welk geval gelegenheid geeft tot eene derde VERANDERING in dit spel.

Z. De boer der koningin ééne treê. (e)

7.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê. (f)

8.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des witten konings. (g)

9.

W. De boer van het paard des konings ééne treê.

Z. De boer des konings neemt den boer. (h)

(e) Wanneer hij in plaats van dezen zet, den boer van den raadsheer zijner koningin ééne treé hadde laten doen, zoo haddet gij den boer uws konings moeten voortzetten, om' daarna den boer zijner koningin in 't voorbijgaan te kunnen nemen, in gevalle hij hem twee treden hadde willen voortzetten, met uitzigt om den raadsheer uws konings den weg te ſluiten: dit geval is 't onderwerp eener vierde VERANDERING.

Het is voegelijk hier aantemerken, dat bij den aanval der gambits den raadsheer des konings buiten tegenſpraak het beste ſtuk, en de boer des konings de beste boer is.

(f) Zoo hij in plaats van dezen boer voortezetten, den raadsheer zijner koningin, of op de derde ruit zijns konings, of op de vierde ruit van 't paard uws konings gezet hadde; zoo zoude hij het ſpel op tweederlei wijzen verloren hebben; 't welk gelegenheid geeft tot twee VERANDERINGEN bij dezen zet.

(g) Thans kan hij zijnen raadsheer zonder gevaar op deze ruit zetten, wijl uwe koningin niet meer in ſtaat is, om den raadsheer uws konings te verdubbelen, indien gij zijne twee boeren aanvalt. Hadde hij echter in plaats van dezen zet, dezen raadsheer op de derde ruit zijns konings gezet, zoo zoude hij het ſpel verloren hebben: dit zal in de zevende VERANDERING worden uitgevoerd.

(h) Bij den aanval des gambits is het eene zaak van gewigt, uwe boeren aan de zijde des konings niet te ſparen, maar dezelve, zoodra het noodig is, tegen den

10.

W. De boer van 't kasteel des konings neemt den boer.
Z. De boer van 't kasteel neemt den boer weder.

11.

W. Het kasteel neemt het kasteel.
Z. De raadsheer neemt het kasteel.

12.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer van 't paard des vijandelijken konings.
Z. De raadsheer des konings op zijne derde ruit. (*i*)

13.

W. De raadsheer neemt den raadsheer.
Z. De koningin neemt den raadsheer.

14.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.
Z. Desgelijks.

15.

W. De koning verwisselt.
Z. Desgelijks.

16.

W. Het kasteel op de ruit van 't paard zijns konings.
Z. De koningin op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

eenigen boer des vijandelijken konings allen op te offeren; wijl deze boer den raadsheer uwer koningin verhindert door het spel heen te gaan, en zich met de stukken, die uwen aanval formeeren, te vereenigen.

(*i*) Als hij in plaats van dezen raadsheer te spelen, den uwen met zijne koningin, of uw paard met den raadsheer zijner koningin genomen hadde, zoude hij het spel verloren hebben.

17.

W. De koningin op de tweede ruit van het paard van haren koning.

Z. De boer van den raadsheer des konings gaat twee treden.

18.

W. De koningin neemt den boer.

Z. De koningin neemt de koningin.

19.

W. Het kasteel neemt de koningin.

Z. De boer neemt den boer.

20.

W. De raadsheer des konings neemt het paard.

Z. De raadsheer der koningin neemt het paard.

21.

W. Het paard neemt den raadsheer.

Z. De boer neemt het paard.

22.

W. De raadsheer op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kasteel op de ruit van den raadsheer zijns konings.

23.

W. Het kasteel neemt den boer.

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

24.

W. De koning op de tweede ruit zijner koningin. (*k*)

(*k*) Zoo gij in plaats van uwen koning te spelen, den boer van den raadsheer uwer koningin gezet hadde, zoudt gij het verloren hebben; wijl uwe partij door het voorzetten van den boer des raadsheers zijner koningin u gedwongen hadde, hem met den boer uwer koningin te nemen, en als dan zoude hij uw kasteel en uwen raadsheer met zijn paard aangevallen hebben.

Z. De boer van den raadsheer der koningin één treê.

25.

W. De raadsheer op de vierde ruit van 't kasteel van den zwarten koning.

Z. Het kasteel neemt het kasteel.

26.

W. De raadsheer neemt het kasteel weder. (*l*)

EERSTE VERANDERING

des eerſten gambits, bij den vierden zet der witten.

4.

W. De boer van 't kasteel des konings gaat twee treden.

Z. De boer van 't paard des konings één treê.

5.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den zwarten koning.

Z. De boer van 't kasteel des konings twee treden.

6.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. Het kasteel des konings op zijne tweede ruit.

(*l*) Daar de raadsheer het kasteel weder genomen heeft, zoo is 't ongeschijnlijk, dat dit spel noch gewonnen noch verloren is, ten ware dat één van beiden eenen zeer grooten misslag beginge. Uit dit spel blijkt, dat een goed aangevallen en wel verdedigde gambit, noch aan de eene noch aan de andere zijde een beslissend spel is. Dit is waar, dat die geen welke den boer heen geeft, het vergenoegen behalt van altoos aantevallen, en op 't winnen van het spel te kunnen rekenen; 't welk ook gewis volgen zoude, zoo de verdedigers de eerste tien of twaalf zetten niet regtmatig goed speelde.

7.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De boer der koningin ééne treê.

8.

W. Het paard des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De koningin op de tweede ruit haars konings.

9.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

10.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.
Z. De boer des konings gaat ééne treê, en valt de witte koningin aan.

11.

W. De boer van 't paard des konings neemt den boer.
Z. De boer van 't paard des konings neemt den boer weder.

12.

W De koningin neemt den boer.
Z. De raadsheer der koningin gaat op de vierde ruit van het paard des witten konings.

13.

W. De koningin op de derde ruit haars konings.
Z. De raadsheer des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

14.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.

Z. De

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

15.

W. De raadsheer der koningin op de tweede ruit zijner koningin.
Z. De raadsheer des konings neemt het paard.

16.

W. De koningin neemt den raadsheer.
Z. De boer der koningin ééne treê.

17.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. Het paard des konings neemt den boer des konings.

18.

W. Het paard of de raadsheer neemt het paard.
Z. De boer van den raadsheer des konings gaat twee treden.

TWEEDE VERANDERING,

in den eerſten gambit bij den vierden zet der zwarten.

4.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. De boer van't paard des konings gaat ééne treê.

5.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den vijandelijken koning.
Z. De koningin biedt ſchaak.

6.

W. De koning gaat op de ruit van zijnen raadsheer.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

7.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De boer der koningin éene treê.

8.

W. Het paard des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De boer des konings éene treê.

9.

W. De boer van 't paard des konings éene treê.
Z. De koningin biedt schaak.

10.

W. De koning op de tweede ruit zijns raadsheers.
Z. De koningin biedt schaak.

11.

W. De koning op zijne derde ruit.
Z. Het paard des konings op zijne ruit.

12.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.
Z. De raadsheer des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

13.

W. De raadsheer des konings op zijne ruit, dewijl hij de koningin in de engte drijft.
Z. De koningin neemt het kasteel: de beste zet dien zij doen kan.

14.

W. De raadsheer des konings geeft schaak, en dus neemt de koningin de koningin.

DERDE VERANDERING,

bij den vijfden zet der zwarten.

5.

W. De boer van 't kasteel des konings gaat twee treden.

Z. De boer van 't paard des konings één tree.

6.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des zwarten konings.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

7.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. De boer van den raadsheer des konings één tree.

8.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer.

Z. De boer der koningin gaat één tree.

9.

W. De boer van den raadsheer der koningin één tree.

Z. De boer neemt het paard.

10.

W. De boer neemt den boer.

Z. Het paard des konings op zijne ruit.

11.

W. De koningin op de derde ruit van haar paard.

Z. De koningin op de tweede ruit haars konings.

12.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

Z. De koningin op de ruit van den raadsheer zijns konings.

13. 1

W. De koning verwisſelt op de zijde van zijn kaſteel.

Z. Verliest het ſpel.

VIERDE VERANDERING,

uit den eerſten gambit bij den zesden zet der zwarten.

6.

W. De boer der koningin gaat twee treden.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

7.

W. De boer des konings ééne treê.

Z. De boer van 't paard der koningin twee treden.

8.

W. De raadsheer op de derde ruit van 't paard zijner koningin.

Z. De boer van 't kaſteel der koningin twee treden.

9.

W. De boer van 't kaſteel der koningin twee treden.

Z. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

10.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit van haar kaſteel.

11.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit haars konings.

Z. De koningin op de derde ruit van haar paard; of welke zet hij doen wil, hij verliest het ſpel.

12.

W. Het paard geeft op de derde ruit der zwarte koningin SCHAAK.

VIJFDE VERANDERING,

in den eerſten gambit bij den zevenden zet der zwarten.

7.

W. De boer van den raadsheer der koningin gaat ééne treê.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des witten konings.

8.

W. De koningin op de derde ruit van haar paard.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van 't kaſteel haars konings.

9.

W. De boer van 't kaſteel des konings neemt den boer.

Z. De boer van 't kaſteel neemt den boer.

10.

W. Het kaſteel des konings neemt den raadsheer.

Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

11.

W. De raadsheer des konings neemt den boer, terwijl hij den koning en het kaſteel SCHAAK biedt; wint een ſtuk, en dus ook het ſpel.

ZESDE VERANDERING,

in den eerſten gambit, bij den zevenden zet der zwarten.

7.

W. De boer van den raadsheer der koningin gaat ééne treê.

Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

8.

W. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.
Z. De boer neemt den raadsheer.

9.

W. De koningin op de derde ruit van haar paard.
Z. De koningin op de ruit haars raadsheers, tot bedekking der beide aangevallene boeren.

10.

W. De boer van 't kasteel des konings neemt den boer.
Z. De boer van 't kasteel neemt den boer weder.

11.

W. Het kasteel des konings neemt het kasteel.
Z. De raadsheer neemt het kasteel.

12.

W. Het paard des konings neemt den boer.
Z. De koning op zijne tweede ruit.

13.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer.
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

14.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.
Z. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

15.

W. De koning verwisselt.
Z. De boer van 't paard der koningin twee treden.

16.

W. Het kasteel op de ruit van 't kasteel zijns konings.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

17.

W. Het kasteel neemt den raadsheer.
Z. De koningin neemt het kasteel.

18.

W. De koningin neemt den boer des konings en geeft SCHAAK.
Z. De koning zet zich terug waarheen hij wil; beide ruiten, waar hij gaan kan, zijn even slecht voor hem.

ZEVENDE EN LAATSTE VERANDERING,

in den eersten gambit, bij den agtsten zet der zwarten.

8.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.
Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

9.

W. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.
Z. De boer neemt den raadsheer.

10.

W. De boer des konings één tree.
Z. De boer der koningin neemt den boer.

11.

W. De boer der koningin neemt den boer weder.
Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

12.

W. De boer van 't paard des konings gaat één tree.
Z. Desgelijks.

13.

W. De boer van 't paard des konings neemt den boer.

Z. De boer neemt daar voor het paard.

14.

W. De koningin neemt den boer.

Z. De koningin gaat op de tweede ruit haars konings.

15.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

Z. De koning verwisselt

16.

W. De boer van 't paard der koningin gaat twee treden, om 't vijandelijke paard in het voortrukken te verhinderen.

Z. De boer van 't kasteel des konings één tree.

17.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit haars konings.

Z. Het paard der koningin op hare derde ruit.

18.

W. De raadsheer op de derde ruit zijns konings.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

19.

W. De raadsheer op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. De koningin op de tweede ruit van haren raadsheer.

20.

W. De boer van 't kasteel der koningin twee treden

Z. De raadsheer des konings op zijne ruit.

21.

W. De boer van 't kasteel der koningin één tred.
Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

22.

W. De boer neemt den raadsheer weder.
Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

23.

W. Het paard geeft schaak.
Z. De koning zet zich terug.

24.

W. Het kasteel der koningin op de ruit van haar paard.
Z. Het paard der koningin neemt den boer.

25.

W. Het paard neemt den boer van het paard der koningin.
Z. Het paard der koningin neemt het paard.

26.

W. De boer van 't kasteel der koningin één tred.
Z. De koning op de ruit van 't kasteel der koningin.

27.

W. Het kasteel neemt het paard.
Z. De koningin op de ruit haars raadsheers.

28.

W. Het kasteel des konings op zijne tweede ruit.
Z. Het kasteel der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

29.

W. Het kasteel des konings op de tweede ruit van het paard zijner koningin.
Z. Het kasteel des konings op zijne tweede ruit.

30.

W. De koningin neemt den boer van den raadsheer der vijandelijke koningin.
Z. De koningin neemt de koningin.

31.

W. Het kasteel der koningin geeft SCHAAK en MAT.

TWEEDE GAMBIT,

waarin vier veranderingen voorkomen; twee op den vierden, één op den negenden, en de laatste op den elfden zet.

1.

Witten. De boer des konings twee treden.
Zwarten. Desgelijks.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer neemt den boer.

3.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. De koningin geeft schaak.

4.

W. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.
Z. De boer van 't paard des konings twee treden (*a*)

(*a*) Hij kan dezen zet nog op tweederlei wijzen doen; vooreerst kan hij den raadsheer zijns konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin zetten; ten tweeden den boer zijner koningin één treê laten doen: dit geeft aanleiding tot twee VERANDERINGEN.

5.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De koningin op de vierde ruit van 't kasteel haars konings. (*b*)

6.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. De boer der koningin éene treê.

7.

W. De boer van den raadsheer der koningin éene treê. (*c*)

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings.

8.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

(*b*) Hij heeft nog twee andere plaatsen, om zijne koningin te ſtellen; doch deze is de beste: want zettede hijne op de vierde ruit van het paard uws konings, zoo haddet gij den boer van den raadsheer zijns konings nemen en met éénen ſchaak bieden kunnen, en veelligt in 't vervolg zijne koningin in groot gevaar gebragt. Hadde hij ze op de derde ruit van 't kaſteel zijns konings gezet, zoo moest gij den boer van den raadsheer zijns konings met het paard van uwen koning aanvallen, het geen 't ſpel ten uwen voordeele zoude beſlist hebben.

(*c*) In de gambits is 't noodwendig dezen boer te ſpelen; waardoor gij in 't vervolg uwe koningin op de derde ruit van haar paard zetten konde: op deze posten vermeerdert gij de ſterkte uwer ſtelling, en brengt uwe partij in verlegenheid, bijzonder zoo hij den raadsheer zijner koningin gezet hadde, zonder een van uwe ſtukken aan te vallen. Men zie over dit punct de vijfde en zesde VERANDERING in den eerſten gambit.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van den raadsheer zijns konings. (d)

9.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.
Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

10.

W. De boer van 't kasteel des konings twee treden.
Z. De raadsheer neemt het paard.

11.

W. De koningin neemt den raadsheer.
Z. De koningin neemt de koningin. (e)

12.

W. De koning neemt de koningin weder. (f)
Z. De boer van 't paard des konings geeft schaak.

13.

W. De koning neemt den boer des vijandelijken konings.

(d) Zoo hij in plaats van dit paard te zetten, het paard uws konings neemt, kunt gij op de derde hier onderstaande VERANDERING zien, hoe gij in dit geval het spel voortzetten moet.

(e) Wanneer de zwarte in plaats van uwe koningin te nemen, schaak geboden hadde, kan de vierde VERANDERING u toonen wie het spel verliezen moet.

(f) Ik heb als een hoofdregel opgegeven, de boeren verbonden op 't midden van het schaakbord te brengen: hier lijdt echter deze regel, op dubbelde gronden, eene uitzondering: eerst, wijl gij, zoo gij zijne koningin met den koning wederneemt, eenen boer wint, zonder dat het uwe partij verhinderen kan; ten tweeden, wijl uw koning, na gedane uitwisseling der beide koninginnen, geen gevaar loopt van verontrust te worden, en hij u, wanneer gij hem doet werken, even zoo goeden dienst doen kan, als ergens eene van uwe andere stukken.

Z. De raadsheer des konings geeft op de derde ruit van zijn kasteel schaak.

14.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings. (*g*)

Z. De raadsheer des konings neemt den raadsheer der vijandelijke koningin.

15.

W. He kasteel des konings neemt den raadsheer weder.

Z. De boer van 't kasteel des konings gaat twee treden.

16.

W. Het paard op de tweede ruit zijner koningin.

Z. De koning op zijne tweede ruit.

17.

W. Het kasteel des konings op de ruit van den raadsheer zijns konings. (*h*)

Z. De boer van den raadsheer der koningin éene tree. (*i*)

(*g*) Uw koning zoude op deze ruit niet veilig zijn, indien uwe partij nog zijnen raadsheer hadde: daar hij hem nu niet meer heeft, om hem uit deze posten te verjagen, zoo ondersteunt uw koning alle uwe boeren.

(*h*) Gij hadt dit kasteel ook op de ruit uws konings kunnen zetten; maar in dit geval zoude u het kasteel uwer koningin geheel onbruikbaar geworden zijn; 't was derhalve beter uwen aanval wat uitteftellen en eerst alle uwe ftukken in beweging te brengen.

(*i*) Hij maakt toeftel om den boer zijner koningin éene tree voort te zetten, ten einde uw centrum door te breeken: het is dus noodig hem, daardoor voorte komen, dat gij hem noodzaakt zich te verdedigen.

18.

W. Het kasteel der koningin op de ruit van haren koning.

Z. De boer van 't paard der koningin twee treden. (*k*)

19.

W. De raadsheer op de derde ruit van het paard zijner koningin.

Z. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

20.

W. De boer des konings één tree.

Z. De boer neemt den boer.

21.

W. De boer der koningin neemt den boer.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit zijner koningin.

22.

W. Het paard op de vierde ruit van zijnen koning. (*l*)

Z. Het paard der koningin op zijne derde ruit.

23.

W. Het paard op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin. (*m*)

(*k*) Hij zoekt u op uwen linker vleugel aantevallen, en zijn kasteel opening te maken.

(*l*) Gij zoudt slecht gespeeld hebben, zoo gij zijn paard met uwen raadsheer genomen hadder; want als hij uwen raadsheer met zijnen boer weder genomen had, zoude even deze boer uw paard den voortgang verhinderd hebben: het was dus noodig dat gij terstond uw paard zettede om geene onbruikbare stukken te bekomen.

(*m*) Hadde hij uw paard genomen, zoo moest gij door en zagen zijn paard met uwen boer weder nemen, en daarna den boer van den raadsheer zijns konings aanvallen, wijl gij het kasteel uwer koningin, op de tweede ruit zijns konings gezet had.

24.

W. De boer des konings één treft.

Z. Het kasteel der koningin op de derde ruit zijner koningin. (*n*)

25.

W. De boer neemt den boer en geeft, te gelijk met het kasteel der koningin, schaak.

Z. De koning neemt den boer.

26.

W. De koning op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard, om een ongedekt schaak te vermijden.

27.

W. Het paard neemt den boer van 't kasteel des konings en geeft schaak.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn kasteel

28.

W. Het kasteel des konings geeft schaak.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

29.

W. Het kasteel des konings op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin. (*o*)

(*n*) Hadde hij in plaats van het kasteel te zetten, uwen boer genomen, zoo zoudt gij in weinige zetten het spel gewonnen hebben; want hij hadde den boer van den naasthoer zijner koningin genomen. Even zoo zoudt gij, indien hij ook uw paard met het zijne genomen hadde, hem zijnen boer met den uwen genomen, en een ongedekt schaak geboden hebben.

(*o*) Zoo hij in plaats van het kasteel zijner koningin, zijnen koning gezet hadde, hadde gij met het kasteel uwer koningin schaak bieden en het kasteel zijns konings nemen kunnen. Hier is gelegenheid om aante-

30.

W. Het kasteel neemt het paard der vijandelijke koningin, en wint het SPEL.

EERSTE VERANDERING,

in den tweeden gambit, bij den vierden zet der zwarten.

4.

W. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.
Z. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

5.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De raadsheer des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin.

6.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

7.

W. De raadsheer des konings neemt den boer van den raadsheer des konings, en geeft schaak.
Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer, wijl hij, zoo hij hem name, zijne koningin verloor.

8.

W. De boer van 't kasteel des konings éénetreê.

merken, dat de oorzaak waarom het spel ten voordeele der witten uitgevallen is, enkel daarin ligt, dat de koning, uit hoofde van zijnen voordeeligen stand, even zoo goede diensten als een van zijne beste stukken bewijzen kan.

Z. De

Z. De koningin op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.

9.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. De koning neemt den raadsheer.

10.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit van haren koning.

Z. De koningin op de derde ruit van het paard haars konings, wijl zij anders nergens heen kan.

11.

W. Het paard des konings geeft SCHAAK, den koning en der koninginne; en wint het spel.

TWEEDE VERANDERING,

in den tweeden gambit, die bij den vierden zet der zwarten aanvang neemt.

4.

W. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer der koningin één tree.

5.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

6.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

7.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. De koningin op de vierde ruit van 't kasteel haars konings.

8.

W. De boer van 't kasteel des konings twee treden.
Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

9.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer
Z. De raadsheer der koningin neemt het paard van den vijandelijken koning.

10.

W. De boer neemt den raadsheer weder.
Z. De koningin op de derde ruit van het paard haars konings.

11.

W. De boer van 't kasteel neemt den boer.
Z. De koningin neemt den boer weder.

12.

W. Het paard op de tweede ruit zijns konings.
Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

13.

W. Het paard neemt den boer.
Z. De koningin gaat op hare ruit.

14.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.
Z. Het paard der koningin op zijne derde ruit.

15.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De koningin op hare tweede ruit.

16.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.
Z. De koning verwisselt.

17.

W. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.
Z. De koning op de ruit van het paard zijner koningin.

18.

W. De boer van 't kasteel der koningin één treê.
Z. Het paard der koningin op de ruit van haren raadsheer.

19.

W. De boer van 't paard der koningin twee treden.
Z. De boer van den raadsheer der koningin één treê.

20.

W. De boer van 't paard der koningin één treê.
Z. De boer neemt den boer.

21.

W. De boer van 't kasteel der koningin één treê, om partij te beletten den boer van den raadsheer zijner koningin te ondersteunen.
Z. De boer van 't paard der koningin één treê.

22.

W. De koningin op de derde ruit van haar paard.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

23.

W. De raadsheer des konings neemt den boer.
Z. De koningin op de tweede ruit haars raadsheers.

24.

W. De boer der koningin ééne treê.
Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijn paard.

25.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.
Z. Het paard des konings op de tweede ruit zijner koningin.

26.

W. Het paard op de derde ruit zijner koningin.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit zijns konings.

27.

W. Het paard neemt het paard.
Z. De raadsheer neemt het paard.

28.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê.
Z. De raadsheer op de tweede ruit van het paard zijns konings.

29.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit zijner koningin.
Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

30.

W. De boer neemt den raadsheer.
Z. De koningin op de tweede ruit haars konings.

31.

W. De koning op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. Het kasteel der koningin op de ruit van het paard haars konings.

32.

W. Het kaſteel der koningin op de ruit van haren raadsheer.

Z. Het kaſteel der koningin op de derde ruit van het paard haars konings.

33.

W. De raadsheer op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel des konings op de ruit van zijn paard.

34.

W. Het kaſteel neemt het paard.

Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

35.

W. De raadsheer neemt het kaſteel.

Z. De koning neemt den raadsheer.

36.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.

Z. De koning op de ruit van 't paard zijner koningin.

37.

W. De koningin op de vierde ruit van haren raadsheer.

Z. De koningin op hare tweede ruit.

38.

W. De boer van den raadsheer des konings één treê, om het ſchaak der koningin te beletten.

Z. Het kaſteel op de ruit van het paard zijns konings.

39.

W. De koningin op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. De koningin neemt de koningin.

40.

W. De boer neemt de koningin.
Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

41.

W. De boer der koningin éene treê.
Z. De boer van 't kaſteel des konings éene treê.

42.

W. Het kaſteel op de ruit van 't kaſteel zijns konings.
Z. Desgelijks.

43.

W. Het kaſteel op de ruit van het paard zijns konings.
Z. Het kaſteel op zijne tweede ruit.

44.

W. Het kaſteel op de ruit van het paard des vijandelijken konings.
Z. De boer van 't paard der koningin éene treê.

45.

W. Het kaſteel op de ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.
Z. De koning op de derde ruit van het paard zijner koningin.

46.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.
Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

47.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.
Z. De koning op de ruit zijner koningin.

48.

W. De boer des konings éene treê.

Z. De boer neemt den boer.

49.

W. De boer der koningin ééne treê.
Z. De koning op de ruit van den raadsheer der koningin, om het ſchaakmat van 't kaſteel te vermijden.

50.

W. De boer der koningin geeft ſchaak.
Z. De koning op de ruit zijner koningin.

51.

W. Het kaſteel geeft SCHAAK, zet vervolgens op dam, en wint het ſpel.

DERDE VERANDERING,

in den tweeden gambit, bij den agtſten zet der zwarten.

8.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

9.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings
Z. De raadsheer neemt het paard.

10.

W. De koningin neemt den raadsheer.
Z. De koningin neemt de koningin.

11.

W. De boer neemt de koningin.
Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijn paard.

12.

W. De boer van 't kaſteel des konings twee treden.

Z. De boer van 't kaſteel des konings éene treê.

13.

W. Het kaſteel des konings op de ruit van zijn paard.

Z. Het paard des konings op de tweede ruit van zijn kaſteel.

14.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer, des gambits.

Z. De raadsheer des konings neemt den boer en geeft ſchaak.

15.

W. De boer neemt den raadsheer.

Z. De boer van 't paard des konings neemt den raadsheer.

16.

W. Het kaſteel des konings op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

17.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. Het paard der koningin neemt den boer.

18.

W. De raadsheer neemt den boer en geeft ſchaak.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

19.

W. Het kaſteel der koningin op de ruit van 't paard haars konings.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

20.

W. De raadsheer op de derde ruit van het paard zijner koningin.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin.

21.

W. Het kasteel des konings geeft, op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, schaak.

Z. De koning op zijne ruit.

22.

W. Het kasteel der koningin op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. Het paard des konings op de ruit van zijnen raadsheer.

23.

W. Het paard op de vierde ruit der vijandelijke koningin, en wint oogschijnlijk het spel.

VIERDE VERANDERING

in den tweeden gambit, bij den elfden zet der zwarten.

11.

W. De koningin neemt den raadsheer.

Z. Het paard des konings geeft, op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings, schaak.

12.

W. De koning op de ruit van zijn paard.

Z. De boer van 't paard des konings neemt den boer.

13.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

14.

W. Het paard op de derde ruit van 't kasteel zijner koningin.

Z. De koningin neemt de koningin.

15.

W. De boer neemt de koningin.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van zijn kasteel.

16.

W. Het kasteel des konings neemt den boer.

Z. Het paard des konings neemt den raadsheer.

17.

W. Het kasteel neemt het paard.

Z. De boer, van den raadsheer des konings één treê.

18.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

Z. De koning verwisselt.

19.

W. De raadsheer op de derde ruit des vijandelijken konings.

Z. De raadsheer op de tweede ruit zijns konings.

20.

W. Het kasteel der koningin op de ruit van 't kasteel haars konings.

Z. De koning op de ruit van 't paard zijner koningin.

21.

W. De raadsheer neemt het paard.

Z. Het kasteel neemt den raadsheer.

22.

W. Het kasteel der koningin op de derde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.

Z. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

23.

W. Het kasteel des konings op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. De raadsheer op de ruit zijner koningin.

24.

W. Het kasteel des konings op de vierde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.
Z. De koning op de tweede ruit van het paard zijner koningin.

25.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

26.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê, en wint het spel.

DERDE GAMBIT,

waarin drie veranderingen voorkomen; de eerste bij den tweeden, de tweede bij den derden, en de derde bij den elfden zet.

1.

Witten. De boer des konings doet twee treden.
Zwarten. Op dezelfde wijze.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer der koningin twee treden. (*a*)

(*a*) Indien hij dezen boer maar ééne treê hadde laten doen, zoude zulks het ganssche spel veranderd hebben; gelijk in de eerste VERANDERING zal getoond worden.

Z. De koningin op de vierde ruit van 't kasteel haars konings.

8.

W. De boer van 't kasteel des konings twee treden.
Z. De boer van 't kasteel des konings éene treê.

9.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer
Z. De raadsheer der koningin neemt het paard van den vijandelijken koning.

10.

W. De boer neemt den raadsheer weder.
Z. De koningin op de derde ruit van het paard haars konings.

11.

W. De boer van 't kasteel neemt den boer.
Z. De koningin neemt den boer weder.

12.

W. Het paard op de tweede ruit zijns konings.
Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

13.

W. Het paard neemt den boer.
Z. De koningin gaat op hare ruit.

14.

W. De boer van den raadsheer der koningin éene treê.
Z. Het paard der koningin op zijne derde ruit.

15.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De koningin op hare tweede ruit.

16.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.
Z. De koning verwisselt.

17.

W. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.
Z. De koning op de ruit van het paard zijner koningin.

18.

W. De boer van 't kasteel der koningin ééne treê.
Z. Het paard der koningin op de ruit van haren raadsheer.

19.

W. De boer van 't paard der koningin twee treden.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

20.

W. De boer van 't paard der koningin ééne treê.
Z. De boer neemt den boer.

21.

W. De boer van 't kasteel der koningin ééne treê, om partij te beletten den boer van den raadsheer zijner koningin te ondersteunen.
Z. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

22.

W. De koningin op de derde ruit van haar paard.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

23.

W. De raadsheer des konings neemt den boer.
Z. De koningin op de tweede ruit haars raadsheers.

24.

W. De boer der koningin ééne treê.
Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijn paard.

25.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.
Z. Het paard des konings op de tweede ruit zijner koningin.

26.

W. Het paard op de derde ruit zijner koningin.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit zijns konings.

27.

W. Het paard neemt het paard.
Z. De raadsheer neemt het paard.

28.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê.
Z. De raadsheer op de tweede ruit van het paard zijns konings.

29.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit zijner koningin.
Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

30.

W. De boer neemt den raadsheer.
Z. De koningin op de tweede ruit haars konings.

31.

W. De koning op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. Het kasteel der koningin op de ruit van het paard haars konings.

32.

W. Het kaſteel der koningin op de ruit van haren raadsheer.

Z. Het kaſteel der koningin op de derde ruit van het paard haars konings.

33.

W. De raadsheer op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel des konings op de ruit van zijn paard.

34.

W. Het kaſteel neemt het paard.

Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

35.

W. De raadsheer neemt het kaſteel.

Z. De koning neemt den raadsheer.

36.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.

Z. De koning op de ruit van 't paard zijner koningin.

37.

W. De koningin op de vierde ruit van haren raadsheer.

Z. De koningin op hare tweede ruit.

38.

W. De boer van den raadsheer des konings één treê, om het ſchaak der koningin te beletten.

Z. Het kaſteel op de ruit van het paard zijns konings.

39.

W. De koningin op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. De koningin neemt de koningin.

40.

W. De boer neemt de koningin.
Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

41.

W. De boer der koningin ééne treê.
Z. De boer van 't kaſteel des konings ééne treê.

42.

W. Het kaſteel op de ruit van 't kaſteel zijns konings.
Z. Desgelijks.

43.

W. Het kaſteel op de ruit van het paard zijns konings.
Z. Het kaſteel op zijne tweede ruit.

44.

W. Het kaſteel op de ruit van het paard des vijandelijken konings.
Z. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

45.

W. Het kaſteel op de ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.
Z. De koning op de derde ruit van het paard zijner koningin.

46.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.
Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

47.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.
Z. De koning op de ruit zijner koningin.

48.

W. De boer des konings ééne treê.

Z. De boer neemt den boer.

49.

W. De boer der koningin ééne treê.
Z. De koning op de ruit van den raadsheer der koningin, om het ſchaakmat van 't kaſteel te vermijden.

50.

W. De boer der koningin geeft ſchaak.
Z. De koning op de ruit zijner koningin.

51.

W. Het kaſteel geeft SCHAAK, zet vervolgens op dam, en wint het ſpel.

DERDE VERANDERING,

in den tweeden gambit, bij den agtſten zet der zwarten.

8.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

9.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings
Z. De raadsheer neemt het paard.

10.

W. De koningin neemt den raadsheer.
Z. De koningin neemt de koningin.

11.

W. De boer neemt de koningin.
Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijn paard.

12.

W. De boer van 't kaſteel des konings twee treden.

Z. De boer van 't kaſteel des konings één tree.

13.

W. Het kaſteel des konings op de ruit van zijn paard.

Z. Het paard des konings op de tweede ruit van zijn kaſteel.

14.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer, des gambits.

Z. De raadsheer des konings neemt den boer en geeft ſchaak.

15.

W. De boer neemt den raadsheer.

Z. De boer van 't paard des konings neemt den raadsheer.

16.

W. Het kaſteel des konings op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

17.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. Het paard der koningin neemt den boer.

18.

W. De raadsheer neemt den boer en geeft ſchaak.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

19.

W. Het kaſteel der koningin op de ruit van 't paard haars konings.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

20.

W. De raadsheer op de derde ruit van het paard zijner koningin.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin.

21.

W. Het kasteel des konings geeft, op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, schaak.

Z. De koning op zijne ruit.

22.

W. Het kasteel der koningin op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. Het paard des konings op de ruit van zijnen raadsheer.

23.

W. Het paard op de vierde ruit der vijandelijke koningin, en wint oogschijnlijk het spel.

VIERDE VERANDERING

in den tweeden gambit, bij den elfden zet der zwarten.

11.

W. De koningin neemt den raadsheer.

Z. Het paard des konings geeft, op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings, schaak.

12.

W. De koning op de ruit van zijn paard.

Z. De boer van 't paard des konings neemt den boer.

13.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

14.

W. Het paard op de derde ruit van 't kasteel zijner koningin.
Z. De koningin neemt de koningin.

15.

W. De boer neemt de koningin.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit van zijn kasteel.

16.

W. Het kasteel des konings neemt den boer.
Z. Het paard des konings neemt den raadsheer.

17.

W. Het kasteel neemt het paard.
Z. De boer, van den raadsheer des konings één treê.

18.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.
Z. De koning verwisselt.

19.

W. De raadsheer op de derde ruit des vijandelijken konings.
Z. De raadsheer op de tweede ruit zijns konings.

20.

W. Het kasteel der koningin op de ruit van 't kasteel haars konings.
Z. De koning op de ruit van 't paard zijner koningin.

21.

W. De raadsheer neemt het paard.
Z. Het kasteel neemt den raadsheer.

22.

W. Het kasteel der koningin op de derde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.

Z. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

23.

W. Het kaſteel des konings op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. De raadsheer op de ruit zijner koningin.

24.

W. Het kaſteel des konings op de vierde ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings.
Z. De koning op de tweede ruit van het paard zijner koningin.

25.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

26.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê, en wint het ſpel.

DERDE GAMBIT,

waarin drie veranderingen voorkomen; de eerſte bij den tweeden, de tweede bij den derden, en de derde bij den elfden zet.

1.

Witten. De boer des konings doet twee treden.
Zwarten. Op dezelfde wijze.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer der koningin twee treden. (*a*)

(*a*) Indien hij dezen boer maar ééne treê hadde laten doen, zoude zulks het ganſche ſpel veranderd hebben; gelijk in de eerſte VERANDERING zal getoond worden.

3.

W. De boer des konings neemt den boer.
Z. De koningin neemt den boer. (*b*)

4.

W. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.
Z. De koningin neemt den boer en geeft ſchaak.

5.

W. De raadsheer dekt het ſchaak. (*c*)
Z. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.

6.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De koningin op de tweede ruit haars konings.

7.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

8.

W. De koning verwisſelt.
Z. Het paard der koningin op de tweede ruit van zijne koningin.

9.

W. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

(*b*) Zoo hij den boer van den raadsheer uws konings met den boer van zijnen koning genomen hadde, zoude daaruit een geheel ander ſpel ontſtaan zijn: dit is het onderwerp der tweede VERANDERING.

(*c*) In deze geſteldheid ſchijnt het ſpel gelijk te ſtaan: intusſchen moet men opmerken dat gij veel voordeels op uwe partij hebt, wijl gij op uwen linker vleugel vier boeren aan de zijde uwer koningin behoudt, waar tegen de boeren van uwe partij op beide zijden, drie aan drie, afgezonderd, en van het middenpunt verwijderd ſtaan.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

10.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

11.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.

Z. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel. (*d*)

12.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings (*e*)

Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

13.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het kasteel haars konings.

Z. De koningin op hare ruit.

(*d*) Het ware 't zelfde of hij den koning aan de zijde van zijn kasteel, dan aan de zijde der koningin verwisselen liete. Ik heb reeds in een gelijk geval een' hoofdregel gegeven, hoe gij den aanval met uwe boeren doen moet: intusschen wil ik, tot meerder duidelijkheid, nog eene VERANDERING op dezen zet bijvoegen.

(*e*) Deze zet ware slecht, indien hij op de zijde van zijne koningin verwisseld hadde; dewijl hij, zoo hij den boer van 't kasteel zijns konings voortrukte, uwen raadsheer dwingen zoude zich terug te zetten: alleen in de tegenwoordige stelling is het voor u voordeelig, dat gij hem aandrijft, om de boeren te zetten die zijnen koning dekken; want op deze wijze kunt gij uwen aanval veel ligter in 't werk stellen.

14.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit van haren koning. (*f*)

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.

15.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

Z. De koningin op de tweede ruit van haren raadsheer. (*g*)

16.

W. Het paard der koningin neemt het paard.

Z. Het paard neemt het paard.

17.

W. De raadsheer neemt het paard.

Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

18.

W. De koningin op de vierde ruit haars konings.

Z. De boer van 't paard des konings ééne treê.

19.

W. Het paard op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De raadsheer neemt het paard. (*h*)

20.

W. De boer neemt den raadsheer.

(*f*) Wanneer hij zijne koningin niet voortgezet hadde, om op hare plaats den raadsheer zijns konings te zetten, zoo zoudet gij, door dezen zet van uw paard, zijn spel in groote verlegenheid gebragt hebben.

(*g*) Zoo hij, in plaats van zijne koningin te zetten, uw paard genomen hadde, haddet gij zijn paard met de koningin weder nemen moeten, daar mede hij het schaakmat, waarmede hij bedreigd was, ontwijken konde.

(*h*) Zoo hij in plaats van te nemen, zijnen raadsheer terug getrokken hadde, zoudt gij den boer van 't paard zijns konings met uw paard genomen, en daardoor het spel gewonnen hebben.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin. (*i*)

21.

W. Het kasteel des konings op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. De koningin op hare tweede ruit. (*k*)

22.

W. Het kasteel neemt den boer van 't paard des vijandelijken konings en geeft schaak.
Z. De boer neemt het kasteel.

23.

W. De koningin neemt den boer, en geeft schaak.
Z. De koning op de ruit van zijn kasteel. (*l*)

24.

W. Neemt den boer van 't kasteel en geeft aanhoudend SCHAAK.

(*i*) Hadde hij in plaats van zijn kasteel te zetten, uwe koningin met zijnen raadsheer aangegrepen, zoo hadde gij den raadsheer met het kasteel uws konings moeten nemen; waardoor u den aanval zoude verligt geworden zijn, wijl zijn koning eene opening bekomen hadde.

(*k*) Als hij zijne koningin niet op deze ruit gezet hadde, hadde gij zijnen raadsheer met uw kasteel genomen, en gansch onfeilbaar het spel gewonnen.

(*l*) Indien hij zijnen koning, in plaats van hem te rug te zetten, met zijne koningin gedekt hadde, hadde gij zijnen raadsheer moeten nemen en schaak bieden: daar waren u hierop twee boeren en één raadsheer overgebleven, en dezen waren, nevens het voordeel van den aanval, toereikend geweest om het spel te winnen: wijl hij nu zijnen koning op de ruit van zijn kasteel gesteld heeft, zoo kunt gij niet beter doen, dan dit spel voor ongewonnen en onverloren te houden, wijl gij hem aanhoudend schaak geeft.

EERSTE VERANDERING,

in den derden gambit, bij den tweeden zet der zwarten.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings gaat twee treden.

Z. De boer der koningin ééne treê.

3.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

4.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit haars raadsheer.

5.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

Z. De raadsheer neemt het paard.

6.

W. De koningin neemt den raadsheer.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

7.

W. De boer der koningin ééne treê.

Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van haar kasteel.

8.

W. De raadsheer des konings geeft, op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin, schaak.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

9.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van 't kasteel zijner koningin.
Z. De boer van 't paard der koningin twee treden.

10.

W. De raadsheer des konings op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zynen koning.

11.

W. De boer der koningin éene tred.
Z. De boer des konings neemt den boer der koningin.

12.

W. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.
Z. De koning verwisselt.

13.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.
Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

14.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.
Z. Het paard der koningin neemt den boer van 't paard der vijandelijke koningin.

15.

W. De boer van 't paard des konings twee treden.
Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

16.

W. Het paard neemt het paard.
Z. De boer neemt het paard.

17.

W. De boer van 't paard des konings ééne treê.
Z. Het paard op de tweede ruit zijner koningin.

18.

W. De boer van 't kaſteel des konings twee treden.
Z. De koningin geeft ſchaak.

19.

W. De koning op de ruit zijner koningin.
Z. De koningin op de derde ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.

20.

W. Het kaſteel der koningin op de ruit van haren raadsheer.
Z. De koningin neemt den boer van 't kaſteel.

21.

W. De koningin op de vierde ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings.
Z. Het kaſteel der koningin op de ruit van haar paard.

22.

W. De boer des konings ééne treê.
Z. De boer van 't paard des konings ééne treê.

23.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.
Z. Het kaſteel der koningin op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

24.

W. De boer van 't kaſteel des konings ééne treê.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

25.

W. De boer van 't kaſteel des konings neemt den boer.

Z. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.

26.

W. Het kasteel des konings neemt den boer van 't kasteel des vijandelijken konings.

Z. De koning neemt het kasteel.

27.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings, schaak.

Z. De koning waar hij kan.

28.

W. De koningin geeft schaak, dewijl zij den boer neemt, en op den volgenden zet MAT.

TWEEDE VERANDERING,

in den derden gambit, bij den derden zet der zwarten.

3.

W. De boer des konings neemt den boer der vijandelijke koningin.

Z. De boer des konings neemt den boer des raadsheers.

4.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De koningin neemt den boer.

5.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. De koningin geeft, op de vierde ruit des vijandelijken konings, schaak.

6.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

639703 A

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.

7.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

8.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer.
Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

9.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.
Z. De koningin op hare tweede ruit.

10.

W. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

11.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

12.

W. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.
Z. De koning verwisselt.

13.

W. De boer van 't paard des konings twee treden.
Z. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.

14.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den vijandelijken koning.
Z. De raadsheer neemt het paard.

15.

W. De boer neemt den raadsheer.
Z. Het paard des konings op de ruit zijns konings.

16.

W. Het kasteel der koningin op de ruit van zijne koningin.
Z. De koningin op de tweede ruit haasr konings.

17.

W. De boer van 't paard des konings één tree.
Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

18.

W. De koningin op de vierde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.
Z. De boer van 't paard des konings één tree.

19.

W. De koningin op de derde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.
Z. De koningin geeft schaak.

20.

W. De koning op de derde ruit van zijn paard.
Z. Het paard der koningin neemt den boer van den vijandelijken koning.

21.

W. Het paard op de vierde ruit zijns konings.
Z. De koningin op de vierde ruit der vijandelijke koningin.

22.

W. Het paard geeft, op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, schaak.
Z. Het paard neemt het paard.

23.

W. De boer neemt het paard.
Z. Verloren door een' gedwongen MAT.

DERDE VERANDERING,

in den derden gambit, bij den elfden zet der zwarten.

11.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De koning verwisselt op de zijde zijner koningin.

12.

W. Het kasteel des konings op de ruit zijns konings.
Z. De koningin zet zich, op de ruit van den raadsheer haars konings, terug.

13.

W. De koningin op de vierde ruit van haar kasteel.
Z. De koning op de ruit van 't paard zijner koningin.

14.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit van haren koning.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

15.

W. De boer der koningin ééne treê.
Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings.

16.

W. De boer van 't paard der koningin twee treden.
Z. De raadsheer neemt het paard.

17.

W. De boer neemt den raadsheer.
Z. Het kasteel der koningin op de ruit van haren raadsheer.

18.

W. Het paard op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.
Z. De boer van 't kasteel der koningin één tree.

19.

W. Het paard neemt den raadsheer.
Z. De koningin neemt het paard.

20.

W. Het kasteel der koningin op de ruit van haar paard.
Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van haren koning.

21.

W. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.
Z. Het paard des konings op de tweede ruit zijner koningin.

22.

W. De koningin op de vierde ruit van 't kasteel der vijandelijke koningin.
Z. De koningin geeft, op de derde ruit van 't paard haars konings, schaak.

23.

W. De koning op de ruit van zijn kasteel.
Z. De koningin op hare derde ruit.

24.

W. De boer neemt den boer.
Z. Het paard neemt den boer.

25.

W. Het kasteel der koningin op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.
Z. De koningin op de ruit van den raadsheer haars konings.

26.

W. Het kasteel des konings op de ruit van 't paard zijner koningin.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

27.

W. Het kasteel der koningin neemt den boer van 't kasteel der vijandelijke koningin.

Z. Het paard neemt het kasteel.

28.

W. De koningin neemt het paard.

Z. Het kasteel der koningin op de tweede ruit van haren raadsheer.

29.

W. De boer der koningin één treê, en wint het SPEL.

GAMBIT VAN CUNNINGHAM,

waarin twee veranderingen voorkomen, de eerste op den zevenden, en de andere op den elfden zet.

1.

Witten. De boer des konings gaat twee treden.

Zwarten. Desgelijks.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

Z. De boer des konings neemt den boer.

3.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.

4.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. De raadsheer des konings geeft schaak.

5.

W. De boer van 't paard des konings één tree.
Z. De boer neemt den boer.

6.

W. De koning verwisselt.
Z. De boer des konings neemt den boer van 't kasteel des vijandelijken konings.

7.

W. De koning op de ruit van zijn kasteel.
Z. De raadsheer des konings op zijne derde ruit. (*a*)

8.

W. De boer des konings één tree.
Z. De boer der koningin twee treden. (*b*)

9.

W. De boer des konings neemt den raadsheer.
Z. Het paard des konings neemt den boer.

10.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin.
Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

(*a*) Indien hij, in plaats van dezen raadsheer hier te zetten, hem op de tweede ruit zijns konings gesteld hadde, zoudet gij in weinige zetten het spel gewonnen hebben; gelijk hier onder in de eerste VERANDERING te zien is.

(*b*) Zoo hij dezen raadsheer niet prijs geeft, wint gij gewis het spel; doch wijl hij hem varen laat, en deze drie boeren terug behoudt, moet hij door de kracht dezer boeren het spel winnen, zoo hijze maar niet zet, aleer alle zijne stukken voortgerukt zijn.

11.

W. De boer der koningin ééne treê. (*c*)
Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

12.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van den raadsheer haars konings.
Z. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

13.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer nevens haren koning.
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer. (*d*)

14.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings. (*e*)

(*c*) Zettet gij dezen boer twee treden, zoo gaaft gij zijn paard eenen vrijen ingang in uw spel, waardoor hij het spel zoude winnen: dit is het onderwerp der tweede VERANDERING.

(*d*) Deze zet brengt veel toe tot winning van zijn spel; want hij belet u daardoor het paard zijns konings met den raadsheer uwer koningin aan te vallen. Deze zet geeft u dus gelegenheid om zijne boeren te verstrooijen, indien gij een kasteel voor een van zijne paarden opoffert, het geen u weder de overhand geven zoude.

(*e*) Hij zet dit paard om den raadsheer uwer koningin weg te nemen; die hem hinderlijk zoude zijn, als hij op de zijde zijner koningin verwisselen wilde. Hier is als een hooofdregel op te merken, dat wanneer men vele voortgerukte boeren heeft, men trachten moet den vijandelijken raadsheer uit den weg te ruimen, wijl deze meer dan alle andere stukken in staat is, om de boeren te wederstaan, en in hun voortrukken op te houden.

15.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings (*f*)

Z. Het paard neemt den raadsheer.

16.

W. De koningin neemt het paard.

Z. De koningin op de ruit van haar paard. (*g*)

17.

W. De koningin neemt de koningin. (*h*)

Z. Het kasteel neemt de koningin.

18.

W. Het kasteel der koningin op de ruit haars konings.

Z. De koning op de tweede ruit zijner koningin.

19.

W. Het paard des konings geeft schaak.

Z. Het paard neemt het paard.

20.

W. Het kasteel der koningin neemt het paard.

Z. De koning op de derde ruit zijner koningin.

21.

W. Het kasteel des konings op de ruit zijns konings.

Z. De boer van 't paard der koningin twee treden.

22.

W. De boer van den raadsheer der koningin één tree.

(*f*) Wijl gij uwen raadsheer niet redden kunt, zet gij uwe koningin, om hem weder te verzetten.

(*g*) Hij biedt u zijne koningin tegen de uwe aan, om deze uit hare plaats te brengen, en de zijne op hare derde ruit te kunnen zetten, zoo gij deze ruiling niet wildet aannemen.

(*h*) Zoo gij de koningin niet naamt, ware uw spel nog slimmer.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit haars konings.

23.

W. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

Z. De boer van 't kasteel der koningin éene treê.

24.

W. Het paard op de derde ruit van den raadsheer zijns konings.

Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

25.

W. De koning op de tweede ruit van zijn paard.

Z. De boer van den raadsheer des konings éene treê. (*i*)

26.

W. Het kasteel des konings op de tweede ruit zijns konings.

Z. De boer van 't kasteel des konings éene treê.

27.

W. De boer van 't kasteel der koningin neemt den boer.

Z. De boer neemt den boer.

28.

W. Het kasteel des konings op de ruit van 't kasteel zijner koningin.

Z. Het kasteel der koningin op zijne ruit. (*k*)

29.

W. Het kasteel des konings gaat weder op de ruit van zijnen koning.

(*i*) Hadde hij dezen boer twee treden laten doen, zoudet gij den boer zijner koningin met uwen raadsheer genomen hebben, waardoor uw spel eene beere gedaante hadde bekomen.

(*k*) Men moet nooit toelaten, dat partij zich de vrije toegangen bemagtige, en zijne kasteelen verdubbele: om deze reden biedt hij kasteel tegen kasteel.

Z. De raadsheer op de tweede ruit zijner koningin.

30.

W. De boer der koningin ééne treê.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

31.

W. De raadsheer op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê. (*l*)

32.

W. Het kasteel des konings op zijne ruit.
Z. Het kasteel des konings op zijne vierde ruit. (*m*)

33.

W. De boer van 't paard der koningin ééne treê.
Z. Het kasteel der koningin op de ruit van 't kasteel haars konings.

34.

W. De boer van 't paard der koningin ééne treê.
Z. De boer van 't paard des konings ééne treê.

35.

W. Het paard op de tweede ruit zijner koningin.
Z. Het kasteel des konings op de vierde ruit van 't paard zijns konings.

36.

W. Het kasteel des konings op de ruit van den raadsheer zijns konings.

(*l*) Hij zet dezen boer, om hierna den boer van het paard zijns konings tegen uw paard voort te kunnen zetten, en dezen daardoor te noodzaken zijne plaats te verlaten: hadde hij echter den boer van zijn paard voortgerukt, zonder vooraf dezen te zetten, zoo zoude uw paard op de vierde ruit van 't kasteel uws konings gegaan, en zijne boeren in hunnen marsch opgehouden hebben.

(*m*) Zoo hij in plaats van dezen zet, met den boer van zijn kasteel schaak gave, zoude hij tegen den regel handelen, dien ik in het eerste spel, aanmerking (*y*), gegeven heb.

Z. De boer van 't paard des konings ééne treê.

37.

W. Het kaſteel neemt den boer en geeft ſchaak.
Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

38.

W. Het kaſteel des konings op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.
Z. De boer van 't kaſteel des konings ééne treê, en geeft ſchaak.

39.

W. De koning op de ruit van zijn paard.
Z. De boer van 't paard des konings ééne treê.

40.

W. Het kaſteel neemt het kaſteel.
Z De boer van 't kaſteel geeft ſchaak.

41.

W. De koning neemt den boer van 't paard.
Z. De boer van 't kaſteel eischt de koningin, en geeft ſchaak.

42.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.
Z. Het kaſteel geeft, op de ruit van den raadsheer zijns konings, ſchaak.

43.

W. De koning op zijne derde ruit.
Z. De koningin geeft, op de derde ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings, ſchaak.

44.

W. Het paard dekt het ſchaak, wijl hij geen' anderen zet heeft.
Z. De koningin neemt het paard, hier op het kaſteel, en geeft, op den tweeden zet, MAT.

EERSTE VERANDERING,

in den gambit van Cunningham, bij den zevenden zet der zwarten.

7.

W. De koning op de ruit van zijn kasteel.
Z. De raadsheer op de tweede ruit van zijnen koning.

8.

W. De raadsheer des konings neemt den boer en geeft schaak.
Z. De koning neemt den raadsheer.

9.

W. Het paard des konings op de vierde ruit des vijandelijken konings, en geeft een dubbel schaak.
Z. De koning op zijne derde ruit, anders verliest hij zijne koningin.

10.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van het paard haars konings, schaak.
Z. De koning neemt het paard.

11.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, schaak.
Z. De koning op de derde ruit zijner koningin.

12.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit der vijandelijke koningin, SCHAAK en MAT.

TOEGIFT.

8.

W. De raadsheer des konings neemt den boer; en geeft schaak.
Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

9.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den vijandelijken koning.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van van den raadsheer zijns konings.

10.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin.
Z. De koningin op de ruit haars konings.

11.

W. Het paard des konings op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. Het kasteel op de ruit van zijn paard.

12.

W. De boer des konings één tree.
Z. De boer der koningin twee treden.

13.

W. De boer neemt het paard.
Z. De boer neemt den boer.

14.

W. De raadsheer neemt den boer.
Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

15.

W. De koningin op de ruit haars konings.
Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het kasteel haars konings.

16.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De raadsheer neemt het paard.

17.

W. De raadsheer der koningin geeft schaak.
Z. Het kasteel dekt het schaak.

18. *W.*

18.

W. Het paard op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

19.

W. Het paard neemt den raadsheer.

Z. De koningin op de tweede ruit van den raadsheer haars konings.

20.

W. Het paard neemt den raadsheer.

Z. De koningin neemt het paard.

21.

W. De koningin neemt de koningin.

Z. De koning neemt de koningin.

22.

W. De raadsheer neemt het kasteel, en moet gevolgelijk door de overmagt van een kasteel, en eene zeer goede gesteldheid, winnen.

TWEEDE VERANDERING,

in den gambit van CUNNINGHAM, *die bij den elfden zet der witten aanvang neemt.*

11.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit des vijandelijken konings.

12.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van den raadsheer haars konings.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

13.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

Z. De koningin op de tweede ruit haars koninga.

14.

W. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

15.

W. De boer neemt den boer.

Z. De boer neemt den boer weder.

16.

W. Het kasteel der koningin op de ruit van haren raadsheer.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

17.

W. Het paard der koningin neemt het vijandelijke paard.

Z. De boer van den raadsheer des konings neemt het paard.

18.

W. Het paart neemt den zwarten boer nevens zijnen koning.

Z. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel.

19.

W. De koningin op hare tweede ruit.

Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

20.

W. Het kasteel der koningin op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin.

21.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van het kasteel zijner koningin.

Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

22.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

Z. Het kasteel neemt het kasteel.

23.

W. Het paard neemt het kasteel.

Z. De koningin op hare derde ruit.

24.

W. De koningin op de tweede ruit van 't kasteel haars konings.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard.

25.

W. De koningin neemt de koningin.

Z. Het kasteel neemt de koningin.

26.

W. De boer van 't kasteel der koningin ééne treê.

Z. De koning op de derde ruit van zijn paard.

27.

W. De boer van 't paard der koningin twee treden.

Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

28.

W. De boer van 't paard der koningin ééne treê.

Z. Het paard op de tweede ruit zijns konings.

29.

W. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel op de tweede ruit zijner koningin.

30.

W. Het kasteel neemt het kasteel: neemt hij het niet zoo loopt het in ééns af.

Z. De raadsheer neemt het kasteel.

31.

W. De koning op de tweede ruit van zijn paard.
Z. De boer van 't kasteel des konings één treê.

32.

W. De raadsheer der koningin op de tweede ruit van den raadsheer haars konings.
Z. De koning op de vierde ruit van zijn kasteel.

33.

W. De raadsheer des konings geeft schaak.
Z. De raadsheer dekt het schaak.

34.

W. De raadsheer neemt den raadsheer.
Z. De koning neemt den raadsheer.

35.

W. Het paard geeft, op de derde ruit zijns konings, schaak.
Z. De koning op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

36.

W. De koning op de derde ruit van zijn kasteel.
Z. De koning op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

37.

W. Het paard op de vierde ruit van het paard zijns konings.
Z. Het paard op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.

38.

W. De raadsheer op de ruit van het paard zijns konings.
Z. De boer des konings één treê.

39.

W. De boer van't kasteel der koningin één treê.
Z. De boer des konings één treê.

40.

W. De raadsheer op de tweede ruit van den raadsheer zijns konings.
Z. Het paard neemt den boer der koningin, en wint het SPEL.

GAMBIT van de KONINGIN; of, de GAMBIT van *Aleppo*.

1.

Witten. De boer der koningin twee treden.
Zwarten. Desgelijks.

2.

W. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.
Z. De boer neemt den boer.

3.

W. De boer des konings twee treden. (*a*)
Z. De boer des konings twee treden. (*b*)

4.

W. De boer der koningin ééne treê. (*c*)

(*a*) Zettet gij dezen boer maar ééne treê voort, zoo zoude uwe partij den raadsheer uwer koningin, wel de helft van het spel door, ingesloten houden: dit zal het onderwerp der eerste VERANDERING zijn.

(*b*) Zoo hij in plaats van dezen boer te spelen, den boer van den gambit onderstend hadde, zoude hij het spel verliezen, gelijk de tweede VERANDERING toonen zal: doet hij noch het een, noch het ander, zoo moet gij den boer van den raadsheer uws konings twee treden zetten, om drie boeren in ééne rei aan de spitse hebben.

(*c*) Zoo gij, in plaats van dezen boer voort te rukken van uwe partij den boer zijns konings genomen hadde, zoudt gij het voordeel van den aanval verloren hebben: dit wordt in de derde VERANDERING uitgevoerd.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden. (*d*)

5.

W. Het paard der koningin op de derde ruit haars raadsheers.

Z. Het paard des konings op de derde ruit zijns raadsheer. (*e*)

6.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê.

Z. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

7.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit van haar kasteel.

Z. De raadsheer neemt het paard des vijandelijken konings. (*f*)

8.

W. Het kasteel neemt den raadsheer.

Z. De koning verwisselt. (*g*)

(*d*) Indien hij eenen gansch anderen zet gedaan hadde, haddet gij den boer van den raadsheer uws konings twee treden moeten voortzetten; hetgeen uwe stukken eene volkomene vrijheid verschaft zoude hebben.

(*e*) In plaats van dit paard te spelen, om, (volgens den voorgeschreven regel in het eerste spel, onder de aanmerking (*c*)) den raadsheer zijns konings te verdrijven, haddet gij den boer van den gambit kunnen nemen; gij zoudet echter het spel verloren hebben: dit zal in de vierde VERANDERING worden uitgevoerd.

(*f*) Zoo hij in plaats van uw paard te nemen, zijnen raadsheer op de vierde ruit uwer koningin gezet hadde, haddet gij hem met het paard uws konings aangevallen, en, bij den volgenden zet, genomen kunnen hebben.

(*g*) Als hij den boer van 't paard zyner koningin twee treden voortzette, om den boer van den gambit te ondersteunen, verloor hij het spel, gelijk de vijfde VERANDERING aanwijst. Hadde hij, in plaats van ééne dezer zetten, lust gehad om liever den boer uws

9.

W. Het paard op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De boer neemt den boer.

10.

W. De raadsheer des konings neemt den boer des gambits. (*h*)

Z. De boer neemt den boer van den raadsheer des vijandelijken konings.

11.

W. De boer neemt den boer. (*i*)

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van den raadsheer haars konings.

12.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit van haren koning.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

13.

W. De koningin op hare tweede ruit.

Z. Het paard der koningin op zijne derde ruit.

14.

W. De raadsheer der koningin neemt het paard.

Z. De boer van 't kasteel neemt den raadsheer.

konings te nemen, wijl gij den zijnen wedergenomen hadder, zoude hij niet durven beslaan den uwen met zijn paard te nemen, wijl hij ligt, zoo gij hem in 't vervolg met de koningin schaak gaaft, het spel verliezen zoude.

(*h*) Deze zet is gansch bijzonder, en verdient de zesde VERANDERING. Zoo gij den boer van den raadsheer zijns konings met den boer van den raadsheer uws konings genomen hadder, zouder gij het spel verliezen.

(*i*) Dewijl gij den boer met dezen boer wedernemt, maakt gij voor uw kasteel opening tegen zijnen koning.

15.

W. De koning verwisselt op de zijde zijner koningin.

Z. De koning op de ruit van zijn kasteel.

16.

W. Het kasteel des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. De boer van 't paard des konings één tred.

17.

W. De koningin op de derde ruit van haren koning.

Z. De koningin op hare derde ruit.

18.

W. Het paard op de vierde ruit van zijnen koning.

Z. De raadsheer neemt het paard.

19.

W. De boer neemt den raadsheer, om zich met den boer der koningin te vereenigen.

Z. Het kasteel des konings op de ruit zijns konings.

20.

W. De koning op de ruit van het paard zijner koningin.

Z. De koningin op de vierde ruit haars raadsheers.

21.

W. De koningin neemt de koningin.

Z. De boer neemt de koningin.

22.

W. Het kasteel der koningin op de ruit haars konings.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard.

23.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De boer van 't kasteel des konings één tred.

24.

W. Het kaſteel des konings op de derde ruit van zijn paard.
Z. Het paard op de vierde ruit van het kaſteel zijns konings.

25.

W. Het kaſteel (door het paard aangevallen) op de derde ruit van het paard zijner koningin.
Z. De boer van 't paard der koningin éene trê.

26.

W. De boer der koningin éene trê, om uw kaſteel en raadsheer opening te maken.
Z. De boer neemt den boer.

27.

W. Het kaſteel des konings neemt den boer.
Z. Het kaſteel der koningin op de ruit zijner koningin.

28.

W. Het kaſteel der koningin op de ruit zijner koningin.
Z. Het paard op de derde ruit van den raadsheer zijns konings.

29.

W. Het kaſteel des konings geeft ſchaak.
Z. De koning op de ruit van zijn kasteel.

30.

W. De raadsheer op de vierde ruit van de vijandelijke koningin, om de vijandelijke boeren het voortrukken te beletten.
Z. Het paard neemt den raadsheer.

31.

W. Het kaſteel neemt het paard.

Z. Het kaſteel des konings op de ruit van zijnen raadsheer.

32.

W. Het kaſteel der koningin op de tweede ruit van zijne koningin.
Z. Het kaſteel des konings op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

33.

W. Het kaſteel der koningin op de tweede ruit haars konings.
Z. De boer der koningin ééne trê.

34.

W. De boer neemt den boer.
Z. Het kaſteel der koningin neemt den boer.

35.

W. Het kaſteel des konings op de tweede ruit des vijandelijken konings.
Z. De boer van 't paard des konings ééne trê. Zoo hij den boer ondersteunde verloor hij het ſpel.

36.

W. Een van de kaſteelen neemt den boer.
Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

37.

W. Het kaſteel neemt het kaſteel weder.
Z. Het kaſteel geeft, op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, ſchaak.

38.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. Het kaſteel neemt den boer.

39.

W. De boer van 't kasteel twee treden. (*k*)
Z. De boer van 't paard des konings éene trêe.

40.

W. De boer van 't kasteel éene trêe.
Z. De boer van 't paard éene trêe.

41.

W. Het kasteel op de ruit zijns konings.
Z. De boer van 't paard éene trêe.

42.

W. Het kasteel op de ruit van 't paard zijns konings.
Z. Het kasteel geeft schaak.

43.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. Het kasteel op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.

44.

W. De boer van 't kasteel éene trêe.
Z. Het kasteel op de tweede ruit van zijn paard.

45.

W. De koning neemt den boer.
Z. De boer van 't kasteel éene trêe.

46.

W. De koning op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.
Z. De boer van 't kasteel éene trêe.

(*k*) Zoo gij, in plaats van dezen boer te zetten, den zijnen met uw kasteel genomen hadde, zoudt gij het spel verloren hebben; want uw koning zoude uw kasteel verhinderd hebben voort te rukken, en den boer van zijn paard den weg te sluiten.

15.

W. De koning verwisselt op de zijde zijner koningin.

Z. De koning op de ruit van zijn kasteel.

16.

W. Het kasteel des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. De boer van 't paard des konings ééne treê.

17.

W. De koningin op de derde ruit van haren koning.

Z. De koningin op hare derde ruit.

18.

W. Het paard op de vierde ruit van zijnen koning.

Z. De raadsheer neemt het paard.

19.

W. De boer neemt den raadsheer, om zich met den boer der koningin te vereenigen.

Z. Het kasteel des konings op de ruit zijns konings.

20.

W. De koning op de ruit van het paard zijner koningin.

Z. De koningin op de vierde ruit haars raadsheers.

21.

W. De koningin neemt de koningin.

Z. De boer neemt de koningin.

22.

W. Het kasteel der koningin op de ruit haars konings.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard.

23.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

24.

W. Het kasteel des konings op de derde ruit van zijn paard.
Z. Het paard op de vierde ruit van het kasteel zijns konings.

25.

W. Het kasteel (door het paard aangevallen) op de derde ruit van het paard zijner koningin.
Z. De boer van 't paard der koningin één trê.

26.

W. De boer der koningin één trê, om uw kasteel en raadsheer opening te maken.
Z. De boer neemt den boer.

27.

W. Het kasteel des konings neemt den boer.
Z. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin.

28.

W. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin.
Z. Het paard op de derde ruit van den raadsheer zijns konings.

29.

W. Het kasteel des konings geeft schaak.
Z. De koning op de ruit van zijn kasteel.

30.

W. De raadsheer op de vierde ruit van de vijandelijke koningin, om de vijandelijke boeren het voortrukken te beletten.
Z. Het paard neemt den raadsheer.

31.

W. Het kasteel neemt het paard.

Z. Het kaſteel des konings op de ruit van zijnen raadsheer.

32.

W. Het kaſteel der koningin op de tweede ruit van zijne koningin.

Z. Het kaſteel des konings op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

33.

W. Het kaſteel der koningin op de tweede ruit haars konings.

Z. De boer der koningin ééne trêe.

34.

W. De boer neemt den boer.

Z. Het kaſteel der koningin neemt den boer.

35.

W. Het kaſteel des konings op de tweede ruit des vijandelijken konings.

Z. De boer van 't paard des konings ééne trêe. Zoo hij den boer onderſteunde verloor hij het ſpel.

36.

W. Een van de kaſteelen neemt den boer.

Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

37.

W. Het kaſteel neemt het kaſteel weder.

Z. Het kaſteel geeft, op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, ſchaak.

38.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. Het kaſteel neemt den boer.

39.

W. De boer van 't kasteel twee treden. (*k*)
Z. De boer van 't paard des konings éene trêe.

40.

W. De boer van 't kasteel éene trêe.
Z. De boer van 't paard éene trêe.

41.

W. Het kasteel op de ruit zijns konings.
Z. De boer van 't paard éene trêe.

42.

W. Het kasteel op de ruit van 't paard zijns konings.
Z. Het kasteel geeft schaak.

43.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. Het kasteel op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.

44.

W. De boer van 't kasteel éene trêe.
Z. Het kasteel op de tweede ruit van zijn paard.

45.

W. De koning neemt den boer.
Z. De boer van 't kasteel éene trêe.

46.

W. De koning op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.
Z. De boer van 't kasteel éene trêe.

(*k*) Zoo gij, in plaats van dezen boer te zetten, den zijnen met uw kasteel genomen hadde, zoude gij het spel verloren hebben; want uw koning zoude uw kasteel verhinderd hebben voort te rukken, en den boer van zijn paard den weg te sluiten.

47.

W. De boer van 't kasteel ééne treê.
Z. Het kasteel neemt den boer. (*l*)

48.

W. Het kasteel neemt den boer. (*m*)
Z. Het kasteel op de tweede ruit van 't kasteel des konings.

49.

W. De boer twee treden.
Z. De boer ééne treê.

50.

W. Het kasteel op de tweede ruit van 't kasteel zijns konings.
Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard.

51.

W. De boer ééne treê.
Z. De koning op de derde ruit van zijn paard.

52.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.
Z. De koning op de vierde ruit van zijn paard.

53.

W. De boer ééne treê.
Z. De koning op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

54.

W. De boer rukt voor.
Z. Het kasteel neemt den boer, en dewijl hij hierna zijnen koning tegen het kasteel zet, ziet men duidelijk dat dit spel staat, wijl zijn boer u het kasteel kosten zoude.

(*l*) Zoo hij uwen boer niet name, zoude hij, door dien gij den zijnen naamt, onmiddelijk het spel verliezen.

(*m*) Zoo gij, in plaats van zijnen boer te nemen, zijn kasteel genomen hadde, zoudt gij verloren hebben.

EERSTE VERANDERING,

in den gambit der koningin, bij den derden zet der witten.

3.

W. De boer des konings ééne treê.
Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

4.

W. De raadsheer des konings neemt den boer.
Z. De boer des konings ééne treê.

5.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

6.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.
Z. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

7.

W. Het paard des konings op de tweede ruit van zijnen koning.
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

8.

W. De koning verwisselt.
Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

9.

W. De boer der koningin neemt den boer.
Z. De koningin neemt de koningin.

10.

W. Het kasteel neemt de koningin.

Z. De raadsheer des konings neemt den boer.

11.

W. Het paard des konings op de vierde ruit zijner koningin.

Z. De koning op zijne tweede ruit.

12.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit van haar kasteel.

Z. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.

13.

W. Het paard des konings neemt het paard.

Z. De boer neemt het paard.

14.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne treê.

Z. De boer van 't kasteel des konings ééne treê.

15.

W. De raadsheer der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

Z. Het paard op de vierde ruit zijner koningin.

16.

W. De boer van 't paard des konings ééne treê.

Z. De raadsheer der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

17.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne treê.

18.

W. Het paard op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De raadsheer der koningin op zijne derde ruit.

19.

W. Het paard neemt het paard.
Z. De boer neemt het paard.

20.

W. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijnen koning.
Z. Het kasteel der koningin op de ruit van het paard haars konings.

21.

W. De raadsheer der koningin op zijne derde ruit.
Z. De boer van't paard des konings neemt den boer.

22.

W. De raadsheer neemt het kasteel.
Z. De boer neemt den boer des konings, en geeft schaak.

23.

W. De koning neemt den boer.
Z. Het kasteel neemt den raadsheer.

24.

W. De raadsheer des konings op zijne derde ruit.
Z. De koning op zijne derde ruit.

25.

W. Het kasteel des konings op de tweede ruit zijner koningin.
Z. De boer der koningin geeft schaak.

26.

W. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.
Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

27.

W. Het kasteel der koningin op de ruit haars konings.
Z. De koning op de vierde ruit zijner koningin.

28.

W. Het kaſteel des konings op de tweede ruit van zijnen koning.

Z. Het kaſteel op de ruit zijns konings.

29.

W. De boer van 't paard des konings ééne trêe.

Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

30.

W. Het kaſteel neemt het kaſteel.

Z. De boer neemt den boer.

31.

W. De boer van 't kaſteel des konings ééne trêe.

Z De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe.

32.

W. Het kaſteel des konings op de ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings.

Z. De boer der koningin ééne trêe.

33.

W. De koning op zijne derde ruit.

Z. De raadsheer des konings geeft, op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin, ſchaak:

34.

W. De koning op de vierde ruit van zijnen raadsheer, als de beste plaats waar hij gaan kan.

Z. De boer der koningin ééne treê, en wint het ſpel.

TWEEDE VERANDERING,

in den gambit der koningin, bij den derden zet der zwarten.

3.

W. De boer des konings twee treden.

Z. De

Z. De boer van 't paard der koningin twee treden.

4.

W. De boer van 't kaſteel der koningin twee treden.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe.

5.

W. De boer van 't paard der koningin ééne trêe.

Z. De boer van den gambit neemt den boer.

6.

W. De boer van 't kaſteel neemt den boer.

Z. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer weder.

7.

W. De raadsheer des konings neemt den boer, en geeft ſchaak.

Z. De raadsheer dekt het ſchaak.

8.

W. De koningin neemt den boer.

Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

9.

W. De koningin neemt den raadsheer, en geeft ſchaak.

Z. De koningin dekt het ſchaak.

10.

W. De koningin neemt de koningin.

Z. Het paard neemt de koningin.

11.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

Z. De boer des konings ééne trêe.

12.

W. De koning op zijne tweede ruit.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

13.

W. De boer des konings ééne trêe.

Z. Het paard des konings op de tweede ruit van zijnen koning.

14.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit zijner koningin.

15.

W. Het paard neemt het paard.

Z. De boer neemt het paard.

16.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit van haar kasteel.

Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

17.

W. Het kasteel neemt den raadsheer.

Z. De koning op zijne tweede ruit.

18.

W. De koning op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. Het kasteel des konings op de ruit van het paard zijner koningin.

19.

W. Het paard op de tweede ruit zijns konings.

Z. De koning op zijne derde ruit.

20.

W. Het kasteel des konings op de ruit van 't kasteel zijner koningin.

Z. Het kasteel des konings op de tweede ruit van het paard zijner koningin.

21.

W. Het kaſteel der koningin geeft ſchaak.
Z. Het paard dekt het ſchaak.

22.

W. Het kaſteel des konings op de vierde ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.
Z. De boer van 't paard des konings één trêe.

23.

W. Het paard op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. Het kaſteel der koningin op de ruit zijner koningin.

24.

W. Het kaſteel der koningin neemt den boer van het vijandelijk kaſteel.
Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

25.

W. Het kaſteel neemt het zwarte kaſteel, en moet gevolgelijk winnen, wijl hij een' boer meer heeft.

DERDE VERANDERING,

in den gambit der koningin, bij den vierden zet der witten.

4.

W. De boer der koningin neemt den boer.
Z. De koningin neemt de koningin.

5.

W. De koning neemt de koningin.
Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

6.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer van 't paard des konings één trêe.

7.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

8.

W. De boer van 't kasteel des konings één trê.

Z. De boer van 't kasteel des konings twee treden.

9.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit van haren koning.

Z. De koning verwisselt.

10.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

11.

W. De raadsheer neemt den raadsheer.

Z. Het paard neemt den raadsheer.

12.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer van den raadsheer der koningin één trê.

13.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. De boer van 't paard der koningin twee treden.

14.

W. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.

Z. Het paard des konings op de tweede ruit van zijnen koning.

15.

W. Het paard neemt den raadsheer.
Z. De boer neemt het paard.

16.

W. De boer van 't kaſteel der koningin twee treden.
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

17.

W. Het kaſteel der koningin op zijne tweede ruit.
Z. De boer van 't kaſteel der koningin éene tree.

18.

W. De boer van 't kaſteel der koningin neemt den boer.
Z. De boer van 't kaſteel der koningin neemt den boer.

19.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.
Z. De koning op de tweede ruit van het paard zijner koningin.

20.

W. Het kaſteel neemt het kaſteel.
Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

21.

W. Het kaſteel op de ruit zijner koningin.
Z. Het paard der koningin geeft ſchaak.

22.

W. De koning op de ruit van het paard zijner koningin.
Z. De koning op de derde ruit van het paard zijner koningin.

23.

W. De boer van 't paard des konings twee treden.
Z. De boer neemt den boer.

24.

W. De boer neemt den boer.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe.

25.

W. De boer van 't paard des konings ééne trêe.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

26.

W. De raadsheer op de vierde ruit van het paard zijns konings.
Z. De boer van 't paard der koningin ééne trêe.

27.

W. Het paard op de tweede ruit zijns konings.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit van de vijandelijke koningin.

28.

W. Het paard neemt het paard.
Z. De boer neemt het paard.

29.

W. De raadsheer neemt den boer.
Z. De koning op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

30.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne trêe.
Z. De boer der koningin ééne trêe.

31.

W. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.
Z. Het paard op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

32.

W. De boer rukt ééne trêe voort.
Z. Het kasteel op de ruit van 't kasteel der koningin.

33.

W. Het kasteel neemt den boer.
Z. Het kasteel geeft schaak.

34.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer, wijl hij geene andere toevlugt heeft.
Z. Het kasteel geeft, op de ruit van den raadsheer der koningin, SCHAAK en MAT.

VIERDE VERANDERING,

in den gambit der koningin, bij den zevenden zet der witten.

7.

W. De raadsheer des konings neemt den boer van den gambit.
Z. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.

8.

W. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

9.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.
Z. De koningin geeft schaak.

10.

W. De koning op de tweede ruit zijner koningin.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van den vijandelijken koning.

11.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

12.

W. De koningin op haare derde ruit.
Z. Het paard des konings neemt den boer.

13.

W. Het paard des konings op zijne ruit.
Z. De koningin op de ruit van den vijandelijken koning, en geeft ſchaak.

14.

W. De koning zet zich terug.
Z. De raadsheer des konings neemt het paard en moet bij gevolg winnen.

VIJFDE VERANDERING,

in den gambit der koningin, bij den achtſten zet der zwarten.

8.

W. Het kaſteel neemt den raadsheer.
Z. De boer van 't paard der koningin twee treden.

9.

W. Het paard op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.
Z. De koning verwiſſelt.

10.

W. De boer van 't kaſteel der koningin twee treden.
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haar kaſteel.

11.

W. Het paard neemt het paard.
Z. De raadsheer neemt het paard.

12.

W. De boer van 't kasteel neemt den boer.
Z. De raadsheer neemt den boer.

13.

W. De boer van 't paard der koningin ééne trê.
Z. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.

14.

W. De boer van 't paard der koningin neemt den boer.
Z. De raadsheer op de tweede ruit zijner koningin.

15.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.
Z. De boer neemt den boer.

16.

W. De boer neemt den boer.
Z. De koning op de ruit van zijn kasteel.

17.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De boer van 't kasteel des konings ééne trê

18.

W. De boer van 't kasteel des konings twee treden.
Z. De boer van 't kasteel neemt den raadsheer der koningin.

19.

W. De boer neemt den boer.
Z. Het paard op de vierde ruit van zijn kasteel.

20.

W. De raadsheer op de derde ruit van 't paard des vijandelijken konings.

Z. Het paard op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

21.

W. De koningin op de tweede ruit van haren raadsheer.
Z. Het paard neemt den raadsheer om mat te vermijden.

22.

W. De koningin neemt het paard.
Z. De raadsheer op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.

23.

W. De koningin geeft ſchaak.
Z. De koning zet zich terug.

24.

W. De boer van 't paard des konings ééne trée.
Z. De raadsheer neemt den boer.

25.

W. De koningin neemt den raadsheer.
Z. De koningin op de derde ruit van den raadsheer haars konings.

26.

W. Het kaſteel der koningin op de derde ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.
Z. De koningin neemt de koningin.

27.

W. Het kaſteel der koningin neemt de koningin.
Z. Het kaſteel des konings op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

28.

W. De koning op zijne tweede ruit.
Z. De boer van 't kaſteel der koningin twee treden.

29.

W. Het kaſteel der koningin op de derde ruit van den vijandelijken koning.
Z. De boer van 't kaſteel ééne trêe.

30.

W. Het kaſteel neemt den boer.
Z. De boer van 't kaſteel ééne trêe.

31.

W. Het kaſteel des konings op de ruit van 't kaſteel der koningin.
Z. De boer van 't kaſteel ééne treê.

32.

W. Het kaſteel op de derde ruit zijns konings.
Z. Het kaſteel des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

33.

W. De koning op de derde ruit zijner koningin.
Z. Het kaſteel geeft ſchaak.

34.

W. De koning op zijne vierde ruit.
Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

35.

W. De koning neemt het kaſteel.
Z. Het kaſteel op de derde ruit van 't kaſteel zijner koningin.

36.

W. De koning op de vierde ruit zijner koningin.
Z. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

37.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. Het kaſteel biedt ſchaak.

38.

W. De koning op de vierde ruit van het paard zijner koningin.

Z. Het kaſteel neemt den boer.

39.

W. Het kaſteel neemt den boer.
Z. De koning op zijne tweede ruit.

40.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe.
Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

41.

W. Het kaſteel op de tweede ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.
Z. De koning op de ruit zijner koningin.

42.

W. De koning op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.
Z. De boer van 't paard ééne trêe.

43.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.
Z. Het kaſteel geeft ſchaak.

44.

W. De boer dekt het ſchaak.
Z. De boer neemt den boer.

45.

W. De boer neemt den boer.
Z. De koning op zijne ruit.

46.

W. Het kaſteel op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.
Z. Het kaſteel op zijne derde ruit.

47.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin, en wint het ſpel, vermits hij zijnen boer op DAM zet.

ZESDE VERANDERING,

in den gambit der koningin, bij den tienden zet der witten.

10.

W. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer.

Z. Het paard neemt den boer des konings.

11.

W. Het paard neemt het paard.

Z. De koningin geeft ſchaak.

12.

W. Het paard op de derde ruit van het paard zijns konings.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

13.

W. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.

Z. De koningin neemt den boer van 't kaſteel des konings.

14.

W. Het kaſteel des konings op de ruit van zijnen raadsheer.

Z. De koningin neemt het paard en geeft ſchaak.

15.

W. De koning op de tweede ruit zijner koningin.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

16.

W. Het kaſteel neemt het kaſteel.

Z. Het kaſteel neemt het kaſteel.

17.

W. De koningin op de ruit haars konings.

Z. Het kaſteel op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, en wint het SPEL.

EENE WIJZE van SPELEN,

die uit vier VARIATIEN *en vijf* VERANDERINGEN *zamengeſteld is.*

1.

Witten. De boer des konings gaat twee treden.
Zwarten. Desgelijks.

2.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin. (*a*)
Z. Desgelijks. (*b*)

3.

W. De boer van den raadsheer der koningin éene trêe.
Z. De koningin op de tweede ruit haars konings. (*c*)

4.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer. (*d*)

(*a*) Dit is de beste plaats die de raadsheer des konings, in de eerſte zetten van een ſpel, innemen kan. In deze ſtelling drijft hij op den boer van den raadsheer des vijandelijken konings, op welken boer de eerſte aanval gemeenlijk gemaakt wordt.

(*b*) Wijl de zwarten nog op tweederlei wijzen ſpelen kunnen, zullen wij deswegens twee verſcheidene ſpellen, onder den naam van VARIATIËN, ontwerpen.

(*c*) Hij verhindert u, twee boeren nevens elkanderen in het midden van 't bord te ſtellen. De zwarten hebben bij dezen zet, nog drie andere wijzen van ſpelen, die het onderwerp van twee VARIATIËN en éene VERANDERING zijn zullen.

(*d*) Zoo gij dit paard op de tweede ruit uws konings geſpeeld hadde't, zoudt gij het ſpel verliezen: dit geeft gelegenheid tot eene tweede VERANDERING.

Z. Desgelijks. (*e*)

5.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.
Z. De boer der koningin ééne trêe. (*f*)

6.

W. De boer der koningin ééne trêe. (*g*)
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe. (*h*)

7.

W. De boer van 't kasteel des konings ééne trêe.
Z. Desgelijks. (*i*)

8.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings. (*k*)

(*e*) Hij zoude slecht gespeeld hebben, zoo hij den boer van den raadsheer uws konings genomen hadde: dit zal in eene derde VERANDERING uitgevoerd worden.

(*f*) Hadde hij den boer van den raadsheer uws konings met zijn paard aangevallen, zoo zoude hij u tijd gegeven hebben, om uwe boeren in het centrum van 't bord te brengen: zijnde dit het onderwerp voor eene vierde VERANDERING.

(*g*) Haddet gij dezen boer twee treden voortgerukt, zoudt gij wel voor een oogenblik het centrum ingenomen, maar hetzelve niet bestendig behouden hebben; gelijk uit de vijfde VERANDERING zal te zien zijn.

(*h*) Hadde hij den raadsheer zijner koningin op de vierde ruit van het paard uws konings gezet, zoo haddet gij terstond den boer van 't kasteel uws konings moeten voortzetten: gij moet nooit door die rigting den raadsheer uwe stukken in bedwang laten brengen, zoo lang gij zulks vermijden kunt.

(*i*) Deze boeren worden op beide zijden gezet, om den raadsheer te beletten, het paard in zijnen gang op-tehouden.

(*k*) Wanneer de boer uwer koningin niet in staat is, de rigting van den raadsheer des vijandelijken konings op den boer van den raadsheer uws konings te verbree-

Z. De raadsheer des konings neemt den raadsheer. (*l*)

9.

W. De koningin neemt den raadsheer.
Z De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

10.

W. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.
Z. De koningin neemt den raadsheer weder. (*m*)

11.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.
Z. Desgelijks.

12.

W. De koning verwisſelt met zijn kaſteel.
Z. Desgelijks. (*n*)

EER-

ken, zoo moet gij den raadsheer uwer koningin bewaren, om hem op de derde ruit uws konings te ſtellen; want dit ſtuk is het eenige dat zich met goed gevolgden raadsheer des vijandelijken konings tegen ſtellen kan.

(*l*) Hadde zich de raadsheer zijns konings terug geſteld, in plaatſe van uwen raadsheer te nemen, zoude uwe partij een tempo verloren hebben. Wanneer het op de ruiling van een ſtuk aankomt moet men altijd het eerste nemen.

(*m*) Thans kunt gij van de nuttigheid des boers van het kaſteel des konings, die gij bij den zevenden zet één treê voortgerukt hebt, oordeelen: want hij konde tegenwoordig uwe koningin met het paard zijns konings aanvallen, en hier op den boer van den raadsheer zijns konings, om hem weder in beweging te brengen, twee treden voortrukken: dergelijke gevallen zijn van groote waarde en gij moet die terſtond bevatten, vooral in ſpellen, waarin uwe partij u noodzaakt, om uw paard voor uwe boeren te ſtellen.

(*n*) Dit ſpel is op beide zijden gelijk; de witten hebben het voordeel van den zet behouden. De gene van de beide ſpelers, die den boer van den raadsheer zijns konings eer dan de andere, door hem twee treden voort te rukken, in beweging kan brengen, zal het voordeel van de ſtelling over den anderen behouden.

EERSTE VERANDERING,

die bij den derden zet der zwarten begint.

3.

W. De boer van den raadsheer der koningin éene trêe.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer. (*a*)

4.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. De boer des konings neemt den boer. (*b*)

5.

W. De raadsheer des konings neemt den boer van den raadsheer des konings.

Z. De koning neemt den raadsheer. (*c*)

6.

W. De koningin op de vierde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.

Z. De boer van 't paard des konings éene trêe.

7.

W. De koningin neemt den raadsheer des konings, en het spel zal zeer goed worden.

(*a*) Hij speelt dit paard, om u te beletten, den boer uwer koningin twee treden voorttezetten: hadde hij daarvoor den boer van den raadsheer zijner koningin op die ruit gerukt, waar thans haar paard staat; zoo zoude uw naaste zet evenwel op die zelfde wijze bestaan kunnen, als wanneer hij zoo gezet hadde, gelijk hij werkelijk gedaan heeft.

(*b*) Hij hadde dezen zet vermijden kunnen, als hij den raadsheer op de derde ruit van het paard zijner koningin terug getrokken hadde. Dit zal in 't volgende SUPPLEMENT op deze VERANDERING uitgewerkt worden.

(*c*) Neemt hij uwen raadsheer niet, zoo moet gij terstond den raadsheer zijns konings nemen, en den boer van 't paard uwer koningin twee treden voortzetten, om zijnen raadsheer aan te vallen; en hem dan

SUPPLEMENT,

op de eerste verandering, bij den vierden zet der zwarten.

4.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De raadsheer des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin.

5.

W. Het paard des konings op de tweede ruit zijns konings.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

6.

W. De koningin op hare derde ruit.
Z. De koning verplaatst.

7.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer des konings neemt den boer der koningin

8.

W. De boer des konings ééne trêe. (*a*)
Z. De boer der koningin twee treden. (*b*)

9.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit des vijandelijken konings.

tegen het paard zijner koningin laten aanrukken, om zijnen boer met den boer van den raadsheer uwer koningin te kunnen wedernemen.

(*a*) Zoo hij op dezen zet het paard zijns konings terug zet, geeft hij u doordoor gelegenheid om uwe boeren in het midden van 't bord te brengen.

(*b*) Hij neemt het oogenblik waar, om den raadsheer uws konings terug te drijven, en het paard zijns konings een' voordeeligen stand te verschaffen.

10.

W. De boer van den raadsheer der koningin neems den boer.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden. (*c*)

11.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings. (*d*)

TWEEDE VERANDERING,

op den vierden zet der witten.

4.

W. Het paard des konings op de tweede ruit zijns konings. (*a*)

Z. De raadsheer des konings neemt den boer, en geeft schaak.

5.

W. De koning neemt den raadsheer.

Z. De koningin op de vierde ruit haars raadsheers, geeft schaak.

(*c*) Hij zet dezen boer twee treden, om den raadsheer zijner koningin op de derde ruit haars konings te kunnen stellen.

(*d*) In deze stelling staat het spel der zwarten even zoo goed als dat der witten: 't is waar, op de zijde der witten is een over de vierde linie der witten voortgerukte, en ondersteunde boer; doch dit voordeel wordt, door de stelling van het paard des zwarten konings, weder gelijk gemaakt; en dezen kan men niet wegkrijgen, ten zij beide paarden tegen elkanderen worden uitgeruild: gescheidt zulks, zoo zouden zich de zwarte boeren in het middenpunt vereenigen, en, even zoo goed als de witten, eenen over de grenzen der zwarten heen gerukten boer bekomen.

(*a*) Indien men op dezen zet geen' boer verloor, zoo ware dit de regte plaats voor het paard, wijl hij daar zelfs de boeren in het voortgaan niet kan verhinderen.

6.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De koningin neemt den raadsheer.

7.

W. Het paard der koningin op derde ruit van haar kasteel.
Z. De koningin op de derde ruit van haren koning. (*b*)

DERDE VERANDERING,

op den vierden zet der witten.

4.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De raadsheer des konings neemt den boer en geeft schaak. (*a*)

5.

W. De koning neemt den raadsheer.
Z. De koningin op de vierde ruit haars raadsheers geeft schaak.

6.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De koningin neemt den raadsheer.

7.

W. Het paard des konings neemt den boer.
Z. De koningin op de derde ruit haars konings.

(*b*) De zwarten moeten het spel winnen, wijl zij eenen boer meer en het voordeel eener goede stelling aan hunne zijde hebben.

(*a*) Het is niet nadeelig, zoo gij niet verwisselen kunt, zoo lang uwe stukken *ligt* uitrukken kunnen; 't is zelfs dikwijls voordeelig, zoo slechts uw koning in zekerheid staat.

8.

W. De koningin op de derde ruit van den raadsheer haars konings.

Z. De boer der koningin ééne trêe.

9.

W. Het paard des konings op de derde ruit zijner koningin.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

10.

W. Het kasteel des konings op de ruit van zijnen koning.

Z. De koning verwisselt.

11.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van den raadsheer haars konings.

Z. De boer van 't paard der koningin ééne trêe.

12.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

Z. De raadsheer der koningin op de tweede ruit van haar paard. *(b)*

VIERDE VERANDERING,

op den vijfden zet der zwarten.

5.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

6.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. De boer des konings neemt den boer.

(*b*) In deze stelling staan de witten voordeeliger dan de zwarten; dewijl hunne stukken meer voortgerukt en in betere orde staan.

7.

W. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.

Z. De raadsheer des konings geeft ſchaak.

8.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer. (*a*)

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer (*b*).

9.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.

Z. De koning verwisſelt. (*c*)

10.

W. De koning verwisſelt.

Z. De boer der koningin ééne trêe.

11.

W. De boer van 't kaſteel des konings ééne trêe.

Z. Desgelijks.

12.

W. De raadsheer der koningin op de tweede ruit zijner koningin. (*d*)

(*a*) Name partij dit paard met zijnen raadsheer, zoo zoude uw ſpel zich verbeteren, wijl deze zet uwe boeren in 't midden bragt.

(*b*) Hier koudet gij den boer uws konings ééne trêe voortrukken, en gij wont daardoor twee zetten; doch als deze boer eenmaal voortgezet is, kan hij ook de nitwisſeling des boers dubbel aanbieden, indien hij den boer zijner koningin en den boer van den raadsheer zijns konings ééne trêe voortzette; uwe boeren ſtonden dan alleen en afgezonderd: het is dus beter dat gij uwe twee boeren aan de ſpitſe laat, om de opening van het ſpel te vermijden.

(*c*) Hij verwisſelt, om den boer uws konings met zijn kaſteel aantevallen: gij moet dus ook verwisſelen, om dezen boer, in geval van aanval, met het kaſteel uws konings te ondersteunen.

(*d*) Ongelchtinlijk ſtaan de witten voordeelig, wijl zij drie zetten meer en verder voortgerukte boeren hebben

VIJFDE VERANDERING,

op den zesden zet der witten.

6.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De boer des konings neemt den boer.

7.

W. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.
Z. De raadsheer des konings geeft schaak.

8.

W. De raadsheer der koningin dekt het schaak.
Z. De raadsheer neemt den raadsheer.

9.

W. Het paard der koningin neemt den raadsheer.
Z. De boer der koningin één trêe. (*a*)

EERSTE VARIATIE,

bij den tweeden zet der zwarten.

1.

W. De boer des konings twee treden.
Z. Desgelijks.

2.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

dan de zwarten. Van de zijde der witten moet men zich eenig en alleen gelegen laten zijn, den boer van den raadsheer des konings zoo ras mogelijk in werkzaamheid te brengen: deze zet kan het spel gansch ten voordeele der witten beslissen.

(*a*) Dit spel staat op beide zijden volkomen gelijk; uwe boeren in 't midden zijn verdeeld: intusschen kan men dergelijke wijze van spelen slechts wagen, bij een' speler dien men wat voorgeeft.

3.

W. De boer der koningin ééne trêe.

Z. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

4.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer (*a*).

Z. De boer der koningin ééne trêe.

5.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe.

Z. De koning verwisselt (*b*).

6.

W. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

Z. Desgelijks (*c*).

7.

W. De koning verwisselt.

(*a*) Offchoon men, zoo veel mogelijk, vermijden moete, de ſtukken voor de boeren uit te zetten, zoo houde ik toch dezen zet, in de tegenwoordige geſteldheid, voor noodwendig, om het voordeel van den zet te behouden: echter zoudet gij op dezen zet den boer van den raadsheer uws konings twee treden kunnen laten voortrukken. Dit ſpel, hoe gevaarlijk het ook zijn moge, is echter zeer goed, wanneer men met een' ſpeler te doen heeft, dien men voorgeeft.

(*b*) Zoo hij in plaatſe van te verwisſelen, den raadsheer zijner koningin op de vierde ruit van 't paard uws konings gezet hadde, zoo hadder gij uwe koningin op de derde ruit van haar paard moeten zetten; daardoor zoudt gij het ſpel gewonnen hebben: zette hij echter dezen raadsheer op de derde ruit zijns konings, zoo moest gij die met uwen raadsheer nemen, en hierop uwe koningin beſtendig op de derde ruit van haar paard zetten.

(*c*) Als hij dezen boer niet voortgezet hadde, zoudt gij den raadsheer zijns konings met uwe beide raadsheeren in de engte gedreven hebben.

Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings (*d*).

8.

W. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.

Z. De boer neemt den raadsheer.

9.

W. De koningin op de derde ruit van haar paard (*e*).

Z. De koningin op de ruit van haar raadsheer.

10.

W. De boer der koningin ééne trêe.

Z. De boer des konings neemt den boer.

11.

W. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.

Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit van haar paard.

12.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. Desgelijks.

13.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings (*f*).

(*d*) Zoo hij dezen raadsheer op de vierde ruit van het paard uws konings gezet hadde, haddet gij den boer uwer koningin ééne treê moeten voortzetten: en hadde hij het paard uws konings met zijnen raadsheer genomen, zoo haddet gij hem denzelven met den boer van uw paard moeten wedernemen, om uwe kasteelen beter in 't spel te brengen, die als dan de boeren, welke den vijandelijken koning bedekken, moesten aangrijpen.

(*e*) Uwe koningin valt twee boeren aan, en uwe partij kan ze beiden niet anders ondersteunen, dan door zijne koningin op de ruit van haren raadsheer te stellen: deze stelling vindt dikwijls in de eerste zetten van ieder spel plaats, en dikwerf bevindt partij zich in de onmogelijkheid, om zijne beide boeren op éénmaal te kunnen ondersteunen

(*f*) Als hij dezen raadsheer op de vierde ruit van

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

14.

W. De boer van 't kasteel des konings één trêe (*g*).
Z. Het paard des konings neemt den raadsheer.

15.

W. De boer van den raadsheer des konings neemt het paard.
Z. De boer van 't kasteel des konings één trêe (*h*).

16.

W. De boer van 't paard des konings twee treden.
Z. Desgelijks.

17.

W. Het kasteel des konings op de tweede ruit van zijnen raadsheer.
Z. De koningin op hare tweede ruit.

18.

W. Het kasteel der koningin op de ruit van den raadsheer haars konings.
Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard (*i*).

het paard uwer koningin gezet hadde, zoo hadde gij den boer uws konings met uwe koningin moeten ondersteunen.

(*g*) Verdubbelde boeren, die niet verstrooid staan, bezitten dezelfde kracht als de anderen; somtijds zijn ze ruim zoo voordeelig.

(*h*) Hij zet dezen boer, om uw paard te beletten, den boer zijns konings aantevallen: hij zoude somtijds genoodzaakt zijn hem met zijn kasteel te ondersteunen, en gij zoudt daar door tijd winnen, om uw kasteel op de colomme van den raadsheer uws konings te verdubbelen. Hier verdient aangemerkt te worden, dat bijna in alle gevallen, de gene die met verdubbelde kasteelen eene opening vermeesteren kan, bestendig voordeel heeft: de partij moet dus daarop bedacht zijn, dat de andere dergelijke toegangen niet verwinne.

(*i*) In deze stelling moeten de witten partij trachten te bewegen, dat hij den boer zijns konings één trêe voorttzet, om een paard op de vierde ruit van dezen

TWEEDE VARIATIE,

op den tweeden zet der zwarten.

1.

W. De boer des konings twee treden.
Z. Desgelijks.

2.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe (*a*).

3.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De boer des konings neemt den boer (*b*).

4.

W. De koningin neemt den boer.
Z. De boer der koningin ééne trêe (*c*).

5.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

koning, door twee boeren ondersteund, te kunnen zetten; dit zoude het spel ten voordeele der witten beslissen: deswegens moeten de zwarten op middelen denken, om hunne kasteelen tegenover de vijandelijke kasteelen achter elkanderen te stellen, om den boer van den raadsheer der koningin twee treden voortterukken, ten einde hem in werkzaamheid te brengen.

(*a*) Hij maakt voorbereiding, om den boer zijner koningin twee treden te kunnen voortrukken, en zijn uitzigt daarbij is, den raadsheer uws konings van zijne rigting af te brengen, met zijne boeren het midden te bezetten, en u het voordeel van den zet weder af-tewinnen.

(*b*) Hij had ook om zijn plan te volgen den boer zijner koningin twee treden kunnen voortzetten, 't welk in de eerste VERANDERING uitgevoerd zal worden.

(*c*) Zoo hij het paard zijns konings op de derde ruit van zijnen raadsheer gezet hadde, zoo hadde gij dit paard met den boer uws konings moeten aanvallen, en door dezen zet zoudet gij meer zetten gewonnen hebben.

Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings (*d*).

6.

W. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.

Z. De boer van den raadsheer des konings neemt den raadsheer.

7.

W. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

Z. De boer der koningin ééne trêe (*e*).

8.

W. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.

Z. De boer des konings neemt den boer (*f*).

9.

W. De boer des konings ééne trêe.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe.

10.

W. De koningin op de tweede ruit van den raadsheer haars konings (*g*).

(*d*) Wijl hij den raadsheer uws konings met den boer zijner koningin niet van zijne rigting kan afbrengen, zoo ſtelt hij tegen den raadsheer uws konings den raadsheer zijner koningin. Hadde hij, in plaats van dezen zet, den boer van den raadsheer zijns konings twee treden voortgetogen, zoo haddet gij den boer uws konings moeten voortrukken.

(*e*) Hij doet dezen zet, om uwe boeren in het midden te verſtroojjen, of zich zelven met nadruk aan de zijde zijner koningin vast te zetten. Het ware ſlecht geſpeeld, zoo hij den boer van den raadsheer zijner koningin tegen uwe koningin zetten wilde: deze zet is 't onderwerp der tweede VERANDERING.

(*f*) Als hij hem met den boer van den raadsheer zijner koningin wedername, zoude dat een ſlechte zet zijn; zijne ſtukken zouden doordoor ingeſloten worden en minder plaats innemen dan de uwen.

(*g*) Gij zoudt kwalijk ſpelen zoo gij met uwe koningin ſchaak bood: gij moet haar nooit van het midden-

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

11.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer der koningin ééne trêe (*h*).

12.

W. De koning verwisselt.

Z. De koningin op hare vierde ruit.

13.

W. Het kasteel des konings op de ruit zijner koningin (*i*).

Z. De koning verwisselt (*k*).

14.

W. De boer van 't paard der koningin ééne trêe.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel.

15.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haar kasteel.

punt ontvoeren, maar veel meer onder uwe boeren bewaren, vooral bij den aanvang van het spel.

(*h*) Hij zoude zeer slecht gespeeld hebben, zoo hij den boer van den raadsheer zijner koningin voortgezet hadde; ik zal in eene VERANDERING bij dezen zet toonen, hoeveel het bij een troup boeren aankomt, dat men den genen die aan de spitze staat voorzet.

(*i*) Deze zet is zeer wigtig, om partij te verhinderen den boer van den raadsheer zijner koningin voor te zetten; want zoo gij zulks toelaat, zoude hij op uwen grond twee boeren aan de spitze nevens elkanderen stellen, en den raadsheer zijns koninga eenen voordeeligen uitgang bezorgen.

(*k*) Hadde hij den boer van 't paard zijner koningin twee treden voortgetogen, zoudet gij, door zijne koningin met het paard uwer koningin aantevallen, eenen boer gewonnen hebben.

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijnen koning.

W. De raadsheer der koningin op de tweede ruit van het paard zijner koningin. (*l*).

EERSTE VERANDERING

in deze tweede variatie, op den derden zet der zwarten.

3.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. Desgelijks.

4.

W. De boer des konings neemt den boer.

Z. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.

5.

W. De raadsheer des konings geeft ſchaak (*a*).

Z. De raadsheer dekt het ſchaak.

6.

W. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.

Z. Het paard der koningin neemt den raadsheer.

7.

W. De boer der koningin neemt den boer.

Z. Het paard der koningin neemt den boer.

8.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

Z. Desgelijks (*b*).

(*l*) Dit ſpel ſtaat volledig gelijk: de ſtelling van den eenen is even zoo goed als die van den anderen: de beide raadsheeren ſtaan aan wederzijden onder het zelfde bedwang, en de kaſteelen zijn vrij.

(*a*) Zoo gij, in de plaats van ſchaak te geven, dezen raadsheer op de derde ruit uwer koningin terug getrokken hadde, zoudt gij zoowel het voordeel van den zet, als van de ſtelling verloren hebben; wijl hij terſtond, door den boer zijns konings voorttezetten, het midden zoude bemagtigd hebben.

(*b*) Als hij dit paard op eene andere wijze ondersteund hadde, zoude hij het verloren hebben, indien

9.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. De koning verwisselt.

10.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van den raadsheer haars konings.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

11.

W. De koning verwisselt (*c*).

TWEEDE VERANDERING,

in de tweede variatie, op den zevenden zet der zwarten.

7.

W. De boer van den raadsheer der koningin twee treden.

Z. De boer van den raadsheer der koningin één trêe (*a*).

gij onmiddelijk den boer van den raadsheer uws konings twee treden voortgezet hadtet.

(*c*) In deze stelling moeten de witten hoofdzakelijk twee dingen betrachten; voor eerst, den raadsheer der koningin te behouden, die door zijne plaatsing den vijandelijken koning in toom houdt: ten tweeden den boer der koningin aantevallen, die, wijl hij van de overige boeren verwijderd is, alleenlijk door stukken ondersteund kan worden. Het is altoos voordeelig eenen afgezonderden boer aantevallen, al ware het maar om de stukken der partij te bemagtigen.

(*a*) Deze zet beslist het winnen van 't spel; men durft hem geene gelegenheid meer geven, om den boer zijner koningin voort te zetten: komt gij het daarheen brengen, zoo zoude de raadsheer zijner koningin ingesloten blijven, en uwe stukken winnen bij gevolg meer ruimte dan de zijnen.

8.

W. De koningin op hare derde ruit.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

9.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.

Z. Desgelijks.

10.

W. De boer van 't kasteel der koningin één trê (*b*).

Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.

11.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De koning verwisselt.

12.

W. De boer van 't paard des konings één trê (*c*).

Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van haar kasteel (*d*).

13. *W.*

(*b*) Deze zet is noodwendig, wijl hij uwe koningin met het paard der zijne zoude aangevallen hebben; daardoor hadde hij op de vierde ruit zijner koningin één stuk meer behouden, om in 't vervolg den boer zijner koningin te kunnen laten voortrukken, en door dit middel waren dan zijne stukken vrij geworden.

(*c*) Zoo gij den raadsheer uwer koningin op de derde ruit haars konings getogen haddet, zoude hij het paard zijns konings op zijne vijfde ruit gesteld hebben, om uwen raadsheer te nemen, en daardoor hadde hij tevens den raadsheer zijns konings vrijgemaakt: behalve dat is het ook voordeelig dat men, zoo veel mogelijk, een' raadsheer van de kleur des vijandelijken raadsheers trachte te behouden: men heeft zich bijna in alle gevallen voor de rigtingen der raadsheeren in acht te nemen, en men kan zich niet beter daartegen in zekerheid stellen, dan met raadsheer tegen raadsheer te zetten.

(*d*) Hij zet dit paard om het tegen uwen raadsheer te ruilen.

13.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

14.

W. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

15.

W. De raadsheer der koningin op de ruit van het paard haars konings (*e*).

Z. De boer van 't kasteel des konings één trê (*f*).

16.

W. De boer van 't kasteel des konings één trê.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

17.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van zijn kasteel.

18.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit haars konings.

(*e*) Voor alle deze zetten is niet te vreezen; zij verspreiden uw middenpunt niet, en gij kunt dit paard, zo ras gij het goedvindt, weder terug zetten: hieruit kunt gij zien, dat een ware aanval slechts met meer vereenigde stukken, en uiterlijk maar met één of twee gedaan moet worden.

(*f*) Hij zet dezen boer, om het paard uwer koningin te verhinderen, den boer zijner koningin aantevallen.

Z. Het paard der koningin op de vierde ruit van haar kasteel (*g*).

19.

W. De koning verwisselt (*h*).

DERDE VERANDERING,

in de tweede variatie, op den elfden zet der zwarten.

11.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne trê.

12.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

Z. De raadsheer des konings geeft schaak.

13.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer. (*a*)

Z. Het paard des konings op de tweede ruit zijns konings.

(*g*) Hadde hij dit paard, in plaats van het weg te zetten door zijne koningin op de derde ruit van haar paard laten ondersteunen, zoudet gij den boer van het paard uws konings terstond hebben moeten voortzetten.

(*h*) In deze gesteldheid moeten de witten het winnen, zoo zij den boer der vijandelijke koningin het voortrukken beletten kunnen, en zich niet met het voortzetten der boeren op de regter zijde overhaasten, dat de koning buiten staat gesteld wordt, om ze te ondersteunen.

(*a*) Zoo hij uw paard neemt, wint gij zekerlijk den boer zijner koningin, wijl hij door geen' anderen boer ondersteund kan worden, en gij hem met alle uwe stukken kunt aanvallen.

14.

W. De koning verwisſelt aan de zijde van zijn kaſteel.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van zijnen raadsheer. (*b*)

15.

W. Het kaſteel der koningin op de ruit zijner koningin. (*c*)

Z. Het paard des konings neemt den raadsheer.

16.

W. De koningin neemt het paard.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit haars konings.

17.

W. De koning op de ruit van zijn kaſteel. (*d*)

Z. De raadsheer des konings neemt het paard. (*e*)

18.

W. De boer van 't paard der koningin neemt den raadsheer.

Z. De koningin verwisſelt (*f*)

(*b*) Hij ſpeelt dit paard om uwen raadsheer uit den weg te ruimen, en in 't vervolg zijnen raadsheer tegen uwe koningin en koning te ſtigten; 't welk zeer gevaarlijk voor u zoude wezen.

(*c*) Gij zet dit kaſteel, om hem te noodzaken, of den boer zijner koningin te ondersteunen, of het paard uwer koningin te nemen.

(*d*) Gij haddet den boer zijner koningin met uw paard kunnen nemen, en hierop uwe koningin op de vierde ruit haars konings zetten, om zijn paard aan te vallen: wijl hij echter zijne koningin door ſchaakbieden, vrijen uitgang verſchaft zoude hebben, is deze zet noodwendig.

(*e*) Wijl hij den boer zijner koningin niet langer kan ondersteunen, zoo ziet hij zich genoodzaakt uw paard te nemen, om dezen boer te behouden.

(*f*) In deze geſteldheid moeten de witten het winnen. Het komt ſlechts daarop aan, dat partij niet worde toegelaten den boer zijner koningin in werkzaamheid te brengen, en dat gij het centrum behoudt, zonder u met het voortrukken uwer boeren te overhaasten.

DERDE VARIATIE,

op den derden zet der zwarten.

1.

W. De boer des konings twee treden.
Z. Desgelijks.

2.

W. De boer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. Desgelijks.

3.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

4.

W. De boer der koningin twee treden. (*a*)
Z. De boer des konings neemt den boer.

5.

W. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer. (*b*)
Z. De raadsheer des konings geeft ſchaak (*c*)

6.

W. De raadsheer der koningin dekt het ſchaak.
Z. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.

7.

W. Het paard der koningin neemt den raadsheer.

(*a*) Gij kunt dezen boer ſlechts ééne trêe laten doen; maar dan ware uwe ſtelling weder dezelfde, die in de eerſte variatie aangegeven is.

(*b*) In plaats van dezen boer te nemen, kondet gij ook den boer des konings ééne trêe bebben kunnen voortrukken. Dit ware een zeer goede zet tegen een' ſpeler dien men een voordeel toelaat, gelijk uit eene VERANDERING over dezen zet blijken zal.

(*c*) Het eerſte ſpel bewijst, dat als deze raadsheer op de derde ruit van 't paard der koningin terug getrokken wordt, men zijne partij vrije hand laat om zijne boeren midden op het bord te brengen.

Z. De boer der koningin gaat twee treden. (d)

8.

W. De boer des konings neemt den boer.
Z. Het paard des konings neemt den boer.

9.

W. De koningin gaat op de derde ruit van haar paard. (e)
Z. De boer van den raadsheer der koningin één trêe.

10.

W. Het paard des konings op de tweede ruit van zijnen koning.
Z. De koning verwisselt.

11.

W. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin. (f)

12.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van zijne koningin.
Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings.

13.

W. De koningin op de tweede ruit van haren raadsheer.

(d) Hadde hij dezen zet niet gedaan, zo haddet gij tijd gewonnen, om het centrum met uwe boeren in te nemen: het voordeel daaruit spruitende is reeds meermalen aangewezen.

(e) Gij kondet ook met uwe koningin op de tweede ruit haars konings schaak geven; doch deze zet zoude uwe partij in staat stellen, om den raadsheer zijner koningin voort te zetten; en derhalve moet men zich altijd hoeden zijne koningin op de linie te zetten, waarop haar koning staat, als deze linie open en van boeren ontbloot is.

(f) Hij speelt dit paard, om den raadsheer zijner

Z. De boer van 't paard des konings één trêe.

14.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden. (g)

Z. Desgelijks. (h)

15.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van den raadsheer haars konings.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

16.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van den raadsheer haars konings. (i)

17.

W. Het kasteel der koningin op de ruit zijner koningin.

Z. Het paard des konings op de vierde ruit zijner koningin.

18.

W. De koningin op hare tweede ruit (k)

Z. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

koningin te kunnen voortzetten, of zich van den raadsheer uws konings los te maken.

(g) Gij zet dezen boer voor, om de boeren te verstrooijen die zijnen koning dekken.

(h) Daar hij den boer van den raadsheer zijns konings voortgetogen had, zoo moest gij een van uwe paarden op de vierde ruit des vijandelijken konings zoeken te brengen. In deze stelling kan hij door geen stuk, dat niet genomen wordt, uit de plaats verdrongen worden; en te gelijk vereenigt gij uwe boeren op het middenpunt.

(i) Hij wil uwe boeren niet te zamen laten stooten, terwijl hij uw paard neemt.

(k) Deze zet is noodwendig, om hem te beletten zijn paard op de derde ruit uws konings te zetten.

19.

W. Het paard des konings op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin. (*l*)

VERANDERING,

in deze derde variatie, bij den vijfden zet der witten.

5.

W. De boer des konings één tree.

Z. De koningin op de tweede ruit haars konings. (*a*)

6.

W. De boer van den raadsheer der koningin neemt den boer.

Z. De raadsheer des konings geeft schaak.

7.

W. De raadsheer der koningin op de tweede ruit der koningin (*b*)

Z. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.

(*l*) In deze tegenzijdsche stelling zoude ik de witten den voorrang geven, en wel wegens de plaats die het paard der koningin inneemt: intusschen houde ik het ook daarvoor, dat dit voordeel niet genoegzaam is om het spel te beslissen: de zwarten durven het paard niet nemen, voor zij een van de boeren die het ondersteunen, aan die zijde gebragt hebben: dit konde bevorderd worden, als de boer van den raadsheer der zwarte koningin, tegen den boer der witten uitgewisseld wierde; beide spellen zouden dan gelijk zijn.

(*a*) Als hij zijn paard terug getrokken hadde, konde gij door dezen eenigen zet het spel winnen.

(*b*) Gij kon het schaak ook door het paard van uwe koningin dekken, als gij hem op de derde ruit van haren raadsheer zettede. Speelde uwe partij hier op het paard zijns konings, op de vierde ruit uws konings, dan zoudt gij middel vinden om uw centrum te ondersteunen: de beste zet die hij in deze stelling doen kan, is den boer zijner koningin twee treden voorttezetten.

8.

W. Het paard der koningin neemt den raadsheer.
Z. De boer der koningin ééne trêe. (*c*)

9.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings. (*d*)
Z. De boer der koningin neemt den boer.

10.

W. De boer der koningin neemt den boer.
Z. Het paard des konings op de tweede ruit zijner koningin.

11.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer van den raadsheer des konings ééne trêe.

12.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De boer van den raadsheer des konings neemt den boer. (*e*)

(*c*) Hadde hij *dezen boer twee treden voortgezet*, zoo zoude uw centrum in zekerheid geweest zijn.

(*d*) Als gij den boer van den raadsheer uws konings twee treden voortgezet haddet, zoude hij uwe boeren hebben kunnen verdeelen, wijl hij den boer van den raadsheer zijner koningin twee treden voortgetogen had.

(*e*) Uit deze zetten ziet men, dat de zwarten, daar zij alle zetten goed gedaan hebben, zoo ver gekomen zijn, van de boeren in 't centrum der witten te verstrooijen. Mijn oogmerk bij deze verandering is, te bewijzen hoe gevaarlijk het is, één van de twee boeren, die in 't middenpunt nevens elkanderen staan, voorttezetten, aleer partij de uitwisseling van één der boeren tegen één van de zijnen, die in staat is omze te verstrooijen, voorgeslagen hadde: hadde hij integendeel den boer zijner koningin, zoo als den boer zijns raadsheers maar ééne trêe laaten doen, en één van beide twee treden getogen, zoude uw centrum in zekerheid gebleven zijn.

VIERDE VARIATIE,

op den derden zet der zwarten.

1.

W. De boer des konings twee treden.
Z. Desgelijks.

2.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. Desgelijks.

3.

W. De boer van den raadsheer der koningin éene trêe.
Z. De koningin op de derde ruit van den raadsheer haars konings. (*a*)

4.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer. (*b*)
Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer. (*c*)

5.

W. De boer van 't paard der koningin twee treden. (*d*)

(*a*) Hij hadde ook in plaats van dezen zet, zijne koningin op de vierde ruit van 't kasteel des witten konings kunnen zetten: dit wordt in de eestee VERANDERING uitgevoerd.

(*b*) Hij noodzaakt u om het paard uws konings voor uwe boeren te stellen; gij moet echter, na de eerste zetten, hetzelve weder trachten te werk te stellen. Gij haddet zijnen zet ook met uwe koningin kunnen bejegenen; doch zij staat op hare ruit beter, wijl zij aldaar van dienst is, om den boer dezer koningin met geweld op den raadsheer zijns konings te laten los gaan.

(*c*) Hij zet dit paard om u aftehouden van den boer uwer koningin twee treden voorttezetten; ondertusschen kan men dezen zet dan nog wagen; gelijk in de tweede VERANDERING zal te zien zijn.

(*d*) Het is niet altoos voordeelig, de boeren, op de

Z. De raadsheer des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin.

6.

W. De boer van 't kasteel der koningin twee treden.

Z. De boer van 't kasteel der koningin één trê. (e)

7.

W. De boer der koningin één trê.

Z. Desgelijks.

8.

W. De boer van 't kasteel des konings één trê.

Z. Desgelijks.

9.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings. (f)

10.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haar kasteel.

Z. Het paard des konings op de tweede ruit zijns konings.

11.

W. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.

Z. De koningin neemt den raadsheer (g)

vleugels voorttezetten, en men moet dezen zet met veel overleg doen.

(e) Als hij dezen boer twee treden voortgezet hadde, hadde gij den uwen tegen zijn paard moeten laten aanrukken, volgens den voorgeschreven' regel, van den aangevallen' boer altijd voorttezetten.

(f) Wijl hij niet in staat is, den raadsheer uws konings uit zijne plaats te brengen, zoo bedient hij zich van den raadsheer zijner koningin, om dit oogmerk in 't werk te stellen.

(g) Hij konde ook dezen raadsheer met den boer wedernemen, en het ware geen slechter zet.

12.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit van haren raadsheer.

Z. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel (*h*).

13.

W. Het paard der koningin neemt den raadsheer.

Z. De boer van den raadsheer der koningin neemt het paard.

14.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings.

Z. Het paard des konings op de ruit van den raadsheer zijner koningin.

15.

W. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

16.

W. De boer des konings neemt den boer (*i*).

Z. De koningin neemt den boer (*k*).

VERANDERING

in deze vierde variatie, op den derden zet der zwarten.

3.

W. De boer van den raadsheer der koningin één trêe.

(*h*) Als hij op de zijde zijner koningin verwisseld hadde, zoude hij u het voordeel van de stelling gegeven hebben.

(*i*) Hadde gij dezen boer niet genomen, zoo zoude hij hem nog één trêe verder tegen uwen raadsheer voortgerukt hebben, die daardoor uit zijne plaats verdrongen zoude worden: daardoor zoude hij in staat gesteld zijn, met zijne boeren den aanval op de zijde uws konings te doen.

(*k*) Als de witten in de tegenwoordige stelling daarop

Z. De koningin op de vierde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.

4.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

5.

W. De boer der koningin ééne trêe.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

6.

W. De boer van 't paard des konings ééne trêe (*a*).
Z. De koningin op de derde ruit van den raadsheer haars konings (*b*).

7.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel (*c*).
Z. De boer der koningin ééne trêe.

8.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne trêe.
Z. Het paard des konings op de derde ruit des vijandelijken konings (*d*)

bedacht zijn, om den boer van den raadsheer haars konings, tegen den boer des vijandelijken konings uittewisselen, zal het voordeel van 't spel aan hare zijde zijn.

(*a*) Op deze zet konde men ook het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer zetten.

(*b*) Als hij, in plaats van zijne koningin terug te zetten, den boer van den raadsheer uws konings met den raadsheer zijner koningin genomen, en u schaak geboden hadde, zo haddet gij zijnen raadsheer met uwe koningin moeten nemen, en gij zoudet daarbij een stuk gewonnen hebben.

(*c*) Offchoon de derde ruit van 't kasteel juist niet de beste plaats, voor den eersten uitgang van 't paard zij, is echter deze zet, in de tegenwoordige stelling, noodwendig.

(*d*) Hadde dit paard zich terug getogen, zoo haddet gij

9.

W. De raadsheer neemt het paard.

Z. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.

10.

W. De koningin neemt den raadsheer des konings. (*e*)

Z. De raadsheer der koningin neemt het paard.

11.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

Z. Desgelijks.

Eene andere manier van SPELEN.

1.

Witten. De boer des konings gaat twee treden.

Zwarten. De boer van den raadsheer der koningin twee treden (*a*).

2.

W. De boer van den raadsheer der koningin één trêe.

uw aangegrepen paard op de tweede ruit van zijnen raadsheer, en daarna den raadsheer uwer koningin op de derde ruit uws konings moeten zetten, om u van den raadsheer zijns konings te ontdoen.

(*e*) Oogschijnlijk hebben de witten meer zetten tegen de zwarten, dan dezen tegen genen: de oorzaak is dat de zwarten hare koningin zoo vroegtijdig hebben laten voortrukken, en de koningin, in de tegenwoordige rigting van 't spel, nog niet eens de ruit heeft ingenomen, daar zij zich tans bevinden moest.

(*a*) Deze wijze van een spel aantevangen, is, wanneer men den eersten zet niet heeft, enkel verdedigend, zonder nogtans de beste te zijn; voornamelijk als men partij een voordeel toestaat: zij is echter zeer goed ter beoordeelinge van de sterkte van eene partij, wiens spel men nog niet kent.

Z. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer (*b*).

3.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer des konings ééne trêe.

4.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe (*c*).

Z. De boer der koningin twee treden.

5.

W. De boer des konings ééne trêe.

Z. De boer van den raadsheer des konings twee treden. (*d*)

6.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel (*e*).

(*b*) Hij hadde u op dezen zet kunnen noodzaken den Gambit te spelen, terwijl hij den boer zijns konings twee treden voortgezet hadde. Deze boer zoudet gij niet hebben kunnen nemen zonder u een schaak van zijne koningin te veroorzaken, 't welk hem het winnen van 't spel zoude verschaft hebben.

(*c*) Gij haddet den boer uwer koningin twee treden kunnen voortzetten, om hem tegen den boer van den raadsheer der vijandlijke koningin omteruilen. Men kan dezen zet doen, en hij is niet slecht; doch in het tegenwoordige geval moet gij den raadsheer uwer koningin behouden, op dat hij zich, des noods, den raadsheer zijns konings kunne tegenstellen; die, in gevalle hij de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin inname, uwen koning zou verhinderen op de zijde van zijn kasteel te verwisselen, en voor alle uwe stukken bezwaarlijk zoude worden.

(*d*) In plaats van dezen zet te doen, hadde hij ook den boer zijner koningin ééne trêe kunnen voortzetten: in dit geval haddet gij zijn boer met den uwen mogen nemen, om hem te verhinderen, even dezelfde stelling aan de zijde zijner koningin te formeeren, als zich regt evenmeens op de zijde uws konings bevindt.

(*e*) Hij zoude slecht spelen, zoo hij den boer uwer koningin name, wijl zulks het paard uwer koningin den

7.

W. De raadsheer der koningin op de derde ruit haars konings. (*f*)

Z. De koningin op de derde ruit van haar paard.

8.

W. De koningin op hare tweede ruit.

Z. Het paard des konings op de tweede ruit van zijnen raadsheer (*g*).

9.

W. De boer der koningin neemt den boer van den raadsheer (*h*).

Z. De raadsheer des konings neemt den boer.

10.

W. De raadsheer der koningin neemt den raadsheer.

Z. De koningin neemt den raadsheer.

11.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haar kafteel (*i*.)

uitgang verleende: even zoo slecht zoudet gij spelen, als gij zijnen boer met den uwen naamt; want daardoor zoudt gij den raadsheer zijns konings eene bekwame plaats inruimen.

(*f*) Hij valt den boer van 't paard uwer koningin aan, in verwachting dat gij hem één trêe zult voortzetten: gij doet echter beter dat gij hem ondersteunt; want, in gevalle gij hem voortzettet, konde hij, als hij den boer van 't kafteel zijner koningin twee treden voortrukken liet, zijnen aanval op uwen linkervleugel met goed gevolg formeeren.

(*g*) Hadde hij met dit paard den raadsheer uwer koningin aangevallen, zoo hadde gij geene ommiling van beide stukken tegen elkanderen duiven aangaan; maar veeleer uwen raadsheer terug moeten zenden, en zijn paard ook noodzaken terug te keeren

(*h*) Wijl het paard uwer koningin niet kan uitkomen, zonder in gevaar te raken van een' boer te verdubbelen of uwe koningin in 't nauw te brengen, zoo moet gij u onmiddelijk van den raadsheer zijns konings trachten te bevrijden.

(*i*) Gij zet dit paard om 't met het paard uwer ko-

Z. De boer van 't paard des konings twee treden (*k*).

12.

W. De boer van 't paard des konings één trée.
Z. De boer van 't kasteel des konings twee treden (*l*).

13.

W. De boer van 't kasteel des konings twee treden.
Z. De boer van 't paard des konings neemt den boer van het kasteel (*m*).

14.

W. De boer van 't paard des konings neemt den boer.
Z. Het kasteel des konings op de ruit van zijn paard (*n*).

15. W.

aings op de vierde ruit, uwer koningin te vereenigen. Deze posten zijn, in de tegenwoordige stelling, de voordeeligste die hij kan innemen: ook is te bemerken, dat als men twee paarden heeft, het zeer noodig is die in wisselende gemeenschap met elkanderen te brengen, en op zulke ruiten te zetten daar zij van de boeren der partij noch aangevallen noch terug gedreven kunnen worden.

(*k*) Hij zet dezen boer om uw centrum te verstrooijen; gij moet dus dezen boer niet nemen.

(*l*) Hij zet dezen boer met oogmerk om het kasteel zijns konings een' vrijen uitgang te verschaffen; en als gij hem tijd laat, om nog één trée voorttegaan, kon hij uwe achterste boeren aanvallen en verstrooijen.

(*m*) Wijl zich het paard uws konings op zijne vijfde ruit begeven kan, naardien hij door twee boeren ondersteund wordt; zoo neemt hij dezen boer, om het paard zijns konings eene bekwame post te bezorgen.

(*n*) Hij zet dit kasteel om de opene linie te bemagtigen; en dit is een voorbeeld van zulke gevallen, waarin men een kasteel voor een ander stuk opofferen kan. Ik veronderstel dat gij uwe linie niet met uw paard toesluit; hij zoude anders zijn kasteel op de vierde ruit van het paard uws konings zetten, daar hij op beide zijden van twee boeren ondersteund wierd, en 't ook niet anders mogelijk is hem te nemen, dan met zijne boeren te vereenigen.

15.

W. Het paard des konings op zijne vijfde ruit.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijn kasteel (*o*).

16.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit van haren raadsheer.
Z. Het paard des konings op zijne vijfde ruit.

17.

W. Het paard der koningin op de vierde ruit zijner koningin (*p*).
Z. De koning op zijne tweede ruit.

18.

W. De raadsheer des konings op de tweede ruit zijns konings.
Z. De raadsheer der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

19.

W. De koning verwisselt op de zijde van zijn kasteel (*q*).
Z. Het kasteel der koningin op de ruit van haren raadsheer.

(*o*) Hij zet dit paard met oogmerk om hem op de vierde ruit van het paard uws konings te zetten, en hem tevens dezelfde stelling te geven, die de uwe heeft.

(*p*) Door dezen zet verbreekt gij de rigting zijner koningin, en brengt uwe beide paarden in verbinding, om den boer zijns konings aantevallen en te nemen.

(*q*). Het was gevaarlijk, den koning op de zijde van zijne koningin te laten verwisselen; wijl daardoor uwe partij zijnen aanval op uwen koning veel gemakkelijker formeeren konde: behalve dat moet gij ook, in de tegenwoordige gesteldheid, uwen koning op de derde ruit van zijn paard trachten te brengen, om het paard van den vijandelijken koning in te sluiten, en te gelijker tijd uwe boeren te ondersteunen.

20.

W. Het kaſteel der koningin op de ruit van haren raadsheer (*r*).

De GAMBIT van SALVIO.

1.

Witten. De boer des konings gaat twee treden.
Zwarten. Insgelijks.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer des konings neemt den boer.

3.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

4.

W. De raadsheer des konings op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
Z. De boer van 't paard des konings ééne trêe.

5.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den vijandelijken koning.
Z. De koningin geeft ſchaak.

6.

W. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

(*r*) Deze zet is noodwendig, om hem te verhinderen zich van de linie meester te maken, terwijl hij uw paard met het zijne neemt, en zich dezen weder van den boer des raadsheer uws konings nemen laat. Deze ſtelling zoude maken dat hij het ſpel zoude winnen; daarom moet men altoos kaſteel tegen kaſteel zetten, en den vijand nooit vrije toegangen overlaten. In de tegenwoordige geſteldheid bevinden zich beide ſpellen bijna gelijk; doch de witten hebben eene ſoort van voordeel, dat een boer van hun op den bodem der zwarten vooitgerukt is.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer (*a*).

7.

W. De koningin op de ruit haars konings (*b*).
Z. De koningin neemt de koningin (*c*).

8.

W. De koning neemt de koningin.
Z. Het paard neemt den boer des konings (*d*).

9.

W. De raadsheer des konings neemt den boer en geeft ſchaak.
Z. De koning op zijne tweede ruit (*e*).

(*a*) Doctor SALVIO geeft in zijne verhandeling, gedrukt te *Napels*, in het Jaar 1723., deze verdediging van den gambit op; doch zonder ergens eene combinatie te doorgronden, en door de menigte der zetten, die in dit ſpel alle oogenblik ontſtaan, en op elkanderen volgen, moest hem de ontlediging en berekening van het zelve zeer moeijelijk zijn.

(*b*) Men kan dezen zet op verſcheidene wijzen doen: ondertusſchen zijn er ſlechts twee die men wagen kan: de eerſte is; als men met den raadsheer den boer neemt en ſchaak biedt: de tweede, als men den boer der koningin twee treden voortzet: dit maakt den inhoud der twee eerſte VERANDERINGEN uit.

(*c*) Hadde partij, in plaats van uwe koningin te nemen, den boer van 't paard zijns konings voortgezet, zoo haddet gij terſtond met den raadsheer den boer van den raadsheer zijns konings nemen, ſchaak geven, en hierop uw paard op de derde ruit uws konings moeten ſtellen.

(*d*) Als hij, in plaats van uwen boer met zijn paard te nemen, den boer zijner koningin op uw paard gezet hadde; zoo haddet gij daar en tegen den boer van den raadsheer zijns konings met uw paard nemen, en uwe beide ſtukken tegen twee boeren en één kaſteel opofferen moeten. Dit wordt in de derde VERANDERING uitgevoerd.

(*e*) In gevalle hij zijnen koning op de ruit zijner koningin gezet hadde, zoo haddet gij den raadsheer uws konings terug moeten zetten, om hem met uw paard een dubbel ſchaak te geven; of, te maken dat hij een' zet te kort kwame.

10.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van 't paard zijner koningin (*f*).

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer (*g*).

11.

W. De boer der koningin twee treden.

Z. De boer der koningin ééne trêe (*h*).

12.

W. Het paard des konings op de derde ruit zijner koningin.

Z. De boer des konings, of des gambits, ééne trêe (*i*).

13.

W. De boer van 't paard des konings neemt den boer.

Z. De boer neemt den boer.

14.

W. De koning op de tweede ruit van zijn' raadsheer.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings.

15.

W. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings.

(*f*) In deze ſtelling moet gij, of een' boer winnen, of de uitwisſeling van het kaſteel zijns konings tegen uw paard bekomen.

(*g*) Als hij den boer zijner koningin ééne trêe voortgerukt hadde, moest gij zijn kaſteel met uw paard aanvallen, en dan met het zelfde paard den boer zijner koningin nemen, terwijl de raadsheer uws konings zijn kaſteel ingeſloten hield.

(*h*) Gij zoudt ſlecht ſpelen, als gij met uw paard zijn kaſteel aanvielt; wijl hem de terugweg afgeſneden ware, en gij hem verliezen zoudt, zoo gij hem met geweld voortzettet.

(*i*) Hij zet dezen boer voor, wijl hij hem niet langer ondersteunen kan: gij moet hem buiten twijfel nemen; want ieder afgezonderde, en op uwen grond en bodem overgegane boer, moet verloren zijn.

Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

16.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

Z. Het kasteel der koningin op de ruit van haren koning (*k*).

EERSTE VERANDERING

in dezen gambit, bij den zevenden zet der witten, met eene variatie op den zevenden zet der zwarten.

7.

W. De raadsheer des konings geeft schaak, terwijl gij den boer neemt.

Z. De koning op zijne tweede ruit (*a*).

8.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van het paard zijner koningin (*b*).

Z. De boer der koningin één trêe (*c*).

(*k*) In deze stelling hebben de witten gewis het voordeel op hare zijde, wijl hare stukken beter dan de zwarten geordend zijn: ondertusschen is deze wijze van gambit te spelen niet voordeelig, tegen een' speler die men een stuk vooruit geeft; schoon het te gelijk zeer goed zij, als men elkanderen geen voordeel vooruit gegeven heeft.

(*a*) SALVIO laat den koning op de ruit zijner koningin terug gaan; maar nog meer combinatiën: naar mijne gedachten, staat de koning beter op zijne tweede ruit. Op dat men intusschen over dezen zet beter oordeelen kunne, wil ik hem ook, naar de wijze van SALVIO, en wel in eene variatie op den zevenden zet der zwarten, uitvoeren.

(*b*) Gij zijt genoodzaakt dezen raadsheer terug te zetten, om het verlies van een stuk te vermijden.

(*c*) Als hij den boer uws konings met zijn paard genomen hadde, haddet gij uwe koningin op de ruit uws

9.

W. Het paard des konings op de derde ruit zijner koningin (*d*).

Z. Het paard des konings op de vierde ruit van zijn kasteel.

10.

W. De koningin op de ruit haars konings.

Z. De boer van 't paard des konings één trê (*e*).

11.

W. De koning op de ruit van zijn paard (*f*).

Z. De raadsheer op de tweede ruit van zijn paard (*g*).

12.

W. De boer van den raadsheer der koningin één trê.

Z. De koningin op de vierde ruit van het paard haars konings.

13.

W. De raadsheer des konings op de ruit zijner koningin.

konings zetten, en den ruil van uwe koningin tegen de zijne moeten aanbieden: dit zoude uw spel in eenen verdedigenden stand brengen. Hadde hij, in plaats van dezen boer voortterukken, zijn paard op de vierde ruit van 't kasteel zijns konings gezet, zoo moest gij den boer van 't paard zijns konings met uwe koningin nemen; hem dan uwe koning en kasteel een schaak met zijn paard laten geven; met uw' boer zijn paard nemen, en uw kasteel opofferen; en zoo zoude uwe stelling zeer goed zijn.

(*d*) Deze wijkplaats is zekerlijk voor uw paard zeer slecht; doch zoo gij zijn kasteel haddet aangevallen, ware uw stuk zeer in gedrang geraakt: de oorzaak van deze zoo bezwaarlijke stelling is, dat uwe partij zijnen koning, bij den zevenden zet, op zijne tweede ruit gesteld heeft.

(*e*) Als hij met zijn paard een dubbel schaak gegeven hadde, zoudet gij, door terugzetting uws konings, een stuk gewonnen hebben; en, in gevalle hij koningin tegen koningin aangeboden hadde, zoudet gij aan zijne aanvallen een einde gemaakt hebben.

(*f*) Deze zet is, ter bevrijdinge van 't kasteel uws konings, noodwendig.

(*g*) Zoo gij zijnen boer met den uwen naamt, zoude hij u op 't oogenblik schaak en mat geven.

Z. De raadsheer der koningin op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings.

14.

W. De raadsheer des konings neemt den raadsheer.
Z. De koningin neemt den raadsheer.

15.

W. De boer van 't kasteel des konings één trêe (*h*).
Z. De koningin op de derde ruit van het paard haars konings.

16.

W. De koningin op de tweede ruit van haren koning (*i*).
Z. Het paard der koningin op de tweede ruit zijner koningin.

17.

W. Het paard des konings op de ruit zijns konings (*k*).

VARIATIE

der eerste verandering, op den zevenden zet der zwarten.

7.

W. De raadsheer des konings neemt den boer en geeft schaak.

(*h*) Het is beter dezen boer voorttezetten, dan te nemen; wijl hij anders, op uwen grond en bodem, het paard zijns konings vastzetten zoude.

(*i*) Gij hebt geen ander middel om uwe stukken aan de linkerzijde eenen uitgang te verschaffen, dan het paard uws konings op de derde ruit van zijnen raadsheer te voeren.

(*k*) In deze stelling hebben de zwarten het voordeel: intusschen hebben de witten nog niet alle hoop verloren; wijl zij het nog zo verre kunnen brengen, van met hunne boeren het centrum in te nemen.

Z. De koning op de ruit zijner koningin, in plaatſe van hem op zijne tweede ruit te zetten (a).

8.

W. De boer der koningin twee treden (b).
Z. De boer des konings, of gambits, ééne trêe (c).

9.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer (d).
Z. De boer der koningin ééne trêe.

10.

W. Het paard des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De boer des konings neemt den boer van 't paard.

11.

W. De koning neemt den boer.
Z. De koningin geeft ſchaak.

12.

W. De koning op de ruit van zijn paard (e).

(a) Thans zijt gij niet meer genoodzaakt, uwen raadsheer terug te zetten, gelijk in de voorgaande verandering geſchiedde; en uw raadsheer belet, op deze plaats, het paard van den vijandelijken koning, om zich op de vierde ruit van 't kaſteel zijns konings te plaatſen, welke zet voor u zeer gevaarlijk zoude wezen.

(b) Haddet gij den raadsheer uws konings terug getrokken, om met uw paard den vijandelijken koning en zijn kaſteel te gelijk ſchaak te geven, zoude uwe partij terſtond zijn paard op de vierde ruit van 't kaſteel zijns konings gebragt, en u zijn kaſteel prijs gegeven hebben, om het ſpel te winnen.

(c) Hij konde nog op tweederlei wijzen ſpelen: de eerſte is den boer zijner koningin op uw paard te zetten, om het te noodzaken te wijken: de tweede, den boer uws konings met zijn paard te nemen: in deze gevallen moest gij uwe koningin op de ruit haars konings zetten, en hem koningin om koningin aanbieden.

(d) Hij zoude het ſpel winnen, als gij zijnen boer met den uwen genomen haddet.

(e) Als gij den koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer gezet haddet, zoude hij het ſpel winnen; terwijl hij u met den boer van het paard zijns konings

Z. De boer van 't paard des konings één trê.

13.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van zijnen raadsheer (*f*).

TWEEDE VARIATIE,

op den zevenden zet der witten.

7.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. De boer der koningin één trê (*a*).

8.

W. Het paard des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. De boer des konings, of des gambits, één trê.

9.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer.
Z. De boer des konings, of gambits, neemt den boer.

10.

W. De koning neemt den boer.
Z. De koningin geeft SCHAAK enz. (*b*)

schaak zoude geven; en op den volgenden zet, met het paard zijns konings, het schaak nog eens herhalen.

(*f*) Deze zet noodzaakt hem zijne koningin terug te trekken, en geeft u tijd, u ter verdediging te zetten: zoo gij het tot eene uitwisseling der beide koninginnen brengen kondet, zoude uwe stelling nog des te beter worden, wijl uwe boeren op het middenpunt staan, en verder dan de zinnen voortgerukt zijn.

(*a*) Zoo hij den boer uws konings genomen hadde, haddet gij uwe koningin op de tweede ruit van uwen koning moeten zetten.

(*b*) Het is onnoodig dit spel verder uittevoeren. Gij doet dezelfde zetten als in de variatie der eerste verandering staan; met dat onderscheid, dat gij één boer minder hebt.

DERDE VARIATIE;

op den achtſten zet der zwarten.

8.

W. De koning neemt de koningin.
Z. De boer der koningin ééne trêe (*a*).

9.

W. Het paard neemt den boer van den raadsheer des konings.

10.

W. De raadsheer des konings neemt den boer der koningin (*b*).
Z. Het paard des konings neemt den raadsheer.

11.

W. Het paard des konings neemt het kaſteel.
Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer (*c*).

12.

W. De boer der koningin ééne trêe.
Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijn paard.

13.

W. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe (*d*).

(*a*) Als hij, in plaats van dezen zet, het paard zijner koningin op de derde ruit van haren raadsheer gezet hadde, moest gij dit paard met het uwe genomen, en alzoo dan den boer uws konings door den boer uwer koningin ondersteund hebben.

(*b*) Het is beter dat gij zijnen boer neemt dan dat gij uwen raadsheer nemen laat; wijl zijn paard in gevaar blijft van genomen te worden.

(*c*) Hij hadde ook, met hetzelfde paard, den boer van den raadsheer uwer koningin kunnen aanvallen: in dit geval haddet gij hem door het paard uwer koningin moeten ondersteunen.

(*d*) Deze zet is noodwendig, wijl hij den boer uws konings met zijn' paard, dat hij opoffert, eerst, en dan met zijn' raadsheer den boer van het paard uwer koningin nemen kan.

Z. De raadsheer des konings neemt het paard (*e*).

14.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer.
Z. De boer van den raadsheer der koningin ééne trêe.

15.

W. Het paard op de tweede ruit zijner koningin (*f*).

SUPLEMENT,

op den voorgaanden eerſten gambit.

1.

W. De boer des konings gaat twee treden.
Z. Op dezelfde wijze.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.
Z. De boer des konings neemt den boer.

3.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

4.

W. De boer van 't kaſteel des konings twee treden.
Z. De boer van 't paard des konings ééne trêe.

5.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

(*e*) Hij hadde ook den boer des konings, of des gambits, onderſteunen kunnen; doch ſlechts voor twee of drie zetten.

(*f*) In deze ſtelling zoude het beter zijn, den koning onder de boeren voort te rukken, dan te verwiſſelen: op die wijze zoude uw ſpel beter ſtaan dan dat van uwe partij.

Z. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer (*a*).

6.

W. De boer der koningin twee treden. (*b*).
Z. De boer der koningin ééne trêe.

7.

W. Het paard des konings op de derde ruit zijner koningin.
Z. Het paard des konings neemt den boer des konings.

8.

W. De raadsheer der koningin neemt den boer des gambits (*c*).
Z. De koningin op de tweede ruit haars konings.

9.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings (*d*).
Z. De raadsheer des konings op de tweede ruit van zijn paard.

(*a*) Hiervoor liet ik den boer van 't kasteel des zwarten konings twee treden gaan: dit spel is in de eerste verandering van den eersten gambit te vinden. Er zijn nog twee andere wijzen van spelen die hier over gaan; waarover ik twee verscheidene spelen zal opgeven. In het eerste *zullen de zwarten* het paard haars konings op de derde ruit van zijnen raadsheer; *in het* tweede hare koningin op de tweede ruit haars konings zetten.

(*b*) Gij kunt ook den boer van 't paard des konings met uw paard nemen; doch uwe stukken zouden daardoor in dwang geraken: ik zal evenwel dezen zet in eene VERANDERING uitvoeren.

(*c*) In de tegenwoordige stelling heeft uwe partij eenen boer meer dan gij, namelijk den boer van den raadsheer uws konings: men moet echter overwegen, dat deze boer, die eigenlijk aan de spitze staan moest, zich nog geheel achter bevindt, en buiten werking en onnut blijft, zoo lang hij niet op de vierde ruit van den raadsheer uws konings komen kan.

(*d*) Hij mogte gezet hebben wat stuk hij wilde, gij haddet altoos denzelfden zet moeten doen, waarmede ten minsten geen van uwe stukken in eenig gevaar van genomen te worden gebragt wierd.

10.

W. De boer van den raadsheer der koningin
ééne trêe.
Z. De boer van 't kasteel des konings twee treden.

11.

W. De boer van 't paard des konings ééne trêe.
Z. De boer der koningin ééne trêe.

12.

W. De raadsheer des konings op de tweede
ruit van zijn paard.
Z. De boer van den raadsheer des konings
twee treden (*e*).

13.

W. Het paard der koningin op de tweede ruit
zijner koningin
Z. De raadsheer der koningin op de derde ruit
haars konings.

14.

W. De koning verwisselt op de zijde van zijn
kasteel (*f*).
Z. Het paard der koningin op de derde ruit
van haren raadsheer.

15.

W. De koning op de tweede ruit van zijn kasteel.
Z. De koning verwisselt (*g*).

(*e*) Hij ondersteunt zijn paard door twee boeren; gij moet u echter wachten dit stuk te nemen, wijl hij anders zijne boeren op het midden vereenigen zoude, en daardoor verkreeg de boer van den raadsheer zijns konings, die thans nog werkeloos en onnut is, ééne stelling, waardoor hij het spel winnen zoude.

(*f*) Het is beter op deze dan op uwe linkerzijde te verwisselen; wijl uw koning nu dienen kan om den boer van zijn paard te ondersteunen, in gevalle partij den raadsheer uwer koningin name.

(*g*) In deze gesteldheid zijn beide spelen gelijk: de witten moeten zich aan hare zijde laten gelegen zijn, hunne ganssche sterkte tegen den boer van den raadsheer des vijandelijken konings te rigten, om hem te nemen;

VERANDERING;

op den zesden zet der witten.

6.

W. Het paard des konings neemt den boer van 't paard (*a*).

Z. Het paard des konings neemt den boer (*b*).

7.

W. De koningin op de tweede ruit haars konings.

Z. Desgelijks (*c*).

8.

W. Het paard der koningin op de derde ruit van haren raadsheer (*d*).

Z. Het paard des konings op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.

9.

W. De koningin neemt de koningin.

Z. De raadsheer des konings neemt de koningin.

2

de zwarten daar en tegen het paard des konings trachten te nemen, om hunne boeren in 't middenpunt te kunnen vereenigen. Uit dezen gambit ziet men duidelijk, dat het gansch niet voordeelig is, den boer van 't kasteel des konings op den vierden zet twee treden te laten gaan.

(*a*) Als gij den raadsheer uws konings op de vierde ruit van den raadsheer uwer koningin gezet hadde, om daarmede den boer van den raadsheer zijns konings aantevallen; zoude hij terstond zijne koningin op de tweede ruit zijns konings gevoerd hebben, en uw spel zou dan niet goed staan.

(*b*) Het ware zeer slecht gespeeld, als hij uw paard met het zijne name.

(*c*) Hij is genoodzaakt zijn paard door zijne koningin te laten verdedigen, om het niet te verliezen: intusschen hadde hij het ook, zonder gevaar, door den boer zijner koningin, zoo hij hem twee schreden voortgerukt hadde kunnen ondersteunen. In dit geval moest gij het paard uws konings op de tweede ruit van zijnen raadsheer terug zetten.

(*d*) Gij zet dit paard om partij te beletten, den boer zijner koningin twee treden voorttezetten; doch in ge-

10.

W. Het kaſteel des konings op zijne tweede ruit.
Z. De boer der koningin twee treden (*e*).

11.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den vijandelijken koning.
Z. De boer van den raadsheer der koningin één trêe.

12.

W. De boer der koningin twee treden.
Z. Het paard des konings op de vierde ruit van zijnen raadsheer.

13.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De raadsheer des konings op de derde ruit zijner koningin.

14.

W. De raadsheer des konings op de derde ruit van zijne koningin (*f*).

VARIATIE,

over dit gambitſpel, op den vijfden zet der zwarten.

1.

W. De boer des konings twee treden.

valle hij, tegen alle verwachting, dezen boer zette, kondet gij hem zonder gevaar nemen.

(*e*) Als hij het paard op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings geſpeeld hadde, zoo haddet gij met het paard uwer koningin den raadsheer zijns konings moeten aanvallen, om u van hem te bevrijden; en als hij hierop den boer van 't kaſteel uws konings genomen, en ſchaak gegeven hadde, moest gij zijn' raadsheer met uw kaſteel weder nemen, om zijnen koning, en het kaſteel zijner koningin, met het paard uwer koningin ſchaak te bieden.

(*f*) In deze ſtelling zijn beide ſpellen bijna gelijk:

Z. Desgelijks.

2.

W. De boer van den raadsheer des konings twee treden.

Z. De boer des konings neemt den boer.

3.

W. Het paard des konings op de derde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De boer van 't paard des konings twee treden.

4.

W. De boer van 't kasteel des konings twee treden.

Z. De boer van 't paard des konings éene trêe.

5.

W. Het paard des konings op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De koningin op de tweede ruit haars konings.

6.

W. De boer der koningin twee treden (*a*).

Z. De boer der koningin éene trêe.

7.

W. Het paard des konings neemt den boer.

Z. De koningin neemt den boer des konings en geeft schaak.

8.

W. De koningin dekt het schaak (*b*).

MAT.

de boer des gambits moet over kort of lang verloren gaan, wijl hij verstrooid staat, en alleen door stukken ondersteund kan worden.

(*a*) Zoo gij met uw paard den boer van het paard des vijandelijken konings genomen haddet, zoude hij geenszins den boer uws konings genomen, en te gelijk schaak geboden hebben. — Veeleer hadde hij den boer van den raadsheer zijns konings twee treden tegen uw paard getogen, dat gij dan ras op de tweede ruit van den raadsheer uws konings terug getrokken haddet: hier op zoude hij den boer uws konings met den boer zijns raadsheers genomen, en daardoor het voordeel der stelling gewonnen hebben.

(*b*) In deze stelling moet men koningin tegen konin-

MAT; DOOR EEN KASTEEL EN EEN' RAADSHEER TEGEN EEN KASTEEL. (a)

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de derde ruit van den vijandelijken koning.
Het kaſteel op de ruit van den raadsheer zijner koningin.
De raadsheer op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

Stelling der zwarten.

De koning op zijne ruit.
Het kaſteel op de tweede ruit zijner koningin.

1.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.
Z. Het kaſteel dekt het ſchaak.

2.

W. Het kaſteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.
Z. Het kaſteel op de tweede ruit der vijandelijke koningin. (b)

gin uitwisſelen. Dit is de beste zet die men doen kan, om daarna den boer des Gambits te kunnen nemen. — Beide ſpellen ſtaan gelijk; en men ziet dat deze wijze van Gambit te ſpelen, gansch niet belangrijk is, en dat zij noch de middelen van toevlugt, noch de menigvuldige afwisſelingen, als de Gambit van SALVIO, behelst.

(a) Ik heb reeds deze ſtelling der zwarten als de beste, en de eenige waardoor zij zich verdedigen kunnen, opgegeven: daar echter vele liefhebbers wenſchen de middelen en wegen te weten, om de zwarten in deze tegenwoordige ſtelling te zetten; zo voeg ik hier bij eene onderrigting hoe zij dit oogmerk bereiken kunnen.

(b) Om uwe partij mat te maken, moet gij hem noodzaken, zijn kaſteel op de ruit uwer koningin, of op hare derde ruit te zetten. — Op de eene of andere plaats moet gij dan het ſpel, na eenige zetten, winnen.

3.

W. Het kaſteel op tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin. (*c*)

Z. Het kaſteel op de ruit der vijandelijke koningin. (*d*)

4.

W. Het kaſteel op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. Het kaſteel op de ruit van den raadsheer des vijandelijken konings. (*e*)

5.

W. De raadsheer op de derde ruit van het paard zijns konings.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer. (*f*)

6.

W. Het kaſteel op de vierde ruit van 't paard zijns konings.

Z. De koning op zijne ruit. (*g*)

(*c*) Hij is tegenwoordig genoodzaakt, zijn *kaſteel* op de ruit uwer koningin, of op hare derde ruit te zetten.

(*d*) Gij hebt hem *daartoe* gebragt, om zijn kaſteel op een van de ruiten te zetten, *daar hij het ſpel verliezen* moet: dit is echter nog niet genoegzaam: het is ook noodig dat uw kaſteel van uwen koning niet verder verwijderd zij dan een paard gaan kan. — Speeldet gij uw kaſteel op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin, zoude hij zijn kaſteel op de tweede ruit uwer koningin zetten, en zoo ware men niet verder dan in het begin: daar gij hem in tegendeel, als gij uw kaſteel ter regter gaan laat, noodzaakt, om zijn kaſteel op de ruit van den raadsheer uws konings te zetten, om het MAT aftewenden; en deze ruit is niet beter dan de ruit zijner koningin.

(*e*) Wijl hij ook den koning op de ruit van zijnen raadsheer zetten konde, zal deze zet in eene VERANDERING uitgevoerd worden.

(*f*) Hij konde ook het kaſteel op de derde ruit van den raadsheer uws konings zetten: en dit is het onderwerp der tweede VERANDERING.

(*g*) Hij voert zijnen koning weder terug, om in ſtaat te zijn, het ſchaak van uw kaſteel te kunnen dekken.

7.

W. Het kaſteel op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. Het kaſteel op de ruit der vijandelijke koningin. (*h*).

8.

W. De raadsheer op de vierde ruit van het kaſteel zijns konings.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

9.

W. De raadsheer op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kaſteel geeft, op de ruit van den vijandelijken koning, ſchaak.

10.

W. De raadsheer dekt het ſchaak.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

11.

W. Het kaſteel op de vierde ruit van 't kaſteel zijns konings, en wint dus het ſpel.

EERSTE VERANDERING,

op den vierden zet der zwarten.

4.

W. Het kaſteel op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. De koning op de ruit van zijn' raadsheer.

5.

W. Het kaſteel op de tweede ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings. (*a*)

(*h*) Wijſt hij ook den koning op de ruit van zijnen raadsheer hadde kunnen zetten, zal deze zet voor eene derde VERANDERING beſtemd zijn.

(*a*) Gij noodzaakt hem, door dezen zet, zijn kaſteel op de ruit van 't paard uws konings te zetten, om het

Z. Het kasteel op de ruit van het paard des vijandelijken koningS.

6.

W. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin. (*b*)

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

7.

W. Het kasteel geeft, op de ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin, schaak.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn kasteel.

8.

W. Het kasteel geeft, op de ruit van 't kasteel des vijandelijken konings, SCHAAK, en wint.

TWEEDE VERANDERING,

bij den vijfden zet der zwarten.

5.

W. De raadsheer op de derde ruit van het paard zijns konings.

Z. Het kasteel op de derde ruit van 't kasteel des vijandelijken konings.

6.

W. De raadsheer op de derde ruit der vijandelijke koningin

Z. Het kasteel geeft schaak.

7.

W. De raadsheer dekt het schaak.

MAT voor te komen. — Dit verschaft u het middel om zijn kasteel om niet te nemen.

(*b*) Het eenige middel om het MAT te ontgaan, is, dat hij zijnen koning op de ruit van zijn paard zet; want als hij u met zijn kasteel schaak gave, behieldt gij uwen ganschen aanval, terwijl gij het schaak met uwen raadsheer dekte.

Z. Het kasteel op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings. (*a*)

8.

W. Het kasteel geeft, op de tweede ruit des vijandelijken konings, schaak.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer. (*b*)

9.

W. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

10.

W. Het kasteel geeft, op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings, schaak.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer. (*c*)

11.

W. Het kasteel op de vierde ruit van het paard zijns konings.

Z. De koning op zijne ruit. (*d*)

12.

W. De raadsheer op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings, en wint bij gevolg het SPEL.

DERDE VERANDERING,

bij den zevenden zet der zwarten.

7.

W. Het kasteel op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

(*a*) Als hij zijnen koning op de ruit van zijnen raadsheer gezet hadde, zoo haddet gij uw kasteel op de tweede ruit van het kasteel zijns konings moeten zetten, om op den volgenden zet SCHAAK en MAT te geven.

(*b*) In gevalle hij zijnen koning op de ruit zijner koningin gesteld hadde, moest gij uw kasteel op de tweede ruit van het paard zijner koningin zetten, om hem, met den volgenden zet, MAT te maken.

(*c*) Ware uwe partij met zijnen koning op de ruit van zijn kasteel gegaan, dan wont gij zijn kasteel, terwijl gij hem een ongedekt SCHAAK gaaft.

(*d*) Ware hij met zijn kasteel op de derde ruit van

Z. De koning op de ruit van zijn' raadsheer.

8.

W. De raadsheer op de vierde ruit des vijandelijken konings.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

9.

W. Het kasteel op de vierde ruit van 't kasteel zijns konings, en wint het SPEL.

EENE WIJZE VAN SPELEN,

om de zwarten te noodzaken de voorgemelde stelling te nemen, ten einde met het kasteel en den raadsheer, tegen een kasteel MAT *te maken.*

Stelling der witten.

De koning op zijne vierde ruit.
De raadsheer op de derde ruit zijns konings.
Het kasteel op de tweede ruit van 't kasteel zijner koningin.

Stelling der zwarten.

De koning op zijne derde ruit.
Het kasteel op de tweede ruit zijner koningin.

1.

W. Het kasteel op de tweede ruit van het paard zijner koningin. (*a*)

Z. Het kasteel op de ruit zijner koningin.

uwen koning gerukt, om het SCHAAK van uwen raadsheer te vermijden, dan haddet gij uw kasteel op de vierde ruit van 't kasteel uws konings moeten zetten, om met den volgenden zet MAT te geven.

(*a*) Haddet gij hem met uw kasteel SCHAAK gegeven, dan zoude hij het met het zijne gedekt hebben: maar door dezen zet is hij genoodzaakt zijn kasteel weder op zijne vorige plaats te zetten, en hierdoor verkrijgt gij gelegenheid, om van uwen raadsheer gebruik te maken.

2.

W. De raadsheer op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings. (*b*)

Z. Het kasteel op de ruit zijns konings.

3.

W. Het kasteel geeft schaak.

Z. De koning op de tweede ruit zijns raadsheers.

4.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kasteel op de tweede ruit van den vijandelijken koning.

5.

W. Het kasteel op de ruit van 't paard zijner koningin. (*c*)

Z. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

6.

W. Het kasteel geeft schaak.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer. (*d*)

7.

W. De koning op zijne vierde ruit.

(*b*) Wijl hij het SCHAAK van uw kasteel niet meer dekken kan, zoo noodzaakt gij zijnen koning zich weder terug te begeven.

(*c*) Deze zet is noodwendig, om van uwen raadsheer weder hetzelfde gebruik te maken als te voren; dat is, partij te beletten het SCHAAK te dekken, 't welk gij met uw kasteel geeft.

(*d*) Als hij den koning op zijne ruit terug getrokken hadde, dan haddet gij uwen koning regt voor zijnen koning stellen, en uwen raadsheer prijs geven moeten. In de tegenwoordige stelling bestaat het voornaamste daarin, dat gij uwen raadsheer op de vierde ruit van den vijandelijken koning weet te brengen: uw partij kan zulks verhinderen, door zijnen koning niet te roeren, en overhands zijn kasteel van de tweede ruit op de eerste van den raadsheer uws konings te zetten.

Z. De koning op zijne ruit. (*e*)

8.

W. De raadsheer op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

Z. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer zijns konings.

9.

W. Het kasteel geeft schaak.

Z. De koning op zijne tweede ruit.

10.

W. De koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel op de ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

11.

W. Het kasteel geeft, op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin, schaak.

Z. De koning op zijne ruit.

12.

W. De koning op de derde ruit des vijandelijken konings, en bevindt zich in de opgegevene stelling.

VERANDERING,

op den zevenden zet der zwarten.

7.

W. De koning gaat op zijne vierde ruit.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

8.

W. De raadsheer op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

(*e*) Zoo hij u met zijn kasteel SCHAAK gegeven hadde, dan haddet gij uwen koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin moeten zetten, en uw raadsheer zoude vrij geworden zijn: wijl hij echter ook zijnen koning

Z. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer zijns konings.

9.

W. Het kasteel op de ruit van het paard zijner koningin.
Z. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

10.

W. De koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin.
Z. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

11.

W. Het kasteel geeft schaak.
Z. De koning op de derde ruit van zijn paard.

12.

W. Het kasteel geeft schaak, op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.
Z. De koning op de derde ruit van zijn kasteel.

13.

W. De koning op de derde ruit van den vijandelijken koning.
Z. Het kasteel op de tweede ruit des vijandelijken konings

14.

W. Het kasteel op de ruit van 't paard zijns konings.
Z. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

15.

W. De raadsheer op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. De koning op de vierde ruit van zijn kasteel.

op de ruit van zijn paard zetten konde, geeft deze zet ons gelegenheid tot eene VERANDERING.

16.

W. Het kaſteel geeft, op de vierde ruit van het paard des vijandelijken konings, ſchaak.

Z. De koning op de derde ruit van zijn kaſteel.

17.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kaſteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

18.

W. Het kaſteel op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel geeft ſchaak.

19.

W. De raadsheer dekt het ſchaak.

Z. Het kaſteel op de tweede ruit zijner koningin.

20.

W. Het kaſteel op de ruit van 't paard der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de vierde ruit van zijn kaſteel.

21.

W. Het kaſteel op de vierde ruit van het paard zijner koningin, en geeft, op den volgenden zet, MAT. (*a*)

MAT VAN EEN' RAADSHEER EN EEN PAARD.

Stelling der witten.

De koning ſtaat op zijne vierde ruit.
De raadsheer des konings op zijne ruit.

(*a*) Uit deze verandering ziet men, dat wanneer men zich niet in de hier voorgeſtelde ſtelling bevindt, er verſcheidene wijzen zijn, om het MAT daar te ſtellen: men moet ſlechts merken dat de raadsheer altijd naast zijnen koning zijn moet, om hem, in gevalle er SCHAAK gegeven wordt, te kunnen dekken.

Het paard der koningin op zijne ruit. (*a*)

Stelling der zwarten.

De koning op de derde ruit van zijn' raadsheer.

1.

W. De raadsheer op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De koning op de derde ruit van zijn paard.

2.

W. De koning op de vierde ruit van zijnen raadsheer.

Z. De koning op de derde ruit van zijnen raadsheer.

3.

W. Het paard op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De koning op de derde ruit van zijn paard.

4.

W. Het paard op de vierde ruit van zijnen koning. (*b*)

Z. De koning op de derde ruit van zijn kasteel.

5.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn kasteel. (*c*)

(*a*) Het SCHAAK moet gegeven worden in de ruit van dezelfde kleur, als waarop de raadsheer' staat; en wanneer zich de vijandelijke koning, op de tegenstaande kleur terug zet, dan kan men hem in achttien of twintig zetten MAT krijgen.

(*b*) Het paard moet daartoe dienen, om den vijandelijken koning die ruiten te benemen, die van de kleur des raadsheers onderscheiden zijn.

(*c*) Als hij den koning op de vierde ruit van zijn kasteel getogen hadde, dan haddet gij hem met den raadsheer op de tweede ruit uws konings SCHAAK moeten geven; en als hij hierop zijnen koning of op de derde ruit van zijn kasteel, of op de vierde ruit van uw kasteel zet-

Z. De koning op de ruit van den raadsheer zijner koningin.

21.

W. De raadsheer geeft ſchaak.

Z. De koning op de ruit van 't paard zijner koningin.

22.

W. De raadsheer op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de ruit van 't kaſteel zijner koningin.

23.

W. Het paard op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de ruit van 't paard zijner koningin.

24.

W. Het paard geeft, op de derde ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin, ſchaak.

Z. De koning op de ruit van zijn kaſteel.

25.

W. De raadsheer geeft SCHAAK en MAT.

VERANDERING,

op den elfden zet der zwarten.

11.

W. Het paard op de vierde ruit des vijandelijken konings.

Z. De koning op de ruit zijner koningin.

12.

W. De koning op de derde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

13.

W. Het paard op de tweede ruit der vijandelijke koningin. (*a*)

Z. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

14.

W. De raadsheer op de derde ruit zijner koningin. (*b*).

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

15.

W. De raadsheer op de vierde ruit zijns konings.

Z. De koning op de ruit van zijne koningin.

16.

W. De koning op de derde ruit der vijandelijke koningin.

Z. De koning op zijne ruit.

17.

W. De raadsheer geeft schaak.

Z. De koning op de ruit zijner koningin.

18.

W. De raadsheer des konings op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. De koning op de ruit van den raadsheer zijner koningin.

19.

W. Het paard op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin. (*c*)

(*a*) Het verdient opgemerkt te worden dat het paard zijnen gang op geene wijze verandert.

(*b*) Als gij met uw' raadsheer SCHAAK gegeven hadde, zoude hij met zijnen koning de andere kleur weder bezet, en door dezen zet uwen ganschen aanval vernietigd hebben.

(*c*) Het is niet noodig verder te gaan; want deze stelling is dezelfde, als bij den zeventienden zet van dit spel.

EEN SPEL,

waarbij door een kaſteel en eenen boer, tegen een raadsheer gewonnen wordt.

Stelling der witten.

De koning ſtaat op zijne vierde ruit.
De boer der koningin op hare vierde ruit.
Het kaſteel op de ruit zijner koningin.

Stelling der zwarten.

De koning op zijne derde ruit.
De raadsheer des konings op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

1.

Witten. Het kaſteel op de ruit van 't kaſteel zijner koningin. (*a*)
Zwarten. De raadsheer op de ruit van 't paard zijner koningin.

2.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.
Z. De raadsheer dekt het ſchaak. (*b*)

3.

W. Het kaſteel op de derde ruit van 't paard der vijandelijke koningin. (*c*) *Z.* De

(*a*) Als gij uwen boer voortgezet en SCHAAK geboden haddet, zoudet gij daardoor partij gelegenheid gegeven hebben, om zijn ſpel zoo te ſtellen, dat het niet verder verloren kan worden; gelijk onder te zien is.

(*b*) Hadde hij zijnen koning terug getrokken, zoo moeſtet gij den uwen voor uwen boer heen ſtellen. Dit ſpel kan niet anders gewonnen worden, dan wanneer gij uwen koning voortrukken laat, en den vijandelijken koning op de laaſte linie terug drijft, voor en al eer gij uwen boer voortzet.

(*c*) Door dezen zet brengt gij hem in de noodwendigheid, om zijnen koning verder terug te zetten, en voor den uwen plaats te maken.

Z. De koning op de tweede ruit zijner koningin.

4.

W. De koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin.

Z. De raadsheer op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.

5.

W. Het kasteel geeft, op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin, schaak.

Z. De raadsheer dekt het schaak.

6.

W. Het kasteel op de tweede ruit van 't kasteel der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de ruit van den raadsheer zijner koningin.

7.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin. (*d*)

Een SPEL,

MET EEN KASTEEL EN EENEN BOER TEGEN EEN RAADSHEER, *dat niet gewonnen en niet verloren wordt.*

Stelling der witten.

De koning staat op zijne vierde ruit.
De boer der koningin op hare vierde ruit.
Het kasteel op de ruit zijner koningin.

Stelling der zwarten.

De koning staat op zijne derde ruit.
De raadsheer op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

(*d*) In deze stelling wint gij het spel; 't zij gij den boer voortrukt, of den vijandelijken raadsheer in de engte drijft.

1.

Witten. De boer geeft ſchaak. (*a*)

Zwarten. De koning gaat op de tweede ruit zijner koningin.

2.

W. De koning op de vierde ruit zijner koningin.

Z. De raadsheer op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.

3.

W. Het kaſteel op de ruit van 't kaſteel zijner koningin.

Z. De raadsheer op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings. (*b*)

4.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.

Z. De koning op de derde ruit zijner koningin. (*c*)

5.

W. De koning op zijne vierde ruit.

Z. De raadsheer op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings. (*d*)

(*a*) In de tegenwoordige ſtelling kan dit ſpel noch gewonnen noch verloren worden, wijl gij uwen koning niet meer vóór uwe boeren ſtellen kunt; vooronderſteld dat uwe partij alle zijne zetten volkomen goed ſpeelt.

(*b*) Het is noodwendig voor hem, zijnen raadsheer beſtendig in eenen goeden afſtand van uwen koning te houden, om ſchaak te kunnen geven; in gevalle gij uwen koning op een van de beide zwarte ruiten, op de zijde uws boers, zetten wildet.

(*c*) Hadde hij het ſchaak gedekt; dan zoudet gij het ſpel gewonnen hebben; dewijl gij uwen koning op de zwarte ruit, regt tegen over zijnen raadsheer liggende, geplaats zoudet hebben.

(*d*) Hadde hij zijnen raadsheer op de tweede ruit van het kaſteel uws konings geſteld, dan moest gij het ſpel winnen; want gij zoudt dan uw kaſteel op de tweede ruit van het paard zijns konings gezet hebben. Men moet opmerken, dat bij de verdediging van dit ſpel, de raadsheer zich niet te verre van den vijandelijken koning verwijderen moet.

6.

W. Het kaſteel op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings

Z. De raadsheer op de ruit van den vijandelijken koning, waarmede hij ſchaak geven kan.

7.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.

Z. De koning op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

8.

W. De boer ééne treê. (*e*)

Z. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin. (*f*)

9.

W. De koning op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De raadsheer op de vierde ruit van 't paard der vijandelijke koningin. (*g*)

10.

W. De boer ééne trêe, en te gelijk ſchaak met het kaſteel.

Z. De koning neemt den boer.

11.

W. De koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin. (*h*)

(*e*) Als gij uwen koning haddet laten voortrukken, zoude hij hem terſtond, door een ſchaak van zijn raadsheer, weder terug gedreven hebben.

(*f*) Hadde hij dezen zet niet gedaan, zoude hij het ſpel verloren hebben; hij hadde mogen zetten waar en wat hij gewild hadde.

(*g*) Bij deze ſtelling geraakt uw boer in gevaar; want uw koning kan hans niet voortrukken, zonder uw kaſteel te bedekken.

(*h*) Wanneer men ſlechts één raadsheer tegen één kaſteel overig heeft, moet men, zoo ras mogelijk, zijn

MAT, VAN EEN EENIG KASTEEL.

Stelling der witten.

De koning op zijne vierde ruit.
Het kasteel des konings op zijne ruit.

Stelling der zwarten.

De koning op zijne derde ruit.

1.

Witten. Het kasteel geeft schaak.
Zwarten. De koning gaat op zijne tweede ruit.

2.

W. De koning op de vierde ruit van den vijandelijken koning.
Z. De koning op de tweede ruit zijner koningin. (*a*)

3.

W. Het kasteel op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings. (*b*)
Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

4.

W. De koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin.
Z. De koning op de tweede ruit van het paard zijner koningin.

koning op een' regel van het schaakbord brengen, die niet van de kleur des raadsheers is. Dit is de eenige plaats waar men zeker kan zijn, dat het spel noch gewonnen noch verloren wordt.

(*a*) Het is noodig dat zijn koning in eene regte linie tegen over den uwen sta, als gij hem met uw kasteel schaak geven wilt; want dan dwingt het gegeven schaak hem, zijnen koning terug te zetten.

(*b*) Haddet gij uwen koning regt voor den zijnen gezet; zoude hij hem weder op zijne vorige plaats gesteld hebben; daar gij hem, in tegendeel, door dezen zet noodzaken kunt, zijnen koning, in gevalle hij hem tegen over den uwen stelt, door het schaak, 't welk gij hem den volgenden zet geeft, terug te drijven.

5.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de tweede ruit van 't kasteel zijner koningin.

6.

W. De koning op de vierde ruit van 't paard der vijandelijke koningin. (*c*)

Z. De koning op de tweede ruit van 't paard van zijne koningin

7.

W. Het kasteel geeft, op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings, schaak.

Z. De koning op de ruit van den raadsheer zijner koningin.

8.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de ruit zijner koningin.

9.

W. Het kasteel op de tweede ruit van 't kasteel der vijandelijke koningin.

Z. De koning op zijne ruit.

10.

W. De koning op de derde ruit der vijandelijke koningin.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

11.

W. De koning op de derde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

12.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

(*c*) Thans is uwe partij genoodzaakt, zijnen koning regt tegen over den uwen te stellen, of de linie te verlaten.

Z. De koning op de ruit van zijn kasteel.

13.

W. De koning op de derde ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

14.

W. Het kasteel geeft SCHAAK en MAT.

EEN SPEL,

't welk met de koningin tegen een kasteel en eenen boer gewonnen wordt.

Stelling der witten.

De koning staat op de vierde ruit van zijnen raadsheer.

De koningin op hare derde ruit.

Stelling der zwarten.

De Koning staat op zijne tweede ruit.

De Boer der koningin op haare derde ruit.

Het kasteel op de vierde ruit zijns konings. (*a*)

1.

W. De koningin geeft, op de tweede ruit van 't kasteel des vijandelijken konings, schaak. (*b*)

Z. De koning op zijne derde ruit.

2.

W. De koningin geeft, op de ruit van 't paard des vijandelijken konings, schaak. (*c*)

(*a*) Dit spel kon noch gewonnen noch verloren worden, als de boer niet van zijne plaats ware gegaan; doch nu hij voortgezet is, moet de koningin winnen.

(*b*) Zijne verdediging bestaat daarin, dat hij uwen koning niet passeeren laat, en zijn kasteel, wisselender wijze, van de vierde ruit des raadsheers zijner koningin, op de vierde ruit zijns konings zet; zoo dat het in beide gevallen door den boer ondersteund blijft.

(*c*) Deze zet is onnut; ik laat hem doen, alleenlijk

Z. De koning op zijne tweede ruit.

3.

W. De koningin op de ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

4.

W. De koningin geeft, op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin, ſchaak.

Z. De koning op zijne derde ruit.

5.

W. De koningin op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

Z. Het kaſteel op de vierde ruit zijns konings.

6.

W. De koningin op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin. (*d*)

Z. Het kaſteel op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

7.

W. De koningin op de ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel op de vierde ruit van zijnen koning.

8.

W. De koningin geeft, op de ruit des vijandelijken konings, ſchaak. (*e*)

Z. De koning op de vierde ruit zijner koningin.

om de wijze, waardoor men tempo's winnen of verliezen kan, duidelijk te maken.

(*d*) Dit is de zet, die het winnen van 't ſpel zeker maakt: men moet daarom, van 't begin af, zijn werk maken om in deze ſtelling te komen.

(*e*) Door dit ſchaak noodzaakt gij zijnen koning vóór zijnen boer te treden: deze zet zal in 't vervolg uwen koning het voortrukken gemakkelijk maken.

9.

W. De koningin op de ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin. (*f*)

Z. Het kaſteel geeft ſchaak. (*g*)

10.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kaſteel geeft ſchaak.

11.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kaſteel op de vierde ruit des vijandelijken konings (*h*) 12.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, ſchaak.

Z. Het kaſteel dekt het ſchaak.

13.

W. De koningin geeft op hare derde ruit ſchaak.

Z. De koning op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin. 14.

W. De koningin op hare tweede ruit. (*i*)

Z. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin. 15.

W. De koningin op hare vierde ruit.

(*f*) Gij brengt hem door dezen zet in de noodzakelijkheid, om zijn kaſteel van zijnen koning te verwijderen, of uwen koning vrijen doorgang toe te laten.

(*g*) Als hij zijnen koning op de vierde ruit uwer koningin gebragt hadde, moest gij uwe koningin op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin zetten: wijl hij echter even goed zijn kaſteel op de vierde ruit van 't kaſteel zijns konings zetten konde, om uwen koning het voortrukken te verhinderen, zal ik hier over eene VERANDERING bijvoegen.

(*h*) Als hij zijnen koning op de vierde ruit uwer koningin gebragt hadde, haddet gij uwe koningin op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin moeten zetten.

(*i*) Op het oogenblik dat uw koning achter zijnen boer kan komen, zijt gij zeker van het winnen van

Z. De koning op de tweede ruit zijner koningin. (*k*)

16.

W. De koningin op de vierde ruit van haren raadsheer.

Z. Het kasteel op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin (*l*).

17.

W. De koningin geeft, op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, schaak.

Z. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin. 18.

W. De koning op de tweede ruit van den vijandelijken koning.

Z. Het kasteel geeft schaak.

19.

W. De koning op de ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin. 20.

W. De koningin geeft, op de tweede ruit der vijandelijke koningin, schaak.

Z. De koning op de vierde ruit zijner koningin.

21.

W. De koning op de tweede ruit van den vijandelijken koning.

Z. Het kasteel op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

22.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, schaak.

't spel: om nu hiertoe te komen, moet gij hem noodzaken, zijnen koning te zetten.

(*k*) Wijl hij ook zijnen koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin spelen kan, zoo zal ik hier over eene tweede VERANDERING geven.

(*l*) Als hij zijn kasteel van zijnen koning verwijderd hadde, moestet gij middel zoeken, om zijn kasteel, door een dubbel schaak, aantevallen.

Z. De koning op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

23.

W. De koning op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

24.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit haars konings, SCHAAK, en wint het ſpel (*m*).

EERSTE VERANDERING,

op den negenden zet der zwarten.

9.

W. De koningin op de ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel op de vierde ruit van 't kaſteel zijns konings. (*a*)

10.

W. De koningin geeft, op de ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin, ſchaak.

Z. De koning op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

11.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van haar kaſteel, ſchaak.

Z. De koning op de derde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

(*m*) Daar veelligt eenige Liefhebbers van het ſchaakſpel niet weten, hoe men met eene koningin tegen een kaſteel MAT kan maken, wil ik daarmede, bij wijze eener VERANDERING, dit ſpel beſluiten.

(*a*) Wijl zijn kaſteel zich van zijnen koning verwijderd heeft, moet gij het door een dubbel ſchaak nemen, of ten minſten zijn' boer.

12.

W. De koningin geeft, op de derde ruit van haar kafteel, fchaak.

Z. De koning waar hij wil, wijl de boer verloren is. (*b*)

TWEEDE VERANDERING,

op den vijftienden zet der zwarten.

15.

W. De koningin op hare vierde ruit.

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

16.

W. De koningin op de vierde ruit van haar kafteel.

Z. Het kafteel op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.

17.

W. De koningin geeft, op de tweede ruit van 't kafteel der vijandelijke koningin, fchaak.

Z. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

18.

W. De koning op de tweede ruit van den vijandelijken koning, en wint het SPEL. (*a*)

MAT VAN EENE KONINGIN TEGEN EEN KASTEEL,

bij wijze eener verandering, welke bij den vierentwintigften zet der witten aanvang neemt.

24.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit haars konings, fchaak.

(*b*) Het oogmerk van deze verandering, is, om te bewijzen dat het ligt is met eene koningin, door een dubbel fchaak, een kafteel te overweldigen, zo ras het van zijnen koning verwijderd is.

(*a*) Zoo ras uw koning achter de zwarten kan komen, moet hij het fpel winnen.

Z. De koning op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

25.

W. De koning neemt den boer.

Z. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

26.

W. De koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin. (*a*)

Z. De koning op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

27.

W. De koning op de vierde ruit zijner koningin.

Z. De koning op de ruit van 't kasteel der vijandelijke koningin. (*b*)

28.

W. De koning op de derde ruit zijner koningin.

Z. Het kasteel op de tweede ruit van 't paard der vijandelijke koningin.

29.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van haar kasteel, schaak.

Z. De koning op de ruit van 't paard der vijandelijke koningin.

30.

W. De koningin op de derde ruit van haar kasteel.

Z. Het kasteel geeft, op de tweede ruit der vijandelijke koningin, schaak. (*c*)

(*a*) Zoo lang uw koning niet bij den vijandelijken koning staat, is het onnut, met uwe koningin SCHAAK te geven.

(*b*) Hij biedt u zijn kasteel om *niet* aan; om dat hij maar PAT zoude zijn, zo gij het naamt.

(*c*) Uwe laatste zet was niet de beste; ik liet hem maar spelen, om u de middelen van toevlugt en uitwijk van partij voor oogen te stellen: naamt gij zijn kasteel dan ware hij PAT: men kan dus bij het slot van dit spel niet genoeg opmerkzaam daarop zijn.

31.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. Het kaſteel geeft, op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin, ſchaak.

32.

W. De koning op de derde ruit zijner koningin. (*d*)

Z. Het kaſteel geeft, op de tweede ruit der vijandelijke koningin, ſchaak.

33.

W. De koning op zijne derde ruit.

Z. Het kaſteel op de tweede ruit van 't paard der vijandelijke koningin.

34.

W. De koning op de vierde ruit van haar kaſteel. (*e*)

Z. Het kaſteel op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

35.

W. De koning op de derde ruit zijner koningin.

Z. Het kaſteel op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

36.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin. (*f*)

Z. Het kaſteel op de tweede ruit van het kaſteel des vijandelijken konings.

(*d*) Wanneer gij uwen koning op de derde ruit van 't paard uwer koningin geſteld haddet, zoude hij het ſpel tot ſtaan gebragt hebben, indien hij u op de derde ruit van den raadsheer uwer koningin SCHAAK gegeven hadde.

(*e*) Thans kunt gij uwen koning voortrukken, zonder gevaar van uwe partij PAT te maken.

(*f*) Hij is genoodzaakt zijn kaſteel van zijnen koning te verwijderen: dit ſtelt u in ſtaat om zijn kaſteel door een dubbel SCHAAK te nemen, of hem MAT te maken.

37.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin, ſchaak.

Z. De koning op de ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.

38.

W. De koningin geeft, op de derde ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin, ſchaak.

Z. De koning op de ruit van zijn paard (*g*).

39.

W. De koningin geeft, op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin, ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin (*h*).

40.

W. De koningin geeft, op de tweede ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin, ſchaak.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

41.

W. De koningin geeft, op de ruit van 't paard haars konings, SCHAAK, en moet het winnen.

EEN SPEL,

MET DE KONINGIN TEGEN EEN KASTEEL EN EEN' BOER, *'t welk noch gewonnen noch verloren wordt.*

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de vierde ruit der vijandelijke koningin.

(g) Zoo hij het SCHAAK gedekt hadde, kondet gij hem, op de ruit van den raadsheer uws konings, MAT gemaakt hebben.

(*h*) Dit ſpel kan niet anders gewonnen worden, dan wanneer men de partij noodzaakt, om zijn kaſteel van zijn koning te verwijderen, ten einde hem dan door een dubbel SCHAAK te nemen.

De koningin op de derde ruit van haar paard.

Stelling der zwarten.

De koning ſtaat op de ruit zijner koningin.
De boer der koningin op zijne plaats.
Het kaſteel op de derde ruit zijns konings.

1.

Witten. De koning geeft, op de ruit van 't paard der vijandelijke koningin, ſchaak.
Zwarten. De koning op zijne tweede ruit.

2.

W. De koningin op de ruit van 't paard des vijandelijken konings.
Z. Het kaſteel op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin.

3.

W. De koning op de vierde ruit van den vijandelijken koning.
Z. Het kaſteel op de derde ruit van zijnen koning, en geeft te gelijk SCHAAK.

4.

W. De koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin. (*a*)

EENSEPL,

MET EEN KASTEEL EN BOER TEGEN EEN KASTEEL; *'t welk; noch gewonnen noch verloren wordt; of, dat verloren gaat, zoo hij die het kaſteel alleen heeft ſlecht ſpeelt.*

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
De boer op de vierde ruit van zijnen koning.

(*a*) In deze ſtelling is het ſpel op geene zijde gewonnen of verloren, wijl de koningin noch den koning, noch den boer aanvallen kan.

Het kaſteel op de tweede ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings.

Stelling der zwarten.

De koning ſtaat op zijne plaats.
Het kaſteel op de derde ruit van 't kaſteel zijner koningin.

1.

Witten. De boer gaat ééne trêe.
Zwarten. Het kaſteel op de derde ruit van 't paard zijner koningin. (*a*)

2.

W. Het kaſteel op de tweede ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.
Z. Het kaſteel op de derde ruit van den raadsheer zijner koningin. (*b*)

3.

W. De boer ééne trêe.
Z. Het kaſteel op de ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin. (*c*)

4.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. Het kaſteel geeft, op de ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, SCHAAK. (*d*)

VER-

(*a*) Wijl hij met zijn kaſteel altoos op deze linie blijft, verhindert hij uwen koning voort te rukken; en als hij deze linie verliete, eer gij uwen boer voortgezet hadde, zoude hij het ſpel verliezen, gelijk uit eene, hieronder voorkomende VERANDERING, gezien zal worden.

(*b*) Hij durft deze linie niet verlaten, als op 't oogenblik dat gij uwen boer voortzet.

(*c*) Als hij SCHAAK gegeven hadde, zoude hij het ſpel verloren hebben.

(*d*) Hij moet voorgaan, met u SCHAAK te geven, om u te noodzaken uwen boer te verlaten, en op het oogenblik dat uw koning op zijn kaſteel los ginge, zoude hij uwen boer aanvallen en wegnemen.

VERANDERING,

op den eerſten zet der zwarten, waarbij een kaſteel en een boer, tegen een kaſteel winnen.

1.

W. De boer één trê.
Z. Het kaſteel op de ruit van het kaſteel der vijandelijke koningin;

2.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings. (*a*)
Z. Het kaſteel geeft, op de ruit van den raadsheer des vijandelijken konings, ſchaak. (*b*)

3.

W. De koning op de derde ruit van den vijandelijken koning.
Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer. (*c*)

4.

W. Het kaſteel geeft ſchaak.
Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard.

5.

W. Het kaſteel op de ruit van den vijandelijken koning. (*d*)

(*a*) Wanneer gij uwen koning op de derde ruit van den vijandelijken koning gezet hadde, zoude hij zich, door een SCHAAK van zijn kaſteel, weder in die ſtelling gebragt hebben, waarin het ſpel tot ſtaan gekomen was.

(*b*) Als hij op de derde ruit van 't kaſteel zijner koningin SCHAAK gegeven hadde, zoudet gij dat SCHAAK door uwen boer moeten dekken: en zoo hij, in plaats van dezen zet, zijnen koning op de ruit zijner koningin gebragt hadde, moest gij terſtond met uw kaſteel SCHAAK geven, en uwen koning op de tweede ruit van den zijnen voortrukken.

(*c*) Als hij zijnen koning op zijne ruit gelaten hadde, moest gij hem SCHAAK geven, en kaſteel tegen kaſteel nemen.

(*d*) Dit is de eenige zet, die u het winnen van

Z. Het kaſteel op de ruit des vijandelijken konings.

6.

W. De koning, op de tweede ruit van de vijandelijke koningin.

Z. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer. (*e*)

7.

W. De boer gaat ééne trêe, en geeft ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard. (*f*)

8.

W. De koning op de tweede ruit van den vijandelijken koning. (*g*)

Z. Het kaſteel op de tweede ruit van den vijandelijken koning.

9.

W. Het kaſteel op de ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel op de ruit des vijandelijken konings.

10.

W. Het kaſteel op de tweede ruit zijner koningin.

Z. Het kaſteel op de derde ruit van den vijandelijken koning.

11.

W. Het kaſteel geeft, op de tweede ruit van het paard zijns konings, ſchaak.

't ſpel verzekeren kan; ieder andere bragte het ſpel ſlechts tot ſtaan.

(*e*) In gevalle hij met zijn kaſteel SCHAAK gegeven hadde, moest gij uwen koning op de tweede ruit van zijnen koning zetten

(*f*) Hadde hij zijnen koning op de derde ruit van zijnen raadsheer geſteld, haddet gij hem met uw kaſteel SCHAAK moeten geven, en uwen boer op den volgenden zet moeten voortrukken.

(*g*) Als gij uwen boer voortgezet haddet, zoude het ſpel noch gewonnen noch verloren zijn.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn kasteel.

12.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kasteel geeft schaak.

13.

W. De koning op de ruit des vijandelijken konings.

Z. Het kasteel op de derde ruit van den vijandelijken koning.

14.

W. De boer één trê.

Z. Het kasteel op de derde ruit der vijandelijke koningin. (*h*)

15.

W. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard. (*i*)

16.

W. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

17.

W. Het kasteel op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

18.

W. Het kasteel op de ruit zijner koningin.

Z. Het kasteel geeft schaak.

(*h*) Hij doet dezen zet, om uwen koning te beletten naar zijne linkerzijde uittewijken, en om hem door een SCHAAK te noodzaken, zich weder vóór zijn' boer te stellen, in gevalle hij hem naar de regterzijde zetten wilde.

(*i*) In *Engeland*, waar MAT zoo goed als verloren is, kunnen de witten haar kasteel, bij den volgenden zet, op de tweede ruit van hare koningin zetten.

Z. Het kaſteel op de ruit des vijandelijken koninga.

6.

W. De koning, op de tweede ruit van de vijandelijke koningin.

Z. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer. (*e*)

7.

W. De boer gaat éene trêe, en geeft ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard. (*f*)

8.

W. De koning op de tweede ruit van den vijandelijken koning. (*g*)

Z. Het kaſteel op de tweede ruit van den vijandelijken koning.

9.

W. Het kaſteel op de ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel op de ruit des vijandelijken konings.

10.

W. Het kaſteel op de tweede ruit zijner koningin.

Z. Het kaſteel op de derde ruit van den vijandelijken koning.

11.

W. Het kaſteel geeft, op de tweede ruit van het paard zijns konings, ſchaak.

't ſpel verzekeren kan; ieder andere bragte het ſpel ſlechts tot ſtaan.

(*e*) In gevalle hij met zijn kaſteel SCHAAK gegeven hadde, moest gij uwen koning op de tweede ruit van zijnen koning zetten

(*f*) Hadde hij zijnen koning op de derde ruit van zijnen raadsheer geſteld, haddet gij hem met uw kaſteel SCHAAK moeten geven, en uwen boer op den volgenden zet moeten voortrukken.

(*g*) Als gij uwen boer voortgezet haddet, zoude het ſpel noch gewonnen noch verloren zijn.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn kasteel.

12.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. Het kasteel geeft schaak.

13.

W. De koning op de ruit des vijandelijken konings.

Z. Het kasteel op de derde ruit van den vijandelijken koning.

14.

W. De boer één trê.

Z. Het kasteel op de derde ruit der vijandelijke koningin. (*h*)

15.

W. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer zijner koningin.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard. (*i*)

16.

W. Het kasteel op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

17.

W. Het kasteel op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kasteel op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

18.

W. Het kasteel op de ruit zijner koningin.

Z. Het kasteel geeft schaak.

(*h*) Hij doet dezen zet, om uwen koning te beletten naar zijne linkerzijde uittewijken, en om hem door een SCHAAK te noodzaken, zich weder vóór zijn' boer te stellen, in gevalle hij hem naar de regterzijde zetten wilde.

(*i*) In *Engeland*, waar PAT zoo goed als verloren is, kunnen de witten haar kasteel, bij den volgenden zet, op de tweede ruit van hare koningin zetten.

19.

W. De koning op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

Z. Het kaſteel geeft ſchaak.

20.

W. De koning op de derde ruit van den vijandelijken koning.

Z. Het kaſteel geeft ſchaak.

21.

W. Het kaſteel dekt het ſchaak.

Z. Het kaſteel op de ruit van het paard zijner koningin.

22.

W. Het kaſteel op de ruit der vijandelijke koningin en wint het SPEL.

S P E L,

MET DE KONINGIN EN EEN' BOER, TEGEN EENE KONINGIN, *'t welk noch gewonnen noch verloren wordt.*

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

De boer op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

De koningin op hare derde ruit.

Stelling der zwarten.

De koning ſtaat op de vierde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

De koningin op de vierde ruit van haren raadsheer.

1.

Witten. De boer van den raadsheeer des konings ééne trêe. (*a*)

(*a*) In deze ſtelling moeten de witten gelegenheid

Zwarten. De koningin geeft, op de vierde ruit van het paard haars konings, ſchaak.

2.

W. De koningin dekt het ſchaak.

Z. De koningin geeft, op de vierde ruit haars konings, ſchaak. 3.

W. De koning op de ruit van 't paard des vijandelijken konings. (*b*)

Z. De koningin op hare vierde ruit.

4.

W. De koning op de tweede ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings.

Z. De koningin geeft, op de ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings, ſchaak.

5.

W. De koning op de ruit van 't paard des vijandelijken konings.

Z. De koningin geeft, op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings, ſchaak.

6.

W. De koningin dekt het ſchaak.

Z. De koningin op de derde ruit haars konings. (*c*)

EEN SPEL,

't welk met de koningin tegen eenen, nevens de koningin ſtaanden, boer, gewonnen wordt.

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

zoeken, om koningin tegen koningin te maken; en de zwarten, om deze uitwiſſeling der koninginnen te vermijden, moeten hunnen koning van den koning der partij verwijderd houden, ten einde des te beter beſtendig SCHAAK te kunnen geven.

(*b*) Hij kan u nu geen SCHAAK meer geven, zonder het ſpel te verliezen; alleenlijk kan hij uwen boer verhinderen op dam te komen.

(*c*) Het is duidelijk bewezen, dat wanneer het SCHAAK

De koningin op de ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

Stelling der zwarten.

De koning ſtaat op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
De boer op de tweede ruit van den vijandelijken koning.

1.

Witten. De koningin geeft, op de vierde ruit vanden raadsheer des vijandelijken konings, ſchaak. (*a*)
Zwarten. De koning op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

2.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van 't paard haars konings, ſchaak.
Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

3.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van den raadsheer haars konings, ſchaak.
Z. De koning op de tweede ruit van het paard des vijandelijken konings.

4.

W. De koningin op de derde ruit haars konings.
Z. De koning op de ruit van den raadsheer des vijandelijken konings. (*b*)

5.

W. De koningin geeft, op de derde ruit van den raadsheer haars konings, ſchaak.

niet meer voortduurt, men den boer verhinderen kan in dam te gaan.

(*a*) Indien gij dit ſpel winnen wilt, moet gij, voor al, uwe koningin den vijandelijken koning zoo nabij brengen als doenlijk is.

(*b*) Deze zet maakt, dat gij het ſpel wint; wijl gij hem noodzaakt, zijnen koning vóór zijnen boer te ſtellen.

Z. De koning op de ruit van den vijandelijken koning. (*c*)

6.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer der koningin.

Z. De koning op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

7.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit der vijandelijke koningin, ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

8.

W. De koningin geeft, op de vierde ruit van haren raadsheer, ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit der vijandelijke koningin.

9.

W. De koningin geeft, op hare vierde ruit, ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

10.

W. De koningin op de derde ruit haars konings. (*d*)

Z. De koning op de ruit der vijandelijke koningin.

11.

W. De koningin geeft, op hare derde ruit, ſchaak.

Z. De koning op de ruit van den vijandelijken koning.

12.

W. De koning op de vierde ruit der vijandelijke koningin. (*e*)

(*c*) Wijl hij zijn' boer niet op dam zetten kan, moet gij deze gelegenheid waarnemen, om uwen koning nabij den vijandelijken koning te brengen.

(*d*) Deze zet noodzaakt hem altoos om zijnen koning vóór zijnen boer te ſtellen.

(*e*) Deze zet wederhoudt gij zoo lange, tot gij uwen

EEN SPEL,

't welk met de koningin tegen eenen boer, nevens de koningin, noch gewonnen noch verloren wordt.

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
De koningin op de tweede ruit haars konings.

Stelling der zwarten.

De koning op de ruit van het paard des vijandelijken konings.
De boer op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

1.

Witten. De koningin geeft, op de vierde ruit van het paard haars konings, ſchaak.
Zwarten. De koning op de tweede ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings.

2.

W. De koningin op de derde ruit van den raadsheer haars konings.
Z. De koningin op de ruit van 't paard des vijandelijken konings.

3.

W. De koningin geeft, op de derde ruit van het paard haars konings, ſchaak.
Z. De koning op de ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings. (*a*)

koning nabij zijnen boer gebragt hebt: gij wint dus het SPEL.

(*a*) In voorgaande ſpelen noodzaaktet gij zijnen koning, zich vóór zijnen boer te ſtellen; maar hier kan hij hem zonder gevaar prijs geven; wijl gij hem, zoo gij den boer naamt, PAT maken zoudet, en het ſpel op deze wijze niet verloren zoude worden.

EEN ANDER SPEL,

't welk met eene koningin tegen een' boer, nevens de koningin, noch verloren noch gewonnen wordt.

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de vierde ruit van den raadsheer zijner koningin.
De koningin op hare vierde ruit.

Stelling der zwarten.

De koning ſtaat op de tweede ruit van 't paard des vijandelijken konings.
De boer op de tweede ruit van het kaſteel des vijandelijken konings.

1.

Witten. De koningin geeft, op de vierde ruit van het paard haars konings, ſchaak.
Zwarten. De koning gaat op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

2.

W. De koningin op de derde ruit van 't kaſteel haars konings.
Z. De koning op de ruit van 't paard des vijandelijken konings.

3.

W. De koningin geeft, op de derde ruit van het paard haars konings, ſchaak.
Z. De koning op de ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings. (*a*)

(*a*) Dewijl gij genoodzaakt zijt, uwe koningin van deze linie wegtezetten, om zijnen koning plaats te maken, zoudt gij nooit het tempo treffen om uwen koning nabij te brengen; derhalve blijft dit ſpel ongewonnen en onverloren, en gij moet het weder op nieuw beginnen.
Hier verdient aangemerkt te worden, dat bijaldien de boeren van de twee raadsheeren en de twee kaſteelen op eene ruit der koningin ſtaan, dat ſpel tegen eene ko-

EEN SPEL,

't welk met een' eenigen boer niet verloren en niet gewonnen wordt; of 't welk men wint, in gevalle hij die ſleehts den koning alleen heeft, niet goed ſpeelt.

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de vierde ruit van zijnen raadsheer.

De boer op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Stelling der zwarten.

De koning ſtaat op de derde ruit van zijnen raadsheer.

1.

Witten. De koning gaat op zijne vierde ruit.

Zwarten. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer. (*a*)

2.

W. De koning op de vierde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De koning op zijne tweede ruit.

3.

W. De boer één trêe en geeft ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit van zijnen raadsheer.

4.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

ningin niet verloren en niet gewonnen wordt; en dat de boeren des konings, der koningin en der beide paarden, in dezelfde ſtelling verliezen moeten.

(*a*) Hij moet altoos zijnen koning in eene regte linie voor uwen boer terug zetten, om hem uwen koning regt tegen te kunnen ſtellen.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer. (*b*)

5.

W. De koning op de derde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De koning op zijne ruit. (*c*)

6.

W. De *koning* op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. De koning op de tweede ruit zijns raadsheers. (*d*)

7.

W. De koning op de vierde ruit van 't paard des vijandelijken konings.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer. (*e*)

8.

W. De koning op de derde ruit van 't paard des vijandelijken konings.

Z. De koning op de ruit van zijn paard.

9.

W. De boer één trê, en geeft ſchaak.

Z. De koning op de ruit van zijn' raadsheer.

10.

W. De koning is genoodzaakt den boer te verlaten.

(*b*) Indien hij den koning op zijne ruit, of op de ruit van zijn paard gezet hadde, zoude hij het ſpel verloren hebben, gelijk in de volgende VERANDERING te zien zal wezen.

(*c*) Als gij uwen boer in de tegenwoordige ſtelling voortzet, kunt gij hem niet onderſteunen, zonder uwe partij PAT te maken.

(*d*) Hij moet zich daardoor verdedigen, dat hij zijnen koning regt voor den uwen zet; kondet gij daarentegen uwen koning tegen den zijnen ſtellen, dan zoudet gij het ſpel winnen.

(*e*) Hij zet beſtendig zijnen koning voor het front van uwen boer terug, en dit beſlist het niet winnen en niet verliezen van 't ſpel.

VERANDERING,

op den vierden zet der zwarten.

4.

W. De koning op de vierde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.

Z. De koning op zijne ruit, of op de ruit van zijn *paard*.

5.

W. De koning op de derde ruit van den vijandelijken koning.

Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

6.

W. De boer één, trê.

Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard.

7.

W. De koning op de tweede ruit van den vijandelijken koning, wint het SPEL. (*a*)

EEN SPEL,

't welk met een van zijnen koning verwijderd paard, tegen eenen bij zijne koningin ſtaanden boer, noch gewonnen noch verloren wordt.

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de tweede ruit van zijn kaſteel.

Het paard op de tweede ruit van 't kaſteel zijner koningin.

Stelling der zwarten.

De koning ſtaat op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

(*a*) Uit deze voorbeelden kan men zien, dat de verdediger zijnen koning altoos voor het front van den boer zijner partij terug moet zetten.

De boer op de derde ruit van 't kaſteel der vijandelijke koningin.

1.

Witten. Het paard geeft, op de ruit van den raadsheer zijner koningin, ſchaak.

Zwarten. De koning op de tweede ruit van het paard der vijandelijke koningin.

2.

W. Het paard geeft, op de derde ruit zijner koningin, ſchaak.

Z. De koning op de tweede ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.

3.

W. Het paard op de vierde ruit van 't paard zijner koningin.

Z. De koning op de derde ruit van het paard der vijandelijke koningin.

4.

W. Het paard op de derde ruit zijner koningin. (*a*)

EEN SPEL,

't welk met twee boeren tegen één tot ſtaan komt, of gewonnen wordt.

Stelling der witten.

De koning op zijne vierde ruit.

De boer van den raadsheer des konings op zijne vierde ruit.

De boer van 't paard des konings op zijne vijfde ruit.

(*a*) Hij kan zijnen boer niet voortzetten, zonder een dubbel SCHAAK van u te bekomen: het ſpel blijft dus ſtaan. Het verdient aangemerkt te worden dat, in eenige ſtellingen, waar het paard niet in ſtaat is, of om SCHAAK te geven, of om den vijandelijken boer het voortrukken te

Stelling der zwarten.

De koning op zijne derde ruit.
De boer van 't paard des konings op zijne derde ruit. (*a*)

1.

Witten. De koning op de vierde ruit zijner koningin.
Zwarten. De koning op de derde ruit zijner koningin. (*b*)

2.

W. De koning op de derde ruit zijner koningin.
Z. De koning op de tweede ruit zijner koningin. (*c*)

3.

W. De koning op zijne derde ruit.
Z. De koning op zijne tweede ruit. (*d*)

4.

W. De koning op de vierde ruit zijner koningin.
Z. De koning op de derde ruit zijner koningin.

5.

W. De koning op zijne vierde ruit.
Z. De koning op zijne derde ruit. (*e*)

beletten, op den tweeden zet een dubbel SCHAAK kan gegeven worden.

(*a*) Zoo de zwarten bij de tegenwoordige ſtelling den eerſten zet hadden, zouden de witten het winnen; maar, wijl de witten beginnen, zo wordt het ſpel niet gewonnen en niet verloren.

(*b*) Als hij zijnen koning op de vierde ruit van den raadsheer zijns konings geſteld hadde, zoudet gij hem den zet weder afgewonnen, en daardoor het ſpel gewonnen hebben: dit is de inhoud der eerſte VERANDERING.

(*c*) In gevalle hij zijnen koning op de vierde ruit zijner koningin gezet hadde, zoude hij het ſpel verloren hebben; gelijk uit de tweede VERANDERING te zien is.

(*d*) Hij behoudt het middel om zich tegen uwen koning te kunnen zetten, in gevalle gij hem op den zijnen, of op de vierde ruit uws konings, of op de vierde ruit uwer koningin wildet tegenzetten.

(*e*) Wijl uwe partij op deze wijze altoos den regten zet doet, is dit ſpel niet gewonnen en niet verloren.

EERSTE VERANDERING,

op den eerſten zet der zwarten.

1.

W. De koning op de vierde ruit zijner koningin.
Z. De koning op de vierde ruit van zijnen raadsheer.

2.

W. De koning op zijne derde ruit.
Z. De koning op zijne derde ruit. (*a*)

3.

W. De koning op zijne vierde ruit.
Z. De koning op de derde ruit zijner koningin. (*b*)

4.

W. De boer van den raadsheer des konings ééne trêe.
Z. De boer neemt den boer. (*c*)

5.

W. De koning neemt den boer.
Z. De koning op zijne tweede ruit.

6.

W. De koning op de derde ruit van 't paard des vijandelijken konings.
Z. De koning op de ruit van zijnen raaadsheer.

7.

W. De koning op de tweede ruit van 't kaſteel des vijandelijken konings, en wint het SPEL. (*d*)

(*a*) Indien hij zijnen koning op de vierde ruit van het paard uws konings gebragt hadde, zoude hij het ſpel evenwel verliezen.

(*b*) Als hij zijnen koning op zijne tweede ruit, of op de tweede ruit zijner koningin getogen hadde, zoo moest gij uwen koning voor 't front zijns konings ſtellen, om in 't vervolg zijnen boer te kunnen nemen.

(*c*) Hij hadde ook uwen boer niet kunnen nemen. Deze zet bevindt zich mede in de, terſtond volgende, tweede VERANDERING.

(*d*) Alhoos, wanneer de koning voor eenen boer ſtaat, kan de partij niet verhinderen dat gij dezen op DAM zet.

TWEEDE VERANDERING;

op den tweeden zet der zwarten.

2.

W. De koning op de derde ruit zijner koningin.
Z. De koning op de vierde ruit zijner koningin.

3.

W. De koning op zijne derde ruit. (a)
Z. De koning op zijne derde ruit.

4.

W. De koning op zijne vierde ruit.
Z. De koning op de derde ruit zijner koningin. (b)

5.

W. De boer van den raadsheer des konings éé-
ne trêe.
Z. De koning op zijne tweede ruit.

6.

W. De boer éene trêe en geeft ſchaak. (c)
Z. De koning op zijne derde ruit.

7.

W. De koning op de vierde ruit zijner koningin.
Z. De koning op de derde ruit zijner koningin. (d)

8. *W.*

(a) Gij wint weder den zet over uwe partij, wijl hij zijnen koning den uwen niet voor het front kan voorſtellen: hij moet onmiddelijk teruggaan, of op zijne derde ruit, of op de derde zijner koningin; en dan kan uw koning, in één der beide gevallen, zich regt tegenover den zijnen ſtellen

(b) Hadde hij zijnen koning op zijne tweede ruit, of op de tweede ruit zijner koningin terug getrokken, dan haddet gij uwen koning evenwel regt tegenover den zijnen moeten ſtellen.

(c) In gevalle gij zijnen boer met den uwen genomen haddet, zoude het ſpel niet gewonnen en niet verloren zijn.

(d) In dezé ſtelling heeft hij het voordeel van den zet over u, wijl hij zijnen koning regt tegenover den uwen ſtellen kan; doch als gij ſlechts één boer opoffert, kunt gij den zet weder over hem verkrijgen, en gij hebt aan één boer genoeg om het ſpel te winnen.

8.

W. De boer van den raadsheer des konings éénè trêe.
Z. De koning op zijne tweede ruit.

9.

W. De koning op de vierde ruit van den vijandelijken koning.
Z. De koning neemt den boer.

10.

W. De koning op de derde ruit der vijandelijke koningin.
Z. De koning op de ruit van zijnen raadsheer.

11.

W. De koning op de derde ruit des vijandelijken konings.
Z. De koning op de tweede ruit van zijn paard.

12.

W. De koning op de tweede ruit van den vijandelijken koning.
Z. De koning op de ruit van zijn paard.

13.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. De koning op de tweede ruit van zijn kasteel

14.

W. De koning op de tweede ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. De koning op de ruit van zijn kasteel.

15.

W. De koning neemt den boer.
Z. De koning op de ruit van zijn paard.

16.

W. De koning op de derde ruit van den raadsheer des vijandelijken konings.
Z. De koning op de ruit van zijn raadsheer.

17.

W. De boer éénè trêe en gaat, zonder tegenstand, op DAM.

EEN SPEL,

't welk met twee verſtrooide boeren tegen twee vereenigde boeren niet gewonnen en niet verloren wordt.

Stelling der witten.

De koning ſtaat op de derde ruit zijner koningin.
De boer van den raadsheer der koningin op de vierde ruit van den raadsheer der vijandelijke koningin.
De boer van 't paard der koningin op zijne vierde ruit.

Stelling der zwarten.

De koning ſtaat op de vierde ruit zijner koningin.
De boer van 't paard der koningin op zijne vierde ruit.
De boer van 't paard des konings op zijne vierde ruit (*a*)

1.

Witten. De koning gaat op zijne derde ruit.
Zwarten. De koning op zijne vierde ruit.

2.

W. De koning op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De koning op de vierde ruit van zijnen raadsheer.

3.

W. De koning op de derde ruit van zijn paard.
Z. De koning op zijne vierde ruit. (*b*)

4.

W. De koning op de vierde ruit van zijn paard.
Z. De koning op de derde ruit van zijnen raadsheer.

(*a*) Indien, in de tegenwoordige ſtelling de zwarten den eerſten zet hadden, wonnen het de witten.

(*b*) Als hij zijnen koning op de derde ruit van zijnen raadsheer getogen hadde, zoude hij het ſpel verloren hebben; namelijk als gij uwen koning tegen zijnen boer haddet laten aanrukken.

W. De koning op de derde ruit van zijn paard.
Z. De koning op zijne vierde ruit. (*c*)

W. De koning op de derde ruit van zijnen raadsheer.
Z. De koning op de vierde ruit van zijnen raadsheer. (*d*)

AANMERKINGEN,

over de eindigingen dier ſpelen.

Een boer kan niet winnen, als de vijandelijke koning zich regt tegen hem over ſtelt.

Een enkele boer kan winnen, wanneer de koning zich vóór den boer bevindt.

Twee boeren tegen één moeten, bijna in alle gevallen, winnen; doch hij die de twee boeren heeft, moet zich wachten eenen daar van tegen den boer van zijne partij uittewisſelen.

Een boer en een ſtuk, wat het ook zij, moeten, in alle gevallen, winnen; de boeren van de beide kaſteelen alleen uitgenomen; ten zij een raadsheer van de kleur der ruit daarbij ware, waarop de boer op dam zetten kan; want als de raadsheer de tegengeſtelde kleur hadde, zoude het ſpel niet gewonnen en niet verloren worden.

(*c*) Hadde hij zijnen koning op de vierde ruit van zijn raadsheer geplaatst, zoudet gij hem den zet afgewonnen hebben; en dit hadde u het winnen van 't ſpel te wege gebragt.

(*d*) Dewijl hij noch zijnen boer voortrukt, noch toeſtaat, uwen koning den zijnen tegen te ſtellen, zoo kan het ſpel niet gewonnen en niet verloren worden.

Twee paarden alleen kunnen geen MAT maken.
Twee raadsheeren alleen maken MAT.
Een eenig kasteel tegen een paard, maakt het spel noch gewonnen noch verloren.
Een kasteel tegen een' raadsheer insgelijks.
Een kasteel en een paard tegen een kasteel, maakt *het spel insgelijks niet gewonnen*, en niet verloren.
Een kasteel en een raadsheer, tegen eene koningin, brengt insgelijks het spel niet ten einde.
Even zoo, een kasteel en een paard tegen eene koningin.
Eene koningin tegen een' raadsheer en een paard, moet het spel winnen.
Een kasteel tegen een' raadsheer en twee boeren, maakt een spel noch gewonnen noch verloren.
Een kasteel tegen een paard en twee boeren, maakt het spel noch gewonnen noch verloren; wijl men, in beide gevallen, hem die het kasteel heeft, niet beletten kan, het zelve voor de beide boeren weg te geven.
Eene koningin tegen een kasteel en twee boeren, maakt het spel noch *gewonnen noch verloren.*

REGELEN VAN HET SPEL,

De wetten of ordonnantiën van een spel zijn oorspronkelijk vastgesteld, om strijdigheden voor te komen, of twist te beslissen; dewijl zij het onbepaalde en onzekere, bepaaldheid en zekerheid geven, en daardoor aan alle hardnekkige twisten en krakeelen een einde maken: deze, op vernuft gegronde, door gewoonte geheiligde, door de oefening der beste spelers, en de goedkeuring der beroemdste schrijveren, vastgestelde regelen, kunnen gebragt worden tot de volgende 17 artikelen, welke door het gezelschap van schaakspelers, of de schaakclub in *Engeland*, tot een wet *aan genomen* zijn.

Artikel 1.

Het schaakbord moet zoo gezet worden dat ieder speler eene witte ruit op de regterhand heeft.

2.

De gene, welke een stuk vóórgeeft, heeft den eersten zet, ten zij men anders overeengekomen ware. In spellen, waarin niets voorgegeven wordt, wordt de eerste zet van het eerste spel door het lot bepaald: in de volgende spellen, gaat het overhands bij beurten. (*a*)

3.

Wanner men, bij den aanvang van een spel, een' boer of stuk vergeten heeft, staat het aan den anderen, of het spel op nieuw begonnen, dan het stuk opgezet, en zoo voortgespeeld zal worden.

4.

Indien men overeen gekomen is, dat men den anderen een' boer of een stuk voorgeven zal, en men zulks bij den aanvang van het spel vergeten heeft; staat het aan den genen dien zulks tot nadeel strekt, het spel voort te zetten, of van nieuws aan te beginnen.

5.

Als men een stuk heeft aangevat, is men verpligt het te spelen, ten ware men door eenig woord

(*a*) Hier te lande is meest in gebruik, dat de eerste zet van 't eerste spel door het lot bepaald wordt; maar bij volgende spellen heeft de winner van het laatste spel den eersten zet.

of teeken hadde te kennen gegeven, dat men deswegen in twijfel ſtond; doch wanneer men een ſtuk door verzien of toeval verſchoven of omgeworpen heeft, is 't geoorloofd het zelve weder op zijne plaats te ſtellen.

Art. 6.

Als men een ſtuk van zijne partij aanvat, zonder woord of teeken van twijfel, heeft hij het regt u te noodzaken dit ſtuk te nemen, en zoo het niet genomen worden kan, moet de gene die het aangevat heeft, zijnen koning zetten, indien hij hem zetten kan.

7.

Als men ééns zijn ſtuk verlaten heeft, mag men het niet wedernemen om het ergens anders te zetten; doch zoo lang men het niet heeft losgelaten, kan men het zetten waar men wil, mits, als boven, woord of teeken gebruikt zij.

8.

De gene, die een' valſchen zet of gang gedaan heeft, moet, als bij *Art. 6.* zijnen koning ſpelen; doch zoo partij reeds zijnen zet op den valſchen gedaan heeft, kan deze niet verbeterd worden; maar de ſtelling blijft zoo als zij is, en als of de valſche zet een regte ware.

9.

Ieder boer die tot op den achtſten of laatſten regel van het bord voortgerukt is, kan tot koningin of eenig ander ſtuk, zoo als de ſpeler dien de boer toebehoort goed vindt, gemaakt worden; en zelfs ſchoon zoodanig ſtuk nog op het bord voorhanden zij, kan de boer tot denzelfden rang verheven worden.

10.

Ieder boer heeft het regt van zijne eerſte plaats af, twee treden te doen; doch in dit geval kan hij van ieder' vijandelijken boer, dien hij voorbij gaat, en die hem, wanneer hij maar één treê

gegaan ware, nemen konde, genomen worden.

Art. 11.

Wanneer de koning verwisselt, mag hij niet meer dan twee ruiten overschrijden; dat is, het kasteel waarmede hij verwisselt, wordt op de rust gesteld welke onmiddelijk aan de ruit des konings stoot; de koning schrijft over deze ruit, en stelt zich aan de andere zijde van het kasteel. (*a*)

12.

Indien de koning in schaak staat, kan hij niet verwisselen; even zoo min, wanneer hem, schoon reeds gezet, in 't voorbijgaan schaak gegeven wordt: hij kan ook met geen kasteel verwisselen, 't welk reeds van zijne plaats gezet is; en een die verwisselt, daar hij niet kan, zal verpligt zijn het aangevatte kasteel of den koning, naar zijn goedvinden, te spelen.

13.

Als een speler schaak geeft, zonder den anderen daarvan te verwittigen, zal deze niet gehouden zijn den koning uit het schaak te zetten; maar het zal hem vrijstaan zoo te spelen als of geen schaak gegeven ware; doch als de eerstgemelde op den zet des anderen eerst schaak zegt, zal ieder zijn tweeden zet, als valsch gespeeld, terug nemen; en hij, die in schaak staat, zich daarvan ontdoen.

14.

Zoo partij schaak zegt, zonder het te geven, en gij daardoor verleid wordt om uwen koning of een ander stuk te beroeren, zal het u geoorloofd zijn, uwen zet terug te nemen, zoo lang partij den tweeden zet nog niet gedaan heeft.

(*a*) Volgens de oude wijze van verwisselen, welke in vele landen gebruikelijk was, en op verscheidene plaatsen nog is, stond het den speler vrij, zijnen koning en zijn kasteel, op ééns van de ruiten die tusschen den koning en het kasteel zijn, met insluiting van de beide ruiten dezer stukken zelven, te zetten waar hij het goed vonde.

Art. 15.

Indien men een ſtuk heeft aangezet, het welk men niet kan zetten, is men verpligt, den koning te zetten; en zoo de koning niet gezet kan worden, zal de begane misſlag zonder gevolg zijn.

16.

Indien men niets te zetten heeft, en ook de koning niet van zijne plaats gaan kan, zonder zich in ſchaak te zetten, dan is het ſpel PAT. — In *Engeland* wint de gene wiens koning PAT is (*b*). In *Frankrijk* en meer andere landen, behoort het PAT. tot de ſpellen, welke niet gewonnen en niet verloren worden.

17.

Bij het eindigen van alle ſpellen, daar een ſpeler niet in ſtaat ſchijnt een zwaar MAT te maken; bij voorbeeld, mat van paard en raadsheer tegen den koning; mat van kaſteel en raadsheer tegen kaſteel, enz., zal, op verzoek van partij, het ſlot van 't ſpel op vijftig zetten, die ieder doet, vastgeſteld worden; en deze voorbij zijnde, zal dat ſpel gerekend worden te behooren onder de genen welke noch gewonnen noch verloren worden.

(*b*) Deze regel is door beſliſſing van verſcheidene ſchrijvers vastgeſteld, en te vinden in het werk van CALORROIS, in de uitgave, welke in 1656, te *London*, gedrukt is.

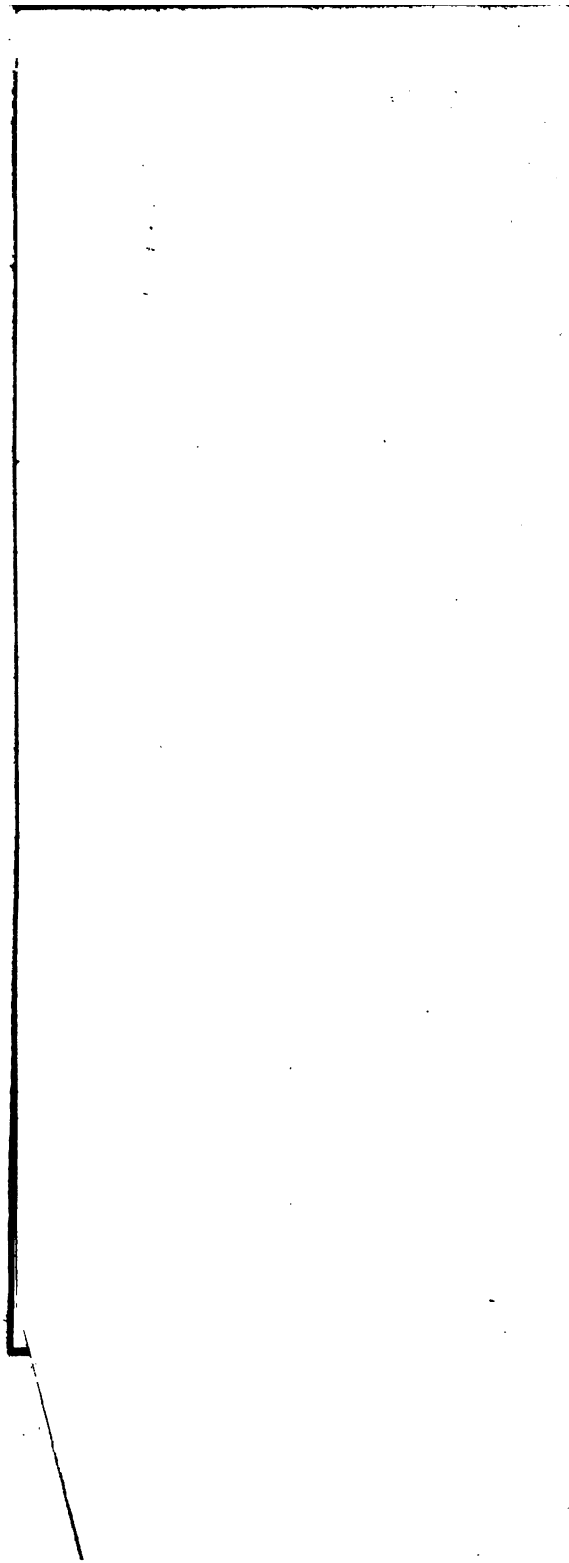

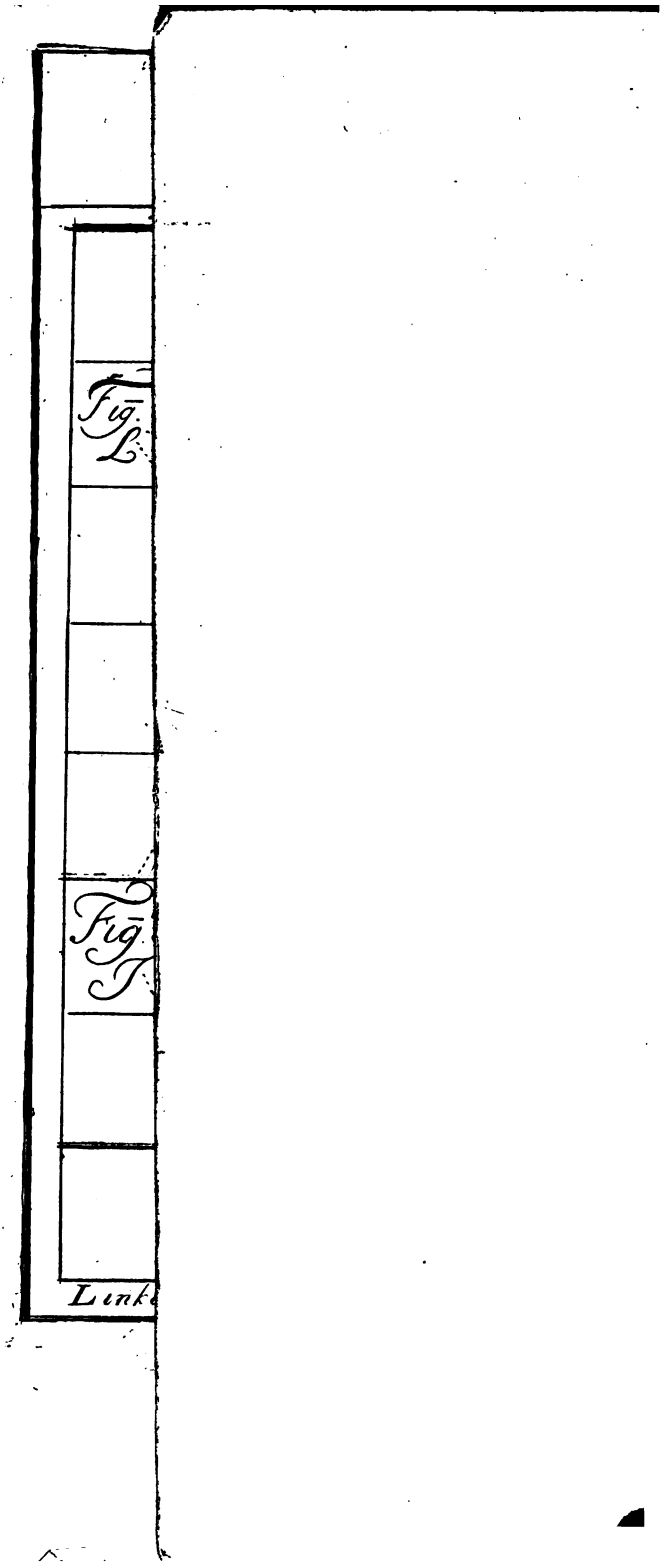
Fig. L
Fig. I
Link

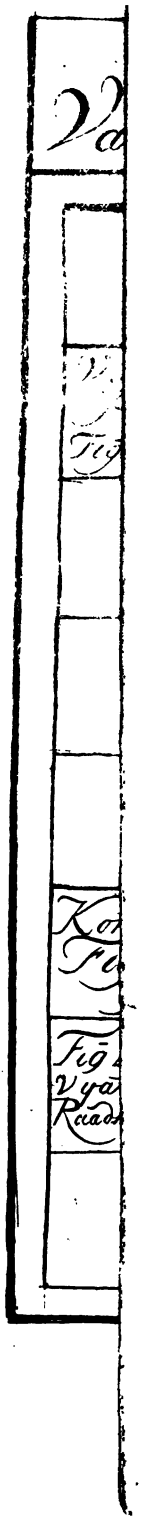

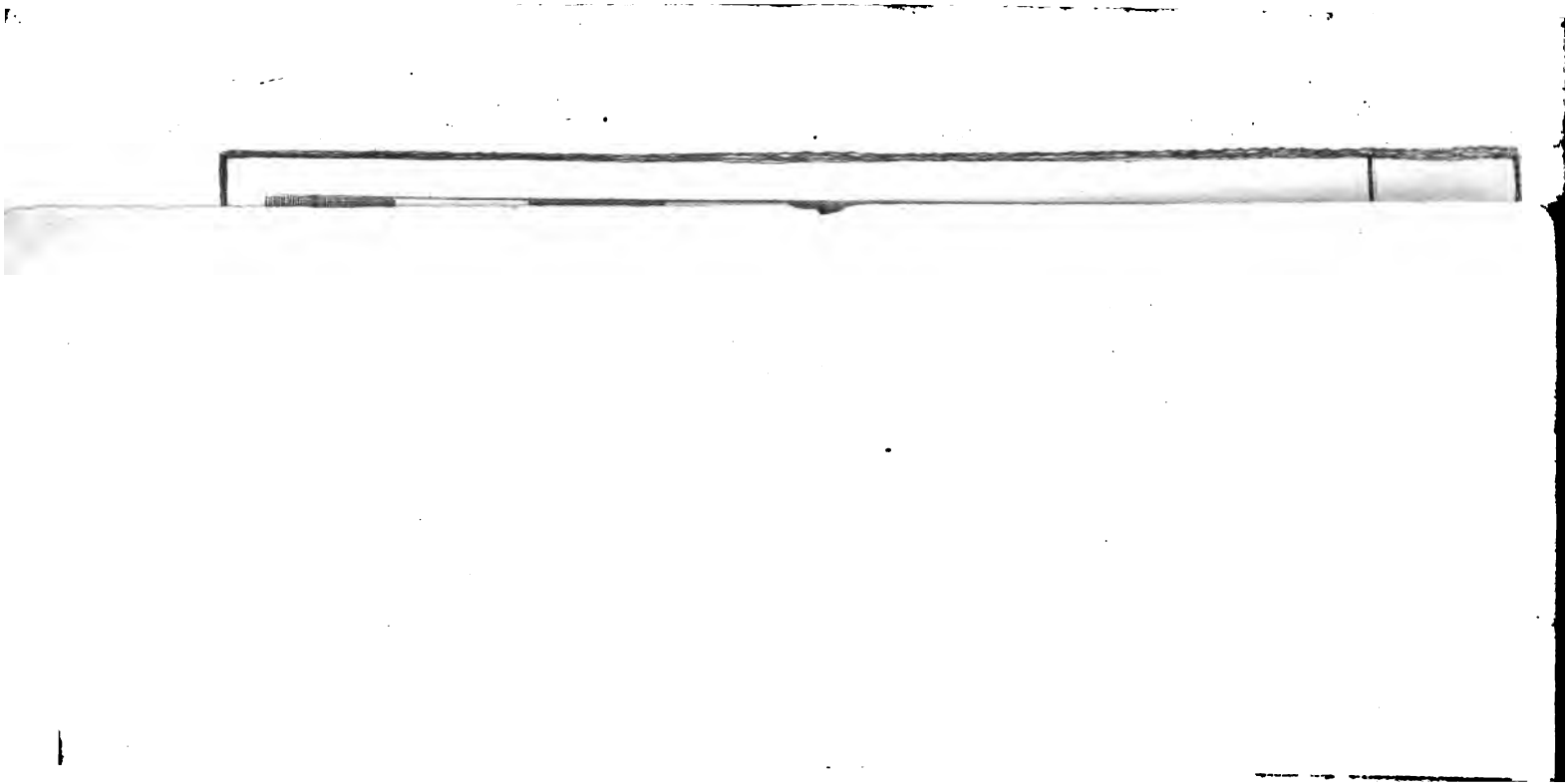

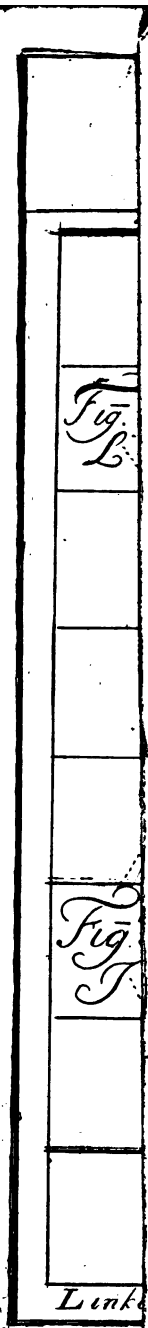
Fig. L
Fig. I
Link

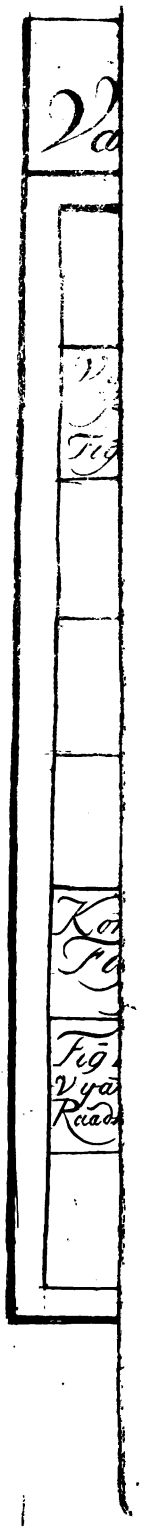

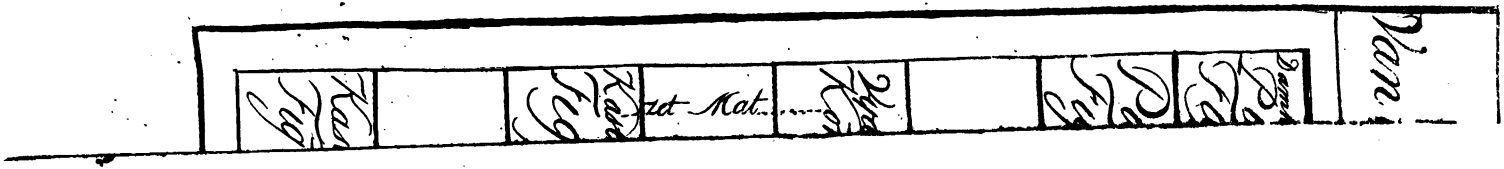
Kat
Kat
Kat

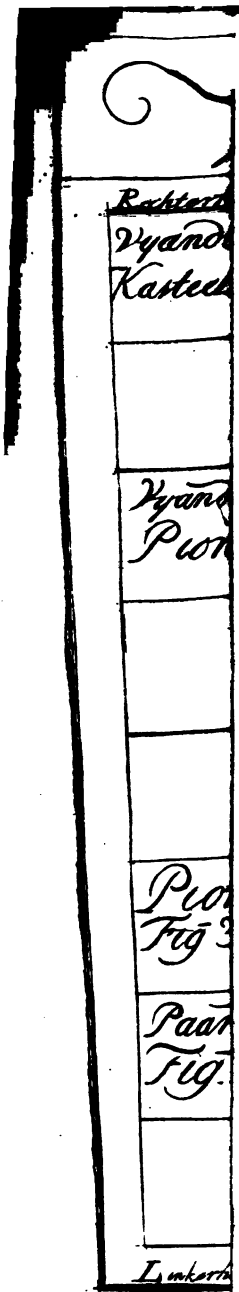

Rechter

Vyand
Kasteel

Vyand
Pion

Pion
Fig 3

Paar
Fig.
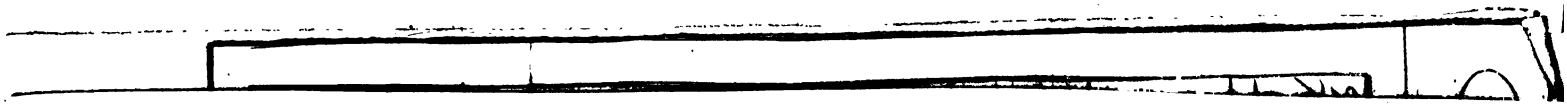
Linkerh